

Loopbaan van de komeet Wolf (1916b=1917III)

<https://hdl.handle.net/1874/309346>

LOOPBAAN
VAN DE KOMEET WOLF

(1916 b = 1917 III)

Diss.
Utrecht

1932

LOOPBAAN VAN DE KOMEET WOLF
(1916b = 1917 III)

LOOPBAAN VAN DE KOMEET WOLF

(1916 b = 1917 III)

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE WIS- EN NATUURKUNDE
AAN DE RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT,
OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS
DR. L. S. ORNSTEIN, HOOGLEERAAR IN DE
FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,
VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER
UNIVERSITEIT TEGEN DE BEDENKINGEN
VAN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUUR-
KUNDE TE VERDEDIGEN OP WOENSDAG
6 JULI 1932, DES NAMIDDAGS TE 2 UUR,

DOOR

JEAN CORNEILLE DU PUI

GEBOREN TE UTRECHT

DRUKKERIJ STICHTING HOENDERLOO

BIBLIOTHEEK DER
RIJSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

Aan het einde van mijn studie maak ik gaarne van deze gelegenheid gebruik mijn erkentelijkheid uit te spreken aan U, Hooggeleeraren in de faculteit der Wis- en Natuurkunde, wier colleges ik heb mogen volgen.

Inzonderheid wil ik U, Hooggeleerde NIJLAND, hooggeachte promotor, danken, niet alleen voor Uw onderwijs, dat mij verder inleidde in het vak, dat reeds lang mijn liefde had, maar ook voor de bereidwilligheid en vriendelijkheid, waarmee Gij mij steeds weder geholpen hebt bij de bewerking van dit proefschrift.

Niet in het minst denk ik aan U, Zeergeleerde VAN DER BILT, die altijd dadelijk bereid waart mij met raad en daad ter zijde te staan, wanneer ik Uw hulp ook inriep. Ik stel het op prijs, dat Gij mede een aandeel hebt gehad aan mijn opleiding als astronoom.

Ten slotte wil ik mijn dank betuigen aan allen, die mij op eenigerlei wijze bij mijn studie hebben ter zijde gestaan of tot mijn vorming hebben bijgedragen, waarbij ik de aanraking, die ik in het begin mijner studie aan de universiteit met de theologische faculteit mocht hebben, niet vergeet.

INHOUD

Hoofdstuk	blz.
I. Ontdekking, schijnbare baan, helderheid en uiterlijk voorkomen	1
II. Voorloopige baanberekeningen	8
III. Storingen	12
IV. Vergelijkingssterren	18
V. De waarnemingen	31
VI. De ephemeride, vergelijking met de waarnemingen	34
VII. Vorming van de normaalplaatsen, bepaling en oplossing van de voorwaardevergelijkingen, defi- nitieve baanelementen	53
VIII. Slotopmerkingen	59
English Summary	61

HOOFDSTUK I.

Ontdekking, schijnbare baan, helderheid en uiterlijk voorkomen.

Deze komeet is op eenigszins eigenaardige wijze ontdekt. M. Wolf, Heidelberg (Königstuhl), vond op een photographie, den 3den April 1916 van een gedeelte van het sterrenbeeld de Maagd genomen, een planetoïde, naar hij meende, welke den voorloopigen naam 1916 ZK ontving. Het beeld op een plaat van 6 April gaf Wolf nog geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen, maar op 27 April weer gefotografeerd, had het object een nevelig voorkomen, zoodat Wolf schreef (*A. N.* 202, 335): „1916 ZK hatte schon auf Platte D 1378 (6 April) ein nebligtes Aussehen; auf Platte B 3733 ist dies noch mehr der Fall." Den 30sten April teekende Wolf het volgende aan (*A. N.* 202, 368): „Die Bilder sind sehr lehrreich. Es zeigt sich eine Nebelhülle von 15" Breite, die in WNW ziemlich scharf begrenzt ist, in ESE sich allmählich verliert. Ein heller Kern liegt exzentrisch im WNW dieser Hülle. Das stimmt auf den Anblick eines Kometenschweifes, der von der Sonne abgekehrt ist und auf den wir ein wenig von links unten her daraufblicken. Das Objekt ist also, wenn man Kometen nach ihrem Schweif definiert, als Komet anzusprechen. Der Halo ist auch optisch sowohl im Reflektor als auch im zwölfzölligen Refraktor leicht zu sehen." Ook in Weenen en in Berlin-Babelsberg hebben de waarnemers eind April opgemerkt, dat het object meer op een komeet dan op een ster geleek. Het stond echter eerst vast, dat het ontdekte lichaam een komeet was, toen het in de eerste helft van Mei gelukte een bevredigende parabolische baan te berekenen.

De eerste maanden na haar ontdekking bleef de komeet steeds in de Maagd, tot 9 Juni een weinig ten Noorden van den aequator teruglopend, daarna rechtlopend. In het begin van Juli werd zij steeds slechter zichtbaar door haar lagen stand aan den avondhemel. De laatste waarneming vond 18 Juli plaats.

Na haar conjunctie met de zon, eind October, heeft J. Gallo, Tacubaya, de komeet den 23sten December in de Weegschaal teruggevonden. In het begin van 1917 doorliep zij het sterrenbeeld Ophiuchus in Oostelijke richting met toenemende declinatie en

passeerde 12 Maart in den Arend den aequator. In April en de eerste helft van Mei stond zij in den Dolfijn en gedurende de zomermaanden in den vierhoek van Pegasus, waar de grootste declinatie ($\delta = +24^{\circ}.7$) den 7den Juli bereikt werd. Na half Juli bewoog de komeet zich steeds sneller naar het Zuiden, totdat zij op 1 October in het sterrenbeeld de Visschen weer den aequator passeerde. De komeet liep gedurende de maand September terug, doch zeer weinig, zoodat de rechte klimming van 18 Augustus tot 18 October slechts tusschen $23^{\text{h}}38^{\text{m}}$ en $23^{\text{h}}40^{\text{m}}$ veranderde. Na half October veranderde de declinatie weinig, maar de rechte klimming nam weder geregeld toe. In den Walvisch werd de komeet steeds slechter zichtbaar, den 29sten Januari 1918 photographeerde Wolf haar voor het laatst.

De volgende opmerkingen over de helderheid, afmeting en uiterlijk voorkomen van de komeet zijn ontleend aan de noten van de verschillende waarnemers in hun publicaties der waargenomen plaatsen (zie hoofdstuk V) en aan de volgende mededeelingen, alle uit 1917 of 1918:

J. Ellsworth (Lyon, refr. 5.8 cm), *Bull. SAF.* 31, 374,

J. Holetschek (Weenen, refr. 15 cm). *A. N.* 206, 137,

F. Quénnisset (Juvisy, phot. refr. 16 cm), *Bull. SAF.* 31, 306, 328 en 337,

G. Raymond (Antibes, telescoop Schaer 33 cm), *Bull. SAF.* 31, 440,

F. E. Seagrave (Boston, refr. 40 cm, zoeker 12.5 cm), *Pop. Astr.* 25, 476, 550 en 614,

W. H. Steavenson (West Norwood, refr. 15.2 cm en refl. 50.8 cm), *Obs.* XL, 208 en 280,

R. L. Waterfield (Winchester, Engeland, 25.4 cm) *Obs.* XL, 208, 241 en 280.

Bovendien zijn nog waarnemingen van J. C. Prior in *Obs.* XL, 208 en van D. Ross (Brunswick, N. S. Wales) in *Bull. SAF.* 32, 11 vermeld, die echter wegens onvoldoende gegevens niet gebruikt zijn.

Bij haar ontdekking was de komeet van de 13de grootte. E. E. Barnard, Williamsbay (Yerkes), heeft in Mei 1916 de komeet beschreven als een ronden, kleinen nevel van ruim $10''$ middellijn met een fijne, op een ster gelijkende kern van de 16de grootte en met een diameter van $3''.7$. Gedurende de maanden Mei en Juni nam de totale helderheid van $12^{\text{m}}.5$ tot 15^{m} af.

In het begin van 1917 vertoonde zij geen kern meer, maar had een naar het Westen gericht staart van een paar minuten lengte. Deze was aanvankelijk soms slechts te vermoeden, maar werd in de volgende maanden duidelijker, al bleef hij zwak. Gedurende den zomer was hij waaivormig. De grootste lengte was 30' (Quénisset).

De kop werd in 1917 beschreven als een ronde nevel met een excentrische verdichting van hoogstens de 10de grootte, die soms op een ster geleek. De middellijn was moeilijk te meten. In de maanden, waarin de komeet het beste zichtbaar geweest is, waren de waarden, door de verschillende waarnemers genoemd: 1' (Barnard met 100 cm), 70" à 75" (Raymond met 33 cm), 2' (Seagrave met 40 cm, Vanderlinden met 38 cm, Palisa met 68 cm, Schaumasse met 40 cm en Holetschek met 15 cm), 4' (Steavenson met 15 cm en Bower met 66 cm of met zoeker?) en 5' (Quénisset met ?). De laatste maal dat haar middellijn gemeten is, den 1sten December 1917 door Barnard, was deze 15".

De laatste photographie van Wolf op 29 Januari 1918 vertoonde haar als een klein nevelachtig omhulsel van 15^m om een zeer fijne kern (A. N. 206, 51).

Haar grootste schijnbare helderheid bereikte zij in Juli 1917; zij was toen van de 8ste à 9de grootte. Met J. Holetschek, „Grösse und Helligkeit der Kometen und ihre Schweife" (*Denkschriften Mathem. Naturw. Classe der K. Akad. der Wiss., Wien* 63, 317; 1896) heb ik de waargenomen grootten tot theoretische gereduceerd. De herleiding geschiedde volgens den regel, dat de helderheid verandert omgekeerd evenredig met $r^2 q^2$ (r = afstand zon — komeet, q = afstand aarde — komeet).¹⁾

Men krijgt dan het volgende overzicht der visuele helderheden. De tabel bevat de waarden, door Holetschek en door Barnard gegeven, afzonderlijk en voor de overige waarnemers gemiddeld, in drie groepen voor kijkers met kleine, middel en groote opening, aangeduid door A. De namen der waarnemers zijn door de op blz. 5 vermelde afkortingen aangegeven.

¹⁾ Hier en in het vervolg is altijd de notatie van J. Bauschinger, *Bahnbestimmung der Himmelskörper* (1928) gebruikt.

A	15 cm	tot en met 15 cm		15-35 cm		meer dan 35 cm		100 cm
	Hi	gem.	waarn.	gem.	waarn.	gem.	waarn.	Ba
1916	m	m		m		m		m
1e helft Mei	—	—		$\pm 7\frac{1}{2}$ BY		—		6.0
2e " "	—	—		7.1 BY		—		7.1
1e " Juni	—	—		—		—		7.6
2e " "	—	—		—		—		8
1e " Juli	—	—		—		—		7
2e " Dec.	—	—		—		—		
1917								
1e helft Jan.	—	—		—		—		8.6
2e " "	—	—		7 BU		—		8.6
1e " Febr.	—	—		—		—		8.6
2e " "	—	—		—		—		10.1
1e " Mrt.	—	—		—		—		10.3
2e " "	—	—		7.5 BU		7 VI		10.1
1e " Apr.	—	± 8 Bo		—		—		10.1
2e " "	—	7.5 Sv		8.5 Ho, Mü, Gu		8 VI		9.5
1e " Mei	—	—		8.6 Ab, Gu, Wa		8 Sm		10.6
2e " "	8.6	8.6 Bo		8.3 BU, Ab		—		8.8
1e " Juni	—	7.0 Sv		—		—		9.5
2e " "	7.4	8? Bo		—		8 $\frac{1}{2}$ Sm		8.6
1e " Juli	7.6	—		—		8 $\frac{1}{2}$ Sm		—
2e " "	7.4	—		7 $\frac{1}{2}$ BY		—		8.1
1e " Aug.	7.9	—		7.1 Wa		9 Sm		—
2e " "	7.8	8.5 Ew		7.9 Ab, Lu		8.8 Sm, Ok		10.0
1e " Sept.	7.8	—		—		8 VI		—
2e " "	7.2	—		7 $\frac{1}{2}$ Ab, Ra		—		—
1e " Oct.	7.1	—		9 Ab		—		—
2e " "	—	7 Bo		—		8.7 Sm		10.0
1e " Nov.	7.4	—		9 Ab		8.7 VI		10.0
2e " "	—	—		—		—		10.7
1e " Dec.	8?	—		—		9.2 VI		10.8
2e " "	—	—		—		—		
1918								
1e helft Jan.	—	—		—		—		11.1

Bovendien heeft Palisa nog drie waarnemingen van helderheden gegeven, die na reductie zijn: eind April 1916 6^m.8, 2de helft van Mei 1917 7^m.0 en 2de helft van September 1917 7^m.5. Daar het niet duidelijk was of deze met den zoeker of met den 68 cm-refractor bepaald zijn, vermeld ik ze hier afzonderlijk.

Een gelijksoortig staatje makend van de helderheden van de kern, krijgt men:

A	15 cm	meer dan 15 cm		15—35 cm		meer dan 35 cm		100 cm
	Hl	gem.	waarn.	gem.	waarn.	gem.	waarn.	Ba
1916	m	m		m		m		m
Mei	—	—		—		6 $\frac{1}{2}$ Mi		{ 9.5 6/5 7.8 22/5
1917								
Jan.	—	—		—		—		9.8
Apr.	—	—		—		—		11.0
Mei	—	—		—		9 $\frac{1}{2}$ VI		11.2
Juni	8.2	10	Sv	—		9 $\frac{1}{2}$ VI, Se		—
Juli	8.1	—		—		8.7 VI, BY		—
Aug.	8.4	—		8.7	Lu	9 $\frac{1}{2}$ Mi, VI, Ok		10.7
Sept.	8.1	—		—		9 Mi, Se, Sm		—
Oct.	7.6	—		—		9 VI		—
Nov.	7.0	—		—		9.7 VI		11.5
Dec.	—	—		—		—		{ 10.6 1/12 11.9 8/12

De waarde van Barnard in Augustus is een gemiddelde van vier, nl. 9.6, 10.5, 11.1 en 11.5.

De hierboven gebruikte afkortingen en die, welke in hoofdstuk VI voorkomen, zijn:

Ab = Abetti, Arcetri,	Mi = Millosevich, Rome (Coll. Rom.).
Ai = Aitken, Mt. Hamilton,	Mü = Mündler, Heidelberg,
Ba = Barnard, Williamsbay,	Ok = Okoulitsch, Pulkowa,
Be = Bernewitz, Babelsberg,	Pe = Pettit, Topeka,
Bi = van der Bilt, Utrecht,	Pl = Palisa, Weenen,
Bl = Bohlin, Stockholm,	Po = Pólit, Barcelona,
Bo = Bower, Washington,	Pv = Pavel, Babelsberg,
Bu = Burton, Washington,	Ra = Raymond, Antibes,
BU = van Biesbroeck, Utrecht,	Re = Renaux, Algiers,
BY = van Biesbroeck, Williamsbay (refr. 30 cm en phot. met Hubble),	Sa = Sanford, Mt. Hamilton,
BY = van Biesbroeck, Williamsbay (100 cm),	Se = Seagrave, Boston,
Ew = Ellsworth, Lyon,	Sg = Strömgren, Kopenhagen,
Fu = Fuss, Babelsberg,	Sm = Schaumasse, Nice,
Ga = Gallo, Tacubaya,	St = Struve, Babelsberg,
Gu = Guillaume, Lyon,	Sv = Steavenson, West Norwood,
Hl = Holetschek, Weenen,	Sw = Schwassmann, Bergedorf,
Ho = Hoffmeister, Bamberg,	Th = Thiele, Bergedorf,
Hr = Hrabak, Kazan (Univ.),	Vi = Viaro, Padua,
Ja = Jakowkin, Kazan (Eng.),	Vl = Vanderlinden, Uccle,
Ke = Kepinski, Babelsberg,	Wa = Waterfield, Winchester,
Lu = Luther, Düsseldorf,	Wo = Wolf, Heidelberg,
	Wy = Wyssotsky, Pulkowa,
	Zl = Zlatinsky, Kazan (Eng.).

Photographische helderheden hebben alleen Wolf en Quénnisset gepubliceerd. Het gemiddelde van de drie waarden, door den laatste voor het begin van Augustus 1917 gegeven, is na herleiding op $r = 1$, $\varrho = 17^m.4$, terwijl die van Wolf na reductie zijn: bij de ontdekking op 3 April 1916 $6^m.5$, eind April $6^m.6$, 18 Mei 1916 $6^m.8$ en op 29 Januari 1918 10^m . Deze komen dus overeen met de visueele.

Beschouwt men de gereduceerde helderheden, dan vallen dadelijk de groote onderlinge verschillen bij Barnard op. Had men deze alleen, dan zou men daaruit kunnen afleiden, dat de komeet gedurende haar verschijning steeds zwakker geworden is, maar door de zon bij haar periheliumdoorgang in Juni 1917 tot eigen lichtuitzending gebracht is. De andere waarnemingen geven evenwel slechts zeer zwakke aanwijzingen, dat de zon invloed op de helderheid had. Guillaume vermeldt namelijk een kleinere helderheid in het begin van Mei dan in het eind van April 1917, terwijl andere waarnemers in Juni weer een toename opgeven. Het spectrum wees ook niet op een zelflichtend lichaam (zie hieronder).

Het geheel van de waarnemingen der helderheid laat echter wel zien, dat de gereduceerde helderheid in een jaar tijds met twee (volgens Wolf van April 1916 tot Januari 1918 zelfs met $3\frac{1}{2}$) grootteklassen is afgenomen. Waaraan deze vermindering is toe te schrijven, is moeilijk te zeggen. De groote veranderingen in de waarden, die Barnard geeft, zijn zonderling en onverklaarbaar.

Over de helderheid van de kern valt niet meer te zeggen dan dat deze in het algemeen slechts één of een halve grootteklasse zwakker dan de heele kop geschat werd. Een uitzondering maken Steavenson, die half Juni 1917 de kern drie, en van Biesbroeck, die haar een maand later zelfs vier grootteklassen zwakker schat. Het is mogelijk, dat de kop in den zoeker, de kern in den grooten kijker geschat is; van Biesbroeck gebruikte toen den 100 cm. Ook Barnard schatte de kern evenals den kop zwakker dan de andere waarnemers. Wellicht moet dit toegeschreven worden aan het kleine veld ($4'$) van zijn grooten kijker. Hij schijnt den zoeker niet gebruikt te hebben. Het is jammer, dat niet alle waarnemers van helderheden van kometen erbij vermelden, met welk instrument zij waargenomen hebben, daar dit van overwegende betekenis is bij de bewerking.

In 1917 noemen de waarnemers de komeet telkens teleurstellend

zwak. De verwachting, die men in 1916 had, toen op een mooie komeet in 1917 gehoopt werd, is dus niet vervuld, wat mede is toe te schrijven aan de bovengenoemde afname der helderheid. Ook is van belang, wat in verband met den grooten periheliumafstand van onze komeet ($\log q = 0.227$) W. H. Pickering in *Pop. Astr.* 25, 550 (1917) schrijft. Hij heeft nagegaan, dat van de 40 kometen, vóór 1910 verschenen, met $\log q$ grooter dan 0.200 er niet meer dan vier met het bloote oog gezien konden worden. Daarvan zijn er twee slechts aan de grens van zichtbaarheid geweest, terwijl ook de beide andere geen opvallende verschijningen geweest zijn.

Slechts drie waarnemers vermelden iets over de kleur van de komeet. Guillaume noemt haar eind April 1917 blauwachtig, evenals Ellsworth op 25 Augustus 1917; Raymond beschrijft haar op 20 September als een bleeken nevel met geelachtige kern.

Over het spectrum heb ik alleen een mededeeling van V. M. Slipher gevonden in *Nature*, 100, 332. Hij schrijft: „Het spectrum was hoofdzakelijk continu, zelfs de krachtigste emissielijnen waren zwak; sporen van den CN-band 3883 en van den CH-band 4737 konden gezien worden. Het spectrum was te smal en te zwak om de zonnelijnen te onderscheiden, maar het liet wel zien, dat de komeet bijna geheel scheen met teruggekaatst zonlicht. Dit is, gezien den grooten afstand tot de zon, niet vreemd.”

HOOFDSTUK II.

Voorloopige baanberekeningen.

Geen vroegere komeet is zoo lang ($14\frac{1}{2}$ maand) vóór haar periheliumdoorgang ontdekt. De afstand tot de zon bedroeg bij haar ontdekking 5.19, die tot de aarde 4.19.

De hierdoor veroorzaakte kleine schijnbare beweging van de komeet maakte het moeilijk binnen korten tijd bevredigende baanelementen te berekenen. De waargenomen plaatsen konden zonder al te groote fouten zoowel door een ellips met een omloopstijd van 7.8 jaren en een periheliumdoorgang op 27 Juli 1918, als door een parabool met een periheliumdoorgang in 1914 (*Lick Bull.* IX, 15), of door een hyperbool (*A. N.* 202, 367) voorgesteld worden. Na deze eerste ruwe pogingen heeft A. Berberich te Berlin-Dahlem uit drie, een maand uit elkaar liggende, waarnemingen goede baanelementen berekend. Zoo ook R. T. Crawford en D. Alter, aan het Berkeley Astronomical Department verbonden. Deze laatsten hebben bovendien de mogelijkheid nagegaan, of de komeet identiek kon zijn met Wolf's periodieke komeet 1884III, die overeenkomstige baanelementen heeft, afgezien van den omloopstijd. Dit bleek niet het geval te zijn (*Lick Bull.* IX, 16).

De volgende bruikbare baanelementen heb ik gevonden (1916.0):

Data der waarn.		T	ω	Ω	i
		1917 Juni	120°	183°	25°
1	1916 Apr. 6, 22, Mei 6	15.916 M. T. Gr. ¹⁾	$30'19''.3$	$15'12''.6$	$35'21''.9$
2	" Apr. 24, Mei 10, 23	16.4806	$37'7''.9$	$16'58''.8$	$40'6''.4$
3	" ? ²⁾	16.50	$37'0''$	$16'58''$	$39'51''$
4	1916 Apr. 24, Dec. 31, 1917 Apr. 21	16.5373	$36'1''.4$	$17'0''.0$	$40'11''.3$
5	1917 Apr. 17.5, Juli 14.0, Nov. 13.0 (normaalplaatsen)	16.5956	$38'40''.2$	$16'34''.7$	$40'15''.4$
log q		Berekenaar	Bron		
1	0.227854	A. Berberich	<i>A. N.</i> 202, 381 (1916).		
2	0.226855	R. T. Crawford en D. Alter	<i>Lick Bull.</i> IX, 15 (1916).		
3	0.22686	F. E. Seagrave	<i>Obs.</i> XL, 280 (1917). ²⁾		
4	0.227067	R. T. Crawford en D. Alter	<i>Lick Bull.</i> IX, 74 (1917).		
5	0.227058	J. C. du Pui	blz. 10 van dit werk.		

¹⁾ Deze en de verder voorkomende tijden zijn gegeven in Middelbaren Tijd Greenwich (oud).

²⁾ Deze baanelementen zijn blijkbaar dezelfde als die, waarover Seagrave in *Pop. Astr.* 25, 263 (1917) schrijft. Hij heeft deze eenige maanden vóór Maart 1917 berekend en publiceert ter plaatse een uit deze afgeleide ephemeride. De waarnemingen, waarop deze gebaseerd werden, zijn mij niet bekend.

Het vierde stel elementen stelt de baan, die de komeet in de tweede helft van 1917 aan den hemel beschreven heeft, goed voor. De afwijking in rechte klimming en declinatie bedroeg in maximo 7.6 en 28" of een boog van ongeveer 2'. Om als basis voor de definitieve baanberekening te dienen, is dit bedrag toch nog wat te groot.

Daar deze baan slechts op enkele waarnemingen gebaseerd is, was de eerste gedachte een nieuwe baan te berekenen uit drie normaalplaatsen. De keuze van deze drie aan het begin, het midden en het eind van de zichtbaarheidsperiode kon geen bevredigend resultaat geven, daar in Mei 1916 de anomalie $v_1 = -107^\circ$, in November 1917 $v_3 = +70^\circ$ was, wat een verschil van 177° maakt. Omdat een bepaling van Ω en i onmogelijk is, als $v_3 - v_1 = 180^\circ$ is, is zij in ons geval onzeker. Volgens de methode van Olbers worden deze grootheden uit de eerste en derde waarneming gevonden. Wil men in dit geval zekere waarden verkrijgen, dan zou de bepaling bijv. uit de eerste en tweede waarneming moeten geschieden, wat groote veranderingen in de formules zou vereischen. In de leerboeken wordt het geval van een anomalieverschil van 180° tuschen de uiterste waarnemingen niet genoemd, uitgezonderd in dat van Th. von Oppolzer, die er terloops op wijst bij de behandeling van de variatie van twee geocentrische afstanden (Bahnbestimmung, Deel II blz. 484). Toch kan een dergelijk verschil reeds bij een eerste baanberekening voorkomen, vooral indien de periheliumafstand zeer klein is.

Om deze reden heb ik getracht een nieuwe baan te berekenen met drie minder ver uit elkaar gelegen normaalplaatsen.

Van deze is de eerste lineair gevormd uit 9 waarnemingen, gedaan te Algiers, Heidelberg, Lyon, Washington en Williamsbay, met als datum 17.5 April 1917. De tweede is gemiddeld uit 8 te Algiers, Babelsberg en Nice gedane waarnemingen op 14.0 Juli 1917. De derde is op gelijke wijze gevormd uit 9 stuks van de sterrenwachten te Algiers, Babelsberg, Heidelberg, Kazan (Engelhardt) en Washington met datum 13.0 November 1917. Het verschil in ware anomalie bedroeg toen 105° . Bij de berekening van de baan heb ik J. C. Watson gevolgd, daar een schema, dat de berekening volgens de formules van zijn „Theoretical Astronomy” (blz. 199) gemakkelijk maakte, op de sterrenwacht te Utrecht aanwezig was.

Omdat de elementen van Crawford en Alter (baan 4 van blz. 8)

bekend waren, kon voor de verhouding van de op de ecliptica geprojecteerde geocentrische afstanden de volledige formule gebruikt worden. De veronderstelling, dat de driehoeken evenredig met de tusschentijden zijn, welke bij een eerste baanberekening noodzakelijk is, behoefde dus nu niet meer gemaakt te worden. Correcties voor de aberratie, de parallaxis en de zonsbreedte zijn aangebracht, zoodat noodelooze onnauwkeurigheden vermeden zijn.

Nadat zoo een nieuw elementenstelsel gevonden was, kon daaruit een tweede benadering van de bovengenoemde verhouding gevonden worden. Op deze wijze zijn door achtereenvolgende benaderingen (in het geheel vier) nieuwe elementenstelsels bepaald, totdat de rekening sloot. Het laatst gevondene is boven (blz. 8) onder no. 5 vermeld. De geheele berekening is in zes decimalen gedaan.

De contrôle op de middelste waarneming leverde toen op voor het verschil in lengte $-39''.2$ en voor dat in breedte $-6''.3$ in den zin berekening — waarneming. Deze bedragen zijn te groot om door de onvermijdelijke onnauwkeurigheid in de rekening verklaard te worden. Dus lieten deze berekeningen zien, dat de baan niet door een parabool kon voorgesteld worden.

De volgende stap was na te gaan, met welke methode een beter stel elementen te verkrijgen zou zijn, zonder de veronderstelling te maken, dat de baan een parabool was. Hiervoor is geschikt de methode van Hornstein, uiteengezet in zijn artikel „Uebergang von der Parabel zur Ellipse oder Hyperbel,” *Sitzungsberichte der Akad. der Wiss., Wien*, 12 (1854). Als onbekenden worden aangenomen een geocentrische afstand, behoorende bij één der drie (of meer) normaalplaatsen van de komeet, en de omgekeerde groote as ($\frac{1}{a}$). Naarmate deze laatste positief of negatief is, is de baan een ellips of een hyperbool. Met gevariëerde waarden van deze twee grootheden (q en $\frac{1}{a} = 0$, $q + \Delta q$ en $\frac{1}{a} = 0$, q en $\frac{1}{a}$) worden drie stellen elementen berekend, gebaseerd op twee van de bovengenoemde normaalplaatsen. Uit betrekkingen tusschen de verschillen daarin en de verschillen van de uit de gevonden elementen berekende met de waargenomen lengte en breedte van de derde normaalplaats (van de overige normaalplaatsen) kunnen verbeterde elementen bepaald worden.

In dit geval heb ik de logarithme van den geocentrischen afstand met 100 eenheden van den 6den decimaal veranderd en $\frac{1}{a} = +0.004$

aangenomen, wat overeenkomt met een omloopstijd van 4000 jaar. Deze keuze gaf verschillen, die van een bruikbare orde van grootte waren.

Als basis van de berekening zijn gekozen de twee bovengenoemde normaalplaatsen 17.5 April en 13.0 November 1917, omdat dan de vorige baanberekening kon gebruikt worden. Om de aan de elementen aan te brengen veranderingen te vinden, zijn 5 normaalplaatsen genomen.

Datum	M. T. Gr.	Aantal waarn.	Sterrenwachten van waarneming	Gewicht
1	1916 Apr. 3	1	Heidelberg (photogr.).	2
2	Mei 31.0	7	Williamsbay en Weenen.	4
3	1917 Jan. 25.0	4 in α , 3 in δ	Algiers, Mt. Hamilton, Topeka, Washington.	2
4	Juli 14.0	8	Zie blz. 9.	4
5	Sept. 22.5	7	Arcetri, Uccle, Padua, Rome, Washington.	3

De gewichten, die overigens van weinig belang zijn, werden toegekend naar het aantal waarnemingen en de grootte der gebruikte instrumenten. Het gewicht 2, gegeven aan plaats 1, is gekozen, omdat dit een photographische waarneming is met de opmerking: „Messung gut”.

Ieder van deze leverde twee vergelijkingen met twee onbekenden op; dus in het geheel 10, die met de methode der kleinste quadraten opgelost zijn.

De uitkomst was:

$$x = + 1.046 \pm 0.3899 \text{ (m. f.)},$$

$$y = + 0.016 \pm 0.0876,$$

waarin x de factor, waarmee de bovengenoemde correctie van den geocentrischen afstand, y die, waarmee $\frac{1}{a}$ vermenigvuldigd moet worden. Daar de middelbare fout van y groter is dan y zelf, kon hieruit geen conclusie over de excentriciteit getrokken worden.

Het resultaat van de beide berekeningen om een nieuwe voorloopige baan te krijgen is dus, dat de excentriciteit zeer slecht te bepalen is. Dit behoeft geen verwondering te wekken, daar tot nu toe geen storingen in rekening gebracht zijn. Een nadere beschouwing van deze onzekerheid vindt men in hoofdstuk VIII.

Daar het dus moeilijk bleek een beter stel baanelementen te verkrijgen, is uit de op blz. 8 vermelde een keus gedaan. Het onder no. 4 genoemde van Crawford en Alter is in het vervolg gebruikt, omdat de hieruit afgeleide ephemeride nog de kleinste afwijkingen van de aan den hemel waargenomen baan gaf.

HOOFDSTUK III.

Storingen.

Zooals uit het slot van het vorige hoofdstuk volgt, was het nu noodig eerst de storingen te berekenen. Ik heb de methode van Encke gebruikt, waarmede speciële storingen in rechthoekige coördinaten berekend worden. Zij berust op bepaling van de storingsbedragen ξ , η , ζ door dubbele mechanische quadratuur van

$$\frac{d^2 \xi}{dt^2} = k^2 \sum m_1 \left(\frac{x_1 - x}{\varrho_1^3} - \frac{x_1}{r_1^3} \right) + k^2 \left(\frac{x_0}{r_0^3} - \frac{x}{r^3} \right)$$

en analoge uitdrukkingen voor de Y- en de Z-coördinaat. Hierin zijn x , y , z de coördinaten van de gestoorde komeet, x_0 , y_0 , z_0 die van de ongestoorde komeet, en x_1 , y_1 , z_1 die van de storende planeet, r , r_0 , r_1 de overeenkomstige radii vectores, ϱ_1 de afstand komeet — storende planeet, m_1 de massa van de storende planeet en k de constante van het zonnestelsel. Het somteeken duidt aan, dat over alle planeten, die als storende lichamen beschouwd worden, gesommeerd wordt.

De gevonden bedragen kunnen dan bij de berekening van de ephemeride als correcties aan de rechthoekige aequator-coördinaten van de komeet aangebracht worden.

Alvorens de berekening uit te voeren, leek het gewenscht een overzicht van den storenden invloed der verschillende planeten te verkrijgen. Uit de boven vermelde formule voor de versnelling van de storende kracht ziet men, dat de tweede term, het indirecte lid genaamd, klein is. Dus behoeft thans alleen de eerste, het directe lid, beschouwd te worden. Deze is het, over de planeten gesommeerde, verschil van $\frac{k^2 m_1}{\varrho_1^2}$ en $\frac{k^2 m_1}{r_1^2}$, elk met een cosinus vermenigvuldigd.

Door in een model van de kometenbaan ten opzichte van die der planeten Mercurius tot en met Jupiter voor iedere twee maanden ϱ_1 te meten, is het mogelijk $\frac{m_1}{\varrho_1^2}$ ruwweg te bepalen. Voor de andere planeten is ϱ_1 voor enkele data berekend uit het Berliner

Jahrbuch (*B. J.*). De afstanden van de komeet tot deze planeten veranderen immers slechts langzaam. In verbinding met $\frac{m_1}{r_1^2}$, (r_1 wordt direct in het *B. J.* gevonden) is nu het maximum van de termen van het directe lid $k^2 m_1 \left(\frac{1}{r_1^2} + \frac{1}{\varrho_1^2} \right)$ voor de verschillende planeten en data te vinden.

Voor Mars en Uranus bleek gedurende de waarnemingsperiode van de komeet het maximum bedrag van deze grootheid 8/1000 te zijn van het minimum van dezelfde grootheid, voor Jupiter gevonden. Daar het model liet zien, dat Jupiter gedurende 1916, toen bovengenoemde term haar minimum bereikte, aan de andere zijde van de zon stond als de komeet, was dus haar storende invloed betrekkelijk gering (ϱ_1 zoo groot mogelijk) en leek het overbodig Mars en Uranus bij de storingsrekening mede te nemen.

Eerst gedurende de berekening was het mogelijk te zien, of deze conclusie, die niet op de waarden van het directe lid zelf, maar op de maxima daarvan gegrond was, juist was. Het bleek, dat de storing van Mars toch nog zoo groot was, dat het laatste cijfer van de eenheid, waarin de berekening uitgevoerd is, door haar weg te laten veranderde. Een kleine correctie in één coördinaat is daarom nog aangebracht, nadat de berekening al gedaan was. De aard van de berekening brengt mede, dat hiertegen geen bezwaar kon zijn, daar het een bijna te verwaarlozen bedrag gold.

Door de nabijheid van Mercurius tot de zon is de term $\frac{m_1}{r_1^2}$, ondanks de kleine waarde van m_1 , en daardoor het storingsbedrag zelf, vrij groot. Voor de zekerheid zijn daarom de storings van Mercurius wel meeberekend, al heffen de beurtelings positieve en negatieve termen elkaar grootendeels op. De storing van Neptunus is verwaarloosd.

Over de uitvoering der berekening volgen hier eenige opmerkingen.

Gevolgd is het schema, dat G. Stracke in „Bahnbestimmung der Planeten und Kometen“ blz. 267 voor deze methode geeft, welke geschikt is voor de berekening met logaritmen.

De storingsbedragen moeten in 10^{-7} astronomische eenheid bekend zijn, om de bij de ephemeride-rekening vereischte nauwkeurigheid te bereiken. Daartoe is het noodig de berekening in honderdsten van deze eenheid te beginnen.

De waarden der massa's van de planeten zijn mij door Prof. W. de Sitter welwillend verschaft, waarvoor ik hem hier zeer danken wil. De gebruikte zijn de volgende: (eenheid is de massa van de zon)

Planeet.	$\frac{1}{m}$	Waarsch. fout	Bron
Mercurius	7 500 000	1 500 000	Obs. XXXVI, 297
Venus	404 000	1 000	Astr. Paper IX, 261, M. N. 86, 435.
Aarde + Maan	328 000	300	Obs. XXXVI, 297
Mars	3 085 000	5 000	id.
Jupiter	1 047.40	0.03	id.
Saturnus	3 490	5	Ann. Leiden XVI 3, 63

Deze waarden wijken slechts weinig af van die, welke C. A. van den Bosch in zijn dissertatie: „De massa's van de groote planeten” geeft, nergens meer dan $\frac{1}{4}$ %, behalve de zeer slecht bekende massa van Mercurius. Invloed op de storingsbedragen kan dit verschil niet hebben. Het gebruik van de waarden van Newcomb, waarop ook Stracke zijn tafel in *Bahnbestimmung* blz. 331 gebaseerd heeft, lijkt mij thans minder gewenscht geworden, gezien de waarschijnlijke fout van bovengenoemde waarden.

Daar het *B.J.* over de jaren 1916 tot 1918 lengten en breedten van de planeten geeft voor 1925.0, zijn de storingen ook voor datzelfde aequinoctium in rechthoekige ecliptica-coördinaten berekend. Om ze in de ephemeride te kunnen gebruiken, moesten ze op den aequator en op 1916.0, 1917.0 en 1918.0 herleid worden.

Van de tabel met rechthoekige coördinaten van Jupiter in *Bull. Inst. Astr. Leningrad* no 13 (1926) kon ik geen partij trekken, omdat zij deze voor andere data geeft dan het *B.J.*, dat toch al voor de andere planeten gebruikt moest worden. Bovendien zouden de uit de lengten en breedten afgeleide rechthoekige ecliptica-coördinaten van deze laatste voor elke planeet afzonderlijk op den aequator herleid moeten worden, wat meer werk is dan de herleiding van de ten slotte in ecliptica-coördinaten verkregen storingsbedragen op den aequator. Indien de rechthoekige aequator-coördinaten der planeten door het bureau van den „Nautical Almanac” gepubliceerd zijn, zal dit berekeningen als deze aanzienlijk vereenvoudigen.

Als osculatie-epoche is 6.0 Maart 1917 (M. T. Greenwich, oud) gekozen; deze datum ligt ongeveer in het midden van de waar-

nemingsreeks. De uiterste data, waarvoor storings zijn berekend, zijn 1 Maart 1916 en 19 Februari 1918.

Zooals gewoonlijk zijn intervallen van 20 dagen genomen. Tijdens de berekening is gebleken, dat een interval van 40 dagen in dit geval nog geen moeilijkheden zou gegeven hebben. Mercurius had dan echter weggelaten moeten worden, omdat door de snelle teekenwisseling tengevolge van den korten omloopstijd de positieve termen niet meer door een gelijk aantal negatieve zouden gecompenseerd zijn.

Bij een interval van 20 dagen geeft Saturnus eenige moeilijkheid, omdat diens coördinaten slechts om de 40 dagen in het *B. J.* te vinden zijn. Deze kan ondervangen worden, door bij de achtereenvolgende stappen van de mechanische quadratuur van bovengegeven formule den term voor Saturnus telkens voor de stappen van bijv. oneven rangorde vooruit te berekenen, indien voor die van even rangorde de coördinaten niet gegeven zijn. Door interpolatie wordt dan de term, dien men noodig heeft, gevonden. Alleen de storingsbedragen ξ , η , ζ moeten geëxtrapoleerd worden, wat echter zonder bezwaar kan geschieden, daar de storingsterm van Saturnus in 4 decimalen kan berekend worden en ξ , η , ζ in 5 decimalen worden bepaald. Alleen bij het begin van de storingsrekening moeten voor de vier data ter weerszijden van de osculatie-epoche de coördinaten zelf geïnterpoleerd worden.

De extrapolatie ter berekening van het indirecte lid kon altijd zonder bezwaar geschieden.

De bovengenoemde herleiding van de gevonden storingsbedragen geschiedt als volgt. Indien men ξ , η , ζ , in poolcoördinaten uitdrukt door te stellen:

$$\xi = \sigma \cos \beta^* \cos \lambda^*$$

$$\eta = \sigma \cos \beta^* \sin \lambda^*$$

$$\zeta = \sigma \sin \beta^*,$$

kan men de praecessieformules in lengte en breedte toepassen. Deze zijn

$$\lambda = \lambda_0 + t [\psi + \pi \operatorname{tg} \beta_1 \cos (II - \lambda_1)]$$

$$\beta = \beta_0 + t \pi \sin (II - \lambda),$$

waarin $\pi = 0."47$ en t in ons geval hoogstens gelijk 9 (het verschil in jaren tusschen 1916 en 1925). Daar $\sigma < 4900$ ($\sigma^2 = \xi^2 + \eta^2 + \zeta^2$) en een nauwkeurigheid van een eenheid in het laatste cijfer heeft, is λ^* niet nauwkeuriger te vinden dan in tiende boogminuten en dus is

in $d\lambda^*$ ook geen grooter nauwkeurigheid vereischt. De termen met πt kunnen daarom verwaarloosd worden en dus kan β^* als een constante beschouwd worden. Differentiatie geeft nu:

$$\begin{aligned} d\xi &= -\sigma \cos \beta^* \sin \lambda^* d\lambda^* = -\eta d\lambda^* \\ d\eta &= +\sigma \cos \beta^* \cos \lambda^* d\lambda^* = +\xi d\lambda^* \\ d\zeta &= 0. \end{aligned}$$

De op 1916.0, 1917.0 en 1918.0 herleide waarden van ξ , η , ζ moeten nu nog in aequatorcoördinaten omgezet worden. Met de formules van Stracke, l. c. blz. 268 worden deze:

$$\begin{aligned} \xi' &= \xi - \eta d\lambda^* \\ \eta' &= (\eta + \xi d\lambda^*) \cos \varepsilon - \zeta \sin \varepsilon \\ \zeta' &= (\eta + \xi d\lambda^*) \sin \varepsilon + \zeta \cos \varepsilon. \end{aligned}$$

De met de mechanische quadratuur gevonden storingen in recht-hoekige ecliptica-coördinaten zijn, na herleiding op den aequator, de volgende, in eenheden van 10^{-7} astr. eenheid:

Datum		ξ'	η'	ζ'
1916		Aequator 1916.0		
Maart	1.0	— 4201	— 2229	— 1102
"	21.0	— 3698	— 2018	— 1008
April	10.0	— 3228	— 1819	— 919
"	30.0	— 2788	— 1628	— 834
Mei	20.0	— 2378	— 1446	— 751
Juni	9.0	— 1997	— 1270	— 669
"	29.0	— 1648	— 1095	— 587
Juli	19.0	— 1335	— 925	— 505
Aug.	8.0	— 1060	— 761	— 426
Dec.	6.0	— 156	— 98	— 70
"	26.0	— 94	— 54	— 41
1917		Aequator 1917.0		
Jan.	15.0	— 49	— 25	— 20
Febr.	4.0	— 18	— 8	— 7
"	24.0	— 2	— 1	— 1
Maart	16.0	— 2	— 1	— 1
April	5.0	— 21	— 8	— 7
"	25.0	— 57	— 24	— 21
Mei	15.0	— 110	— 49	— 42
Juni	4.0	— 174	— 79	— 70
"	24.0	— 250	— 111	— 103
Juli	14.0	— 337	— 136	— 141
Aug.	3.0	— 439	— 147	— 180
"	23.0	— 564	— 136	— 218
Sept.	12.0	— 723	— 99	— 251
Oct.	2.0	— 924	— 38	— 276
"	22.0	— 1174	— 43	— 291
Nov.	11.0	— 1475	— 141	— 293
Dec.	1.0	— 1828	— 254	— 279
"	21.0	— 2235	— 379	— 247
1918		Aequator 1918.0		
Jan.	10.0	— 2695	— 511	— 195
"	30.0	— 3205	— 652	— 118
Febr.	19.0	— 3764	— 799	— 13

Deze waarden kunnen na interpolatie met tweede verschillen voor de benodigde data direct in de berekening der ephemeride aangebracht worden als correcties van de aequatoriale heliocentrische coördinaten van de komeet.

HOOFDSTUK IV.

Vergelijkingssterren.

In het geheel zijn 311 sterren gebruikt om de plaatsen der komeet mede te bepalen, ongerekend de sterren, die bij het meten der photographische platen voorkwamen. Alle B. D. sterren onder deze heb ik in de „Geschichte des Fixsternhimmels” nagegaan. Hiervoor zijn mij de gegevens door de vriendelijkheid van Prof. H. Paetsch ter beschikking gesteld. Door deze met de gegevens van Schorr's „Index der Sternörter 1900—1925” aan te vullen was het nu gemakkelijk te zien, in hoever de sterren waarschijnlijk een merkbare eigen beweging (E. B.) hadden. Voor 26 sterren kon met vrucht R. Schorr, Eigenbewegungs-Lexikon met vervolgen geraadpleegd worden.

Van de sterren zonder merkbare of met een reeds in een nieuwen catalogus goed bepaalde E. B. is uit twee of drie goede catalogi (voornamelijk die van de A. G., van Abbadia, Allegheny, de 2de van Bordeaux en Greenwich 1910, maar ook wel andere) een plaats bepaald. Hierbij is eenvoudig gemiddeld met toepassing van de gewichten van L. Boss (Appendix III Prel. Gen. Cat.) en A. J. Roy (Systematic corrections and weights of catalogs. An extension of tables App. III P. G. C. A° 1923), nadat de in genoemde tafels gegeven correcties van de afzonderlijke catalogi waren aangebracht, om deze op het systeem van Boss te brengen.

Voor zoover mogelijk zijn voor alle zwakkere vergelijkingssterren ook de photographische catalogi geraadpleegd (San Fernando, Algiers, Toulouse, Bordeaux, Parijs en Oxford). Om de gegeven rechthoekige coördinaten tot rechte klimming en declinatie te herleiden, heeft I. Lagarde in *J. O.* 11, 17 (1928) met vervolg in *J. O.* 15,6 (1932) gemakkelijke formules gegeven, geschikt voor alle catalogi. Voor sterren met kleinere declinatie vindt men geschikte tafels van M. Loewy in *Bull. Carte du Ciel* IV, Circ. no. 10, Suppl. Omdat de rechthoekige coördinaten in boogminuten gegeven zijn, is het een bezwaar, dat Loewy in boogseconden werkt. Zooals H. H. Turner in de inleiding op de Oxford Photographic Catalogue betoogt, is een grootere nauwkeurigheid dan 0'.001 niet verant-

woord. Door deeling door 60 zijn dus de tafels I en III van Loewy, die honderdste boogseconden geven, direct te herleiden tot tafels in duizendste boogminuten. Gevaar, dat de afrondingsfouten in de oorspronkelijke tafels na de deeling invloed hebben op het resultaat, bestaat er niet. Het bovengenoemde bezwaar is op deze wijze opgeheven. De zoo verkregen tafeltjes, die een geringen omvang hadden, zijn door mij bij de herleiding der rechthoekige coördinaten gebruikt.

Sommige zwakkere vergelijkingsterren kwamen niet in de photographische catalogi voor. Aan deze zijn de correcties aangebracht, die de ster van een A. G.- of anderen catalogus kreeg, waaraan de waarnemer de zijne aangesloten heeft.

Hieronder volgen de gebruikte vergelijkingsterren. De 1ste kolom bevat het nummer, waaronder zij aangehaald zijn in de lijst met de afzonderlijke waarnemingen (hoofdstuk VI). De 2de het B. D. nummer, de 3de en 4de de middelbare α en δ , de laatste de voor de bepaling gebruikte catalogi. In de gevallen, waarin ik de E. B. zelf bepaald heb, is dit aangegeven met de woorden „met E. B.” en bij de door den waarnemer aangesloten plaatsen is deze genoemd met de plaats van publicatie.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
1	— 8°6240	0u 0m24s.87	— 8°38'49".0	met E. B.
2	— 9 6	4 47.16	— 8 40 27 .1	Ott.
3	—	7 2.38	— 8 37 6 .8	SF ph VIII, 495, 98.
4	—	9 33.97	— 8 34 2 .7	SF ph VII, 64, 133.
5	—	10 56.29	— 8 34 48 .8	Barnard A. J. 40, 94.
6	— 8 38	14 25.54	— 8 30 38 .4	Ott. met E. B. Ci 20.
7	— 7 84	30 52.97	— 7 25 11 .6	Abb.
8	—	31 20.66	— 7 26 23 .6	Barnard A. J. 40, 94.
		α 1918.0	δ 1918.0	
9	—	0 42 10.32	— 6 38 19 .2	Barnard A. J. 40, 94.
10	— 6 141	45 5.23	— 6 37 0 .8	Ott.
		α 1916.0	δ 1916.0	
11	+ 4 2619	12 23 59.27	+ 4 9 42 .1	Alb, Abb.
12	+ 4 2626	27 47.04	+ 4 21 23 .0	Alb, Abb.
13	—	29 10.84	+ 4 43 52 .0	Barnard A. J. 30, 18.
14	—	29 16.82	+ 4 43 1 .1	Tou. ph. VI, 94, 64.
15	+ 5 2643	29 20.22	+ 4 41 2 .2	met E. B.
16	—	29 23.76	+ 4 20 46 .5	Alg. ph. I, 2438, 4.
17	—	29 39.68	+ 4 42 27 .5	Barnard A. J. 30, 18.
18	—	29 43.54	+ 4 18 32 .8	Barnard A. J. 30, 18.
19	+ 4 2629	30 50.55	+ 4 30 20 .1	Lpz II, Tou., Alg ph. I, 2438, 12.
20	—	30 56.51	+ 4 42 41 .4	Alg ph. I, 2438, 13, Tou ph. VI, 94, 72.

No.	B. D.	α 1916.0	δ 1916.0	Bronnen
21	—	12 ^u 31 ^m 0s.12	+ 4° 7'23".8	Hubble <i>A. J.</i> 30, 18.
22	+ 4° 2630	31 21.95	+ 3 52 39.7	Alb, Abb.
23	—	31 40.15	+ 4 40 53.0	Barnard <i>A. J.</i> 30, 18.
24	—	31 40.60	+ 3 53 10.2	Alg ph II, 2409, 88.
25	—	32 10.20	+ 4 39 31.1	Alg ph I, 2438, 22, Tou ph VI, 94, 79.
26	—	32 42.47	+ 4 34 56.2	Alg ph I, 2438, 27, Tou ph VI, 95, 81.
27	+ 5 2654	33 35.15	+ 4 45 4.2	met E.B.
28	—	33 45.23	+ 4 30 55.2	Barnard <i>A. J.</i> 30, 18.
29	+ 3 2672	33 52.59	+ 3 25 2.0	Alb, Kü, Alg ph I, 2438, 93, II, 2410, 18.
30	+ 4 2632	33 53.54	+ 4 38 55.4	Alb, LpzII, Abb.
31	+ 3 2673	34 41.71	+ 3 24 2.6	Alb, Tou ₂ , Abb.
32	+ 3 2676	35 56.63	+ 3 8 28.3	Alb, Abb.
33	—	36 23.46	+ 3 6 17.0	Alg. ph I, 2438, 114, II, 2410, 43.
34	—	37 17.48	+ 3 1 36.0	Pavel <i>A. N.</i> 203, 161.
35	+ 3 2681	38 21.74	+ 3 2 17.7	Alb, Tou ₂ met E.B. Ci 18.
36	—	38 26.23	+ 2 48 34.9	Alg ph II, 2410, 160.
37	+ 2 2572	39 19.80	+ 2 37 25.3	Alb, Abb.
38	+ 2 2574	40 46.46	+ 2 23 43.7	Kü, Alg ph II, 2410, 181.
39	—	41 42.10	+ 2 10 48.0	Barnard <i>A. J.</i> 30, 18.
40	+ 2 2578	42 48.59	+ 1 56 20.5	Alb, Abb.
41	+ 0 3002	51 20.52	+ 0 30 37.8	All.
42	— 5 4199	15 52 40.03	— 6 3 13.4	Ott, Strb.
43	— 5 4210	55 18.39	— 5 53 19.4	Strb, SF ph IV, 2607, 53, V, 2196, 89, met E. B. Nyrén.
44	— 5 4231	16 0 58.01	— 6 3 45.9	Ott, Strb.
45	— 5 4234	1 15.39	— 6 3 49.3	Ott, Strb, SF ph V, 4380, 135.
46	— 5 4235	1 31.47	— 5 54 44.7	Strb.
		α 1917.0	δ 1917.0	
47	— 5 4347	16 41 16.88	— 5 48 0.3	Strb, Abb.
48	— 5 4364	47 49.16	— 5 38 56.9	Strb, Abb.
49	— 5 4375	50 17.37	— 5 34 34.0	Strb, Abb.
50	— 5 4409	17 4 24.66	— 5 5 8.0	Abb.
51	— 4 4247	8 54.14	— 5 3 12.8	Nice étoiles interm.
52	—	22 6.82	— 4 24 54.3	SF ph III, 4186, 75, IV, 4179, 10,
53	— 4 4290	25 56.53	— 4 18 18.8	SF ph IV, 4179, 84.
54	— 3 4168	41 12.30	— 3 28 15.8	Abb.
55	— 2 4504	52 7.85	— 2 47 51.0	Strb, Abb.
56	— 2 4523	55 22.21	— 2 36 5.1	Strb, Abb.
57	— 2 4535	58 38.50	— 2 13 29.2	Abb.
58	— 1 3461	18 8 57.52	— 1 44 30.2	All.
59	—	13 9.79	— 1 27 55.7	Barnard <i>A. J.</i> 40, 94.
60	— 0 3481	21 26.57	— 0 51 40.7	All.
61	+ 1 3841	54 34.08	+ 2 0 21.3	All.
62	+ 2 3765	59 24.82	+ 2 25 22.9	Alb, Abb.
63	+ 2 3769	59 57.82	+ 2 24 9.1	met E. B.
64	+ 2 3774	19 0 34.11	+ 2 40 22.6	Hins, <i>Ann. Leiden</i> XV 1.
65	+ 2 3781	1 5.09	+ 2 37 18.6	Alb, Abb.
66	+ 4 4093	20 57.66	+ 4 25 46.3	met E. B.
67	+ 4 4105	22 16.03	+ 5 1 53.2	Alb, LpzII, Abb.
68	—	25 53.96	+ 5 5 50.0	Tou ph. VI, 146, 122.
69	+ 5 4179	27 58.90	+ 5 19 15.6	met E. B.

No	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
70	—	19 ^u 31 ^m 6s.27	+ 5°35'40".6	Tou ph VI, 147, 125.
71	—	37 24.06	+ 6 5 12 .0	Tou ph VI, 148, 22.
72	+ 6°4309	44 5.20	+ 6 43 10 .7	met E. B.
73	+ 8 4295	56 28.79	+ 8 29 48 .2	LpzII, Tou ₂ .
74	+ 8 4330	20 1 45.11	+ 9 7 3 .5	LpzII, Kü.
75	+ 9 4441	8 31.39	+ 9 41 49 .6	LpzII, Tou ph II, 151, 261.
76	+ 10 4224	10 53.49	+ 10 13 10 .2	met E. B.
77	+ 9 4461	11 24.93	+ 9 53 53 .4	met E. B.
78	+ 10 4264	19 18.07	+ 10 49 6 .7	LpzI, Tou ph VII, 153, 680.
79	—	21 37.03	+ 11 14 51 .5	Tou ph VII, 153, 327.
80	+ 10 4285	22 47.01	+ 11 11 7 .6	Par ₂ , Par ₃ , Tou ₂ .
81	—	22 59.92	+ 11 19 23 .8	Tou ph VII, 153, 426.
82	+ 10 4290	23 7.97	+ 11 4 54 .6	met E. B.
83	—	23 57.20	+ 11 31 17 .8	Tou ph VII, 153, 490.
84	+ 11 4286	26 24.73	+ 11 45 52 .9	Tou ph VII, 154, 110.
85	+ 12 4375	29 35.71	+ 12 21 11 .4	BordII.
86	+ 12 4392	32 2.95	+ 12 28 4 .6	LpzI, BordII.
87	+ 12 4406	34 12.47	+ 12 38 24 .1	LpzI, Bord ph V, 1167, 146.
88	+ 12 4418	35 55.36	+ 12 52 13 .1	LpzI, Ci ₃ , BordII.
89	+ 12 4419	35 57.27	+ 13 7 34 .3	LpzI, Bord ph V, 1167, 46.
90	+ 13 4487	37 43.04	+ 13 30 41 .8	LpzI, Ci ₃ , BordII.
91	+ 12 4432	37 57.95	+ 12 41 6 .4	met E. B.
92	+ 13 4494	38 40.10	+ 13 17 14 .4	LpzI.
93	+ 13 4508	41 12.92	+ 13 18 58 .8	LpzI.
94	+ 14 4494	54 47.85	+ 14 48 41 .4	LpzI.
95	+ 15 4304	55 23.05	+ 15 14 58 .3	met E. B.
96	+ 15 4307	57 24.30	+ 15 33 23 .5	BerlA, Bord ph II, 731, 283, III, 840, 14.
97	+ 15 4314	58 22.06	+ 15 26 6 .0	BerlA, Bord ph II, 731, 303, III, 840, 30.
98	+ 15 4317	58 54.15	+ 15 38 20 .7	Bgdf ₁ , Bord II. Kop Publ 17, met E. B. A. N. 5349 (1925)
99	+ 15 4320	59 7.62	+ 15 25 54 .9	met E. B.
100	—	21 0 21.08	+ 15 40 22 .6	Bord ph III, 840, 67.
101	—	0 56.41	+ 15 42 35 .1	Barnard A. J. 40, 94.
102	+ 15 4329	2 31.73	+ 15 52 24 .3	BerlA, Bord ph II, 735, 212, III, 840, 92.
103	+ 15 4335	3 16.84	+ 15 57 19 .2	BerlA, Bord ph II, 735, 230, III, 840, 104.
104	+ 15 4342	3 42.24	+ 16 2 49 .1	met E. B.
105	+ 16 4467	6 3.65	—	Bord ph. II, 735, 124.
106	+ 16 4469	6 41.03	+ 16 38 25 .6	BerlA, Bord ph I, 540, 233, II, 735, 142.
107	+ 16 4473	7 23.81	+ 16 15 46 .7	BerlA, Bm ₁ .
108	+ 16 4476	9 45.64	+ 16 58 21 .9	BerlA, Bord ph I, 540, 286
109	+ 16 4478	9 59.19	+ 16 53 38 .8	BerlA, Bord ph II, 752, 16.
110	—	13 4.24	+ 17 3 52 .2	Bord ph I, 541, 241, II, 752, 59.
111	+ 17 4549	15 19.11	+ 17 28 24 .6	met E. B.
112	—	17 55.45	+ 17 35 19 .3	Bord ph I, 541, 146.
113	+ 17 4569	19 1.84	+ 17 42 24 .4	BerlA, Abb.
114	—	21 17.52	+ 18 6 15 .9	Bord ph I, 534, 12.
115	+ 18 4799	24 20.44	+ 18 25 22 .0	RüH, BerlA, Abb.
116	+ 18 4800	25 14.39	+ 18 26 22 .2	met E. B.
117	+ 17 4594	26 14.50	+ 18 12 51 .8	BerlA, Abb.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
118	+ 18° 4810	21 ^u 27 ^m 55 ^s .80	+ 18° 44' 51".0	Mü., BerlA, Bm ₁ , Abb.
119	+ 18 4814	29 53.60	+ 18 45 9 .9	Par ph + 18° (per brief), VI, 1936, 193.
120	+ 18 4816	30 28.43	+ 18 56 14 .9	Q, BerlA, Abb.
121	+ 18 4819	31 20.90	+ 19 0 35 .0	Par ph VI, 1936, 213.
122	+ 18 4821	31 49.63	+ 18 46 47 .2	met E. B.
123	+ 19 4748	33 11.40	+ 19 24 39 .4	Bgdf ₁ .
124	+ 18 4827	33 52.34	+ 18 56 40 .4	Boss Prel. Gen. Cat.
125	+ 18 4845	39 37.35	+ 19 16 24 .2	met E. B.
126	+ 19 4773	41 1.53	+ 19 48 59 .8	BerlA, Bm ₁ , Bgdf ₁ , Abb, met E. B. Ci 18.
127	—	50 6.79	+ 20 46 49 .3	Barnard A. J. 40, 94.
128	+ 20 5043	52 12.60	+ 21 16 27 .3	BerlB, Abb.
129	+ 21 4665	57 4.98	+ 21 28 2 .2	met E. B.
130	—	58 46.33	+ 21 34 55 .3	Par ph III, 293, 288.
131	+ 21 4685	22 1 49.28	+ 21 52 40 .7	BerlB, Abb.
132	+ 21 4697	5 28.22	+ 22 8 21 .0	BerlB, Abb.
133	+ 22 4601	12 45.95	+ 22 28 57 .2	Abb, Brux ₁₀ .
134	—	14 18.56	+ 22 43 21 .2	Par ph II, 1687, 365, III, 784,85.
135	+ 22 4614	15 9.31	+ 23 5 38 .3	BerlB, Abb.
136	—	15 57.86	+ 22 49 13 .7	Par ph II, 1687, 408, III, 784, 161.
137	+ 22 4618	16 47.82	+ 22 38 35 .3	BerlB, Abb.
138	+ 22 4621	17 47.68	+ 22 51 22 .2	Kü, Par ph II, 745, 225, III, 784, 229.
139	+ 22 4629	20 42.35	+ 23 12 26 .4	Kü, Par ph I, 16, 428, I, 40, 147, II, 745, 111.
140	+ 22 4633	21 3.39	+ 23 17 49 .0	Par ph I, 16, 445, I, 40, 160,
141	+ 23 4542	23 40.90	+ 23 24 51 .5	Berl B, Abb.
142	+ 22 4645	24 16.85	+ 23 6 34 .9	met E. B.
143	+ 23 4555	27 16.62	+ 23 32 58 .3	met E. B.
144	+ 23 4568	32 31.95	+ 23 40 48 .9	Berl B, Abb.
145	+ 23 4571	32 51.19	+ 24 1 3 .5	Berl B, Abb.
146	+ 23 4578	33 57.64	+ 23 43 42 .7	Berl B, Abb.
147	+ 23 4588	36 15.05	+ 23 57 24 .2	Berl B, Abb.
148	+ 23 4597	40 9.91	+ 24 17 46 .6	met E. B.
149	+ 24 4647	41 23.61	+ 24 32 52 .6	Berl B, Abb.
150	—	42 36.93	+ 24 25 14 .7	Par ph I 49,109, Oxf ph VII, 79679.
151	+ 23 4605	43 1.14	+ 24 9 36 .5	met E. B.
152	—	43 23.94	+ 24 17 36 .2	Par ph I 49,128, Oxf ph VII, 79647.
153	+ 24 4666	44 48.21	+ 24 30 57 .7	Par ph I, 44,15, Oxf ph VII, 79701.
154	+ 24 4668	45 31.02	+ 24 32 45 .0	Berl B, Abb, Greenw. 1910.
155	+ 24 4691	55 30.20	+ 24 40 7 .9	Berl B, Greenw. 1910.
156	—	56 58.66	+ 24 40 18 .3	Par ph I, 45, 83, Oxf ph VII, 80476.
157	—	58 30.32	+ 24 29 42 .3	Par ph I, 45,114, Oxf ph VII, 80454.
158	+ 24 4704	59 53.10	+ 24 43 15 .4	Greenw. 1910.
159	—	23 0 25.82	+ 24 42 37 .8	Par ph I, 45,141, I, 785, 4, Oxf ph VII, 80494.
160	+ 24 4712	2 10.15	+ 24 39 6 .9	BerlB, Abb, Greenw. 1910.
161	+ 24 4714	2 48.81	+ 24 34 46 .5	BerlB, Abb, Greenw. 1910.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
162	—	23 ^u 3 ^m 50 ^s .23	+24°40'19".7	Par ph I, 785, 53, Oxf ph VII, 80485.
163	+24°47'19	4 47.58	+24 37 9 .9	Berl B, Abb, Greenw. 1910.
164	—	7 54.29	+24 31 42 .1	Par ph I, 785, 113. Oxf ph VII, 80888.
165	+24 47'30	8 12.52	+24 37 44 .3	Berl B, Abb.
166	—	9 48.41	+24 29 0 .8	Par ph I, 786, 28, Oxf ph VII, 80871.
167	—	10 2.10	+24 34 45 .1	Par ph I, 786, 35, Oxf ph VII, 80889.
168	+24 47'38	11 31.20	+24 29 19 .3	Berl B, Abb, Greenw. 1910.
169	+23 47'12	11 52.29	+24 19 4 .7	BerlB, Abb, Greenw. 1910, Bgdf ₁ .
170	+23 47'13	12 14.55	+24 15 55 .4	Par ph I, 786, 82, Oxf ph VII, 80854.
171	+23 47'17	13 31.31	+24 3 21 .5	Berl B, Abb, Greenw. 1910.
172	+24 47'46	13 55.37	+24 25 2 .0	Berl B, Abb, Greenw. 1910.
173	+23 47'20	14 24.33	+23 49 29 .3	BerlB, Abb.
174	—	15 0.31	+24 15 21 .6	Par ph I, 786, 136, Oxf ph VII, 81224.
175	—	15 46.09	+24 8 3 .6	Par ph I, 786, 154, Oxf ph VII, 81212.
176	+23 47'27	15 58.78	+24 1 21 .6	Par ph I, 786, 340, II, 770, 70.
177	+23 47'35	17 58.11	+23 49 48 .7	BerlB, Abb.
178	+23 47'36	18 23.07	+23 38 44 .6	BerlB, Abb.
179	+23 47'39	20 12.73	+23 32 18 .7	Par ₃ , BerlB, Abb.
180	+23 47'41	20 41.97	+23 34 49 .1	Par ph I, 20, 211, II, 770, 156.
181	+23 47'42	21 7.36	+23 36 47 .4	Par ph I, 20, 214, II, 542, 12.
182	+22 48'34	21 55.13	+23 16 12 .5	BerlB, Abb.
183	+23 47'44	21 58.84	+23 26 22 .6	Par ph I, 20, 223, II, 542, 27.
184	+22 48'38	23 49.69	+23 7 43 .7	met E. B.
185	+22 48'39	23 55.27	+23 7 6 .7	met E. B.
186	+22 48'44	24 57.43	+22 35 33 .7	met E. B.
187	—	25 5.77	+22 51 2 .0	Par ph II, 542, 270, III, 331, 144, III, 790, 19.
188	+22 48'45	25 25.37	+22 59 14 .9	Kü, Abb.
189	—	25 52.16	+22 53 0 .1	Par ph II, 542, 285, III, 790, 29.
190	+21 49'52	29 18.48	+22 2 24 .9	Boss Prel. Gen. Cat.
191	+21 49'56	30 31.62	+21 44 59 .4	Par ph III, 790, 262, IV, 1100, 32.
192	+22 48'70	31 29.75	+22 32 9 .2	BerlB, Abb.
193	+19 51'27	32 17.33	+20 12 25 .2	met E. B.
194	+21 49'58	32 20.16	+21 26 26 .1	BerlB, Abb.
195	—	33 11.13	+20 29 47 .8	Par ph III, 1100, 156.
196	—	33 40.74	+20 51 44 .3	Par ph IV, 1100, 164, V, 1928, 20.
197	+19 51'29	33 59.13	+20 6 35 .3	BerlA, Abb.
198	—	34 26.88	+20 32 45 .0	Par ph IV, 1100, 176.
199	+19 51'31	34 28.84	+19 33 20 .9	BerlA, Abb.
200	—	34 46.04	+20 43 2 .5	Par ph IV, 1100, 180, V, 1928, 33.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
201	+ 19°5132	23 ^u 35 ^m 4 ^s .03	+ 20° 0'10".5	met E. B.
202	— 2 6007	35 7.72	— 2 36 51 .9	Strb, Bm ₂ , Abb.
203	—	35 33.29	+ 19 56 52 .7	Par ph V, 1928, 147.
204	+ 4 5035	35 40.82	+ 5 10 34 .4	Boss Prel. Gen. Cat.
205	+ 2 4699	35 50.53	+ 2 24 30 .5	Alb, Abb.
206	+ 18 5184	35 52.56	+ 19 21 10 .2	BerlA, Abb.
207	—	35 56.32	+ 19 36 29 .5	Par ph V, 1928, 152.
208	— 2 6013	35 59.94	— 2 12 53 .6	Strb, Bm ₂ .
209	+ 17 4956	36 4.51	+ 17 45 15 .4	Gl, BerlA, Abb.
210	— 2 6014	36 15.01	— 1 49 19 .0	Nic, Strb, Abb, All.
211	+ 4 5038	36 29.70	+ 4 43 50 .9	Alb, Abb.
212	+ 16 4963	36 31.15	+ 16 41 36 .3	Kü, BordII.
213	+ 2 4701	36 36.48	+ 3 10 1 .2	Alb, Tou ₂ , Abb.
214	+ 17 4959	36 37.81	+ 17 50 32 .8	met E. B.
215	+ 19 5135	36 38.82	+ 19 54 14 .3	BerlA, Abb, met E. B. Ci 18,
216	— 3 5688	36 57.87	— 3 19 9 .5	met E. B.
217	+ 15 4865p	37 0.37	—	BerlA.
218	— 5 6033	37 1.63	— 4 53 1 .6	Par ₃ , BerlA, Kow, KüBl ₁ , Strb.
219	+ 4 5039	37 3.21	+ 4 45 31 .3	met E. B.
220	+ 1 4758	37 3.27	+ 2 0 28 .4	Alb, Abb, All, met E. B. Bocc.
221	+ 2 4702	37 3.73	+ 3 10 11 .9	Alb, Alg ph II, 2606, 10.
222	+ 18 5190	37 4.74	+ 18 41 54 .6	BerlA, Abb.
223	+ 5 5210	37 22.23	+ 5 49 29 .6	met E. B.
224	+ 7 5078	37 27.51	+ 7 44 36 .8	LpzII, Tou ph IV, 178, 5.
225	+ 17 4962	37 41.17	+ 18 0 0 .6	met E. B.
226	+ 4 5040	37 41.81	+ 4 30 17 .8	Nice étoiles interm.
227	+ 6 5183	37 42.90	+ 6 47 28 .1	Kü, Tou ₂ , CollRom.
228	+ 18 5193	37 48.12	+ 18 26 58 .4	Par ph VI, 1097, 134.
229	+ 0 5037	37 48.65	+ 1 19 23 .5	Boss Prel. Gen. Cat.
230	+ 3 4888	37 55.14	+ 3 43 52 .5	Alb, Tou ₂ , Abb.
231	+ 18 5194	37 59.43	+ 18 27 16 .5	Par ph VI, 1097, 136.
232	— 2 6021	38 6.04	— 1 57 39 .8	Strb, Abb.
233	+ 17 4964	38 19.28	+ 18 12 24 .1	Bgdf ₁ .
234	— 4 5935	38 20.87	— 4 0 43 .4	Strb, Abb.
235	+ 16 4968	38 20.94	+ 17 16 18 .5	met E. B.
236	+ 17 4965	38 21.36	+ 17 28 29 .6	BerlA, Abb.
237	—	38 25.42	+ 17 20 18 .9	Bord ph I, 315, 27.
238	+ 1 4760	38 25.90	+ 1 55 24 .8	Abb, All.
239	+ 15 4872	38 30.90	+ 15 52 29 .4	Boss Prel. Gen. Cat.
240	+ 9 5265	38 35.46	+ 9 25 31 .7	Rbg, LpzII, Tou ₁ .
241	— 2 6023	38 51.66	— 2 6 2 .7	Strb, Bgdf ₁ .
242	— 4 5938	38 52.56	— 4 19 27 .7	SF ph III, 1379, 157, IV, 1399, 33.
243	+ 6 5185	38 52.60	+ 6 21 7 .2	LpzII, Tou ph IV, 178, 34.
244	+ 14 5040	38 56.58	+ 14 29 51 .6	LpzI, Kü, BordII.
245	+ 17 4968	39 1.26	+ 17 34 35 .7	met E. B.
246	— 1 4480	39 7.92	— 0 41 32 .8	All, Alg ph V, 1759, 85.
247	+ 9 5268	39 8.79	+ 9 52 13 .7	Boss Prel. Gen. Cat.
248	— 3 5694	39 9.83	— 2 43 52 .2	Alg ph VII, 1764, 99.
249	—	39 15.23	+ 16 15 48 .6	SF ph II, 1400, 65.
250	+ 16 4971	39 15.73	+ 16 45 56 .8	Bord ph II, 256, 90.
251	— 4 5939	39 20.04	— 3 46 21 .6	BerlA, BordII.
252	+ 6 5190	39 21.62	+ 7 5 35 .6	Par ₂ , Q, Par ₃ , Strb.
253	+ 18 5200	39 22.77	+ 18 40 11 .8	LpzII, Tou ₂ .
254	+ 5 5213	39 23.24	+ 5 25 9 .1	BerlA, Abb.
				met E. B.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
255	+ 5°5214	23 ^u 39 ^m 24 ^s .69	+ 6° 0'53".7	LpzII, Tou ph VI, 178, 18.
256	+18 5201	39 24.83	+19 13 16 .2	BerIA, Abb.
257	+15 4874	39 26.87	+15 26 43 .7	BerIA, LpzI, Bord ph III, 748, 25.
258	+15 4875	39 27.10	+15 59 35 .8	Bord ph II, 256, 224, III, 748, 26.
259	+ 1 4762	39 36.80	+ 2 13 27 .9	Alb. Abb.
260	+ 5 5215	39 37.04	+ 6 19 24 .7	LpzII, Tou ph IV, 178, 42.
261	+ 2 4705	39 37.36	+ 2 58 5 .9	Alb. Abb.
262	+ 6 5194 _s	39 42.51	+ 6 47 21 .2	LpzII.
263	+16 4973	39 46.81	+17 3 5 .4	BerIA, Bord ph I, 315, 166.
264	+12 5018	39 50.97	+13 13 1 .6	Bord ph IV, 973, 161.
265	—	39 54.94	+15 2 27 .4	Bord ph II, 256, 235, III, 748, 113, IV, 973, 79.
266	+15 4877	39 56.93	+15 28 9 .6	Bord ph II, 256, 32, III, 748, 236.
267	+14 5043	40 2.87	+14 58 45 .3	LpzI, Bord ph III, 748, 166. IV, 973, 81.
268	+ 7 5080	40 4.79	+ 8 2 38 .5	Lpz II, Tou ph IV, 178, 11.
269	— 1 4484	40 8.40	— 1 34 19 .6	Abb. All.
270	— 3 5696	40 10.95	— 2 55 1 .9	met E. B.
271	+ 7 5081	40 16.83	+ 8 2 40 .6	Lpz II, Kü.
272	— 3 5697	40 16.86	— 3 38 7 .5	Strb. Abb.
273	— 5 6041	40 18.87	— 5 28 5 .0	Abb. Cape Gen. Cat.
274	+13 5160	40 23.09	+13 35 30 .0	Lpz I, Bord II, Bord ph IV, 973, 164, V, 1067, 53.
275	+15 4880	40 25.36	+16 1 17 .4	BerIA.
276	+13 5161	40 28.30	+13 38 36 .2	LpzI.
277	+ 6 5197	40 34.70	+ 6 43 52 .3	Wa ₉₀ , Cape Gen. Cat.
278	—	40 36.10	+13 55 44 .7	Bord ph IV, 973, 166.
279	+ 7 5082	40 58.97	+ 7 46 12 .6	met E. B.
280	+14 5045	40 59.37	+14 34 58 .8	Bord ph verg. ster.
281	— 1 4486	41 1.56	—	Abb. All.
282	+ 4 5046	41 3.74	+ 4 39 21 .6	Alb. Tou ₂ , Abb.
283	— 3 5698	41 7.35	— 3 4 47 .6	Abb.
284	+13 5165	41 13.25	+14 12 54 .4	Bord ph verg. ster.
285	+ 5 5219	41 15.74	+ 6 1 30 .7	LpzII, Tou ₂ .
286	— 5 6044	41 17.66	— 5 15 0 .8	Strb. Abb.
287	+12 5022	41 24.16	+12 41 32 .2	Bord ph verg. ster.
288	+14 5047	41 29.59	+15 12 1 .7	Bord ph verg. ster.
289	+ 2 4708	41 34.31	+ 2 26 3 .9	met E. B.
290	— 4 5947	41 39.17	— 4 29 6 .7	SF ph III, 1386, 12 IV, 1399, 92.
291	+16 4976	41 40.06	+16 41 33 .3	Bord ph verg. ster.
292	— 4 5949	41 52.24	— 3 52 22 .7	Abb.
293	+14 5051	41 57.55	+14 25 10 .8	LpzI, Bord ph III, 748, 134, IV, 1061, 20.
294	— 6 6286	42 26.22	— 5 55 14 .9	Ott.
295	+ 3 4894	42 26.41	+ 4 6 13 .7	met E. B.
296	— 6 6289	43 2.77	— 5 48 35 .1	Strb. Ott.
297	— 4 5955	43 7.99	— 4 21 53 .4	Strb. KüBl ₂ , Abb
298	— 5 6048	43 23.22	— 4 55 23 .4	Abb. Bgdf ₁ .
299	— 5 6052	43 33.85	— 5 23 29 .8	Abb.
300	— 6 6293	43 36.04	— 5 42 6 .3	Abb. Bgdf ₁ , met E. B. Ci 18.
301	+ 7 5085	43 57.63	+ 7 47 6 .1	Par ₃ , LpzII, Rbg.
302	— 5 6055	44 12.36	— 5 8 41 .9	Strb. Abb.
303	— 8 6196	44 33.24	— 7 52 27 .8	Ott. Abb. SF ph VIII, 486 150.
304	— 7 6089	44 50.67	— 7 25 38 .2	Ott.

No.	B. D.	α 1917.0	δ 1917.0	Bronnen
305	— 6°6297	23 ^u 45 ^m 16 ^s .82	— 6° 0'51".4	Ott. Abb.
306	—	48 13 .72	— 7 58 36 .8	SF ph VII. 4311, 112
307	— 8 6205	48 47 .32	— 8 16 45 .5	met E. B.
308	— 8 6213	52 46 .15	— 7 48 54 .7	RüH, Ott.
309	— 8 6222	55 19 .88	— 8 16 9 .6	met E. B.
310	— 9 6300	55 51 .57	— 8 39 38 .5	KüBl, Herzl, Ott.
311	—	56 35 .90	— 8 40 5 .4	Barnard A. J. 40, 94.

Van 43 vergelijkingsterren is de E. B. opnieuw bepaald. Ik heb dit gedaan, als ik bij Schorr als autoriteit van de E. B. slechts een ouderen catalogus vond of anders als ik een merkbare E. B. vermoedde. De plaatsen, gegeven in de *Geschichte des Fixsternhimmels* of gevonden met den *Bergedorfer Sternindex*, zijn, voor zoover noodig, eerst herleid op 1875.0 (van sterren, zuidelijker dan de A. G.-zone van Nicolajeff, op 1900.0) en vervolgens alle op het systeem van Boss gebracht. Hierbij heb ik een dankbaar gebruik gemaakt van de aanwijzingen van C. H. Hins in zijn „Catalogue of 1533 red stars” (*Ann. Leiden* XV 1,33) en die van G. Fayet in zijn „Catalogue d'étoiles intermédiaires (Zone -5° à $+5^{\circ}$)”, *Obs. de Nice*, blz. 91.

De bepaling van de E. B. is graphisch gedaan. Op millimeterpapier werd de tijd als abscis (1 mm = 1 jaar), de rechte klimming en de declinatie als ordinaat (1mm = $0^{\circ}.01$ en $0''.1$) uitgezet. Om bij de bepaling direct het gewicht G te kunnen zien, heb ik door de punten, die de waargenomen plaatsen aangaven, lijntjes met lengte d getrokken, berekend met de formule

$$d \sqrt{G} = 0''.30$$

in overeenstemming met Boss, die een gewicht $G = 1$ toekent bij een waarschijnlijke fout van $0''.30$. De lijntjes stellen dus de waarschijnlijke fouten der afzonderlijke plaatsen voor. De gewichten zijn ontleend aan de bovengenoemde tafels van Boss en van Roy (blz. 18).

Voor de graphische bepaling van de E. B. vergelijkte men W. Kruse en C. Vick in *Mitteilungen der Hamburger Sternwarte in Bergedorf* 5, 106 en J. E. de Vos van Steenwijk in *M. N.* 85,267. Een voordeel van deze methode boven die met kleinste quadraten was nog, dat zonder eenige berekening de plaats van de ster op den waarnemingstijd van de komeet was af te lezen als ordinaat van het snijpunt van de lijn, die de baan van de ster voorstelt, met de lijn x = waarnemingstijd. De afgelezen

α en δ moeten dan alleen nog van 1875.0 of 1900.0 op 1916.0 of 1917.0 gebracht worden.

Voor de berekening van de praecessietermen, voor zoover deze niet reeds bekend waren, heb ik de „Praezessionstafeln” van Bergedorf en voor de seculaire variatie de „Precession tables” in het appendix I van de „Greenwich Observations 1908” gebruikt.

Van de hieronder volgende sterren is de E. B. bepaald. De eerste kolom bevat de nummers volgens de lijst van de blz. 19 tot 26, de 2de het B. D. nummer, de derde en vierde de gevonden E. B. per eeuw in rechte klimming en declinatie, de laatste de catalogi, welke voor de bepaling gebruikt zijn.

No.	B. D.	100 μ_α	100 μ_δ	Gebruikte catalogi.
1	— 8°6240	0.0	— 4"	Herz ₁ , SF, Ott, Abb.
15	+ 5 2643	— 0.2	— 1	D'Ag, Lal, San ₁ , Mü ₁ , Par ₂ , Gl, Par ₃ , Alb, LpzII, Tou ₁ , Abb, Viaro.
27	+ 5 2654	— 0.1	— 5	Br ₄₅ Q, Lal, RüH, Mü ₁ , Par ₂ , MISC, Berl, Gl, Rbg, Arm ₂ , Alb, LpzII, Tou ₂ , Abb, Wilh.
—	+ 3 2686	— 0.4	— 4	Uit twee phot. platen differentiëel door Wolf (zie blz. 29).
63	+ 2 3769	0.0	— 5	Mü ₁ , Sj, Alb, PulkSj, Abb.
66	+ 4 4093	— 0.4	— 7	Mü ₁ , Alb, Tou ₂ , Abb.
69	+ 5 4179	0.0	— 2	Mü ₁ , Sj, LpzII*, LpzII, PulkSj, Tou ph VI, 146, 192.
72	+ 6 4309	+ 0.4	+ 6	Mü ₁ , LpzII*, LpzII, Tou ph IV, 148, 490.
76	+ 10 4224	?	+ 4	Lal, RüH, Kli, Par ₂ , Mü ₁ , Arm ₂ , LpzI, Rbg ₂ , Tou ph VII, 152, 698.
77	+ 9 4461	+ 0.6	+ 4	RüH, San ₁ , LpzII*, LpzII, Tou phII, 152, 105, Viaro.
82	+ 10 4290	+ 0.7	+ 4	Lal, Pi, TayD, Par ₂ , Q, LpzI, Par ₃ , Ci ₃ , Tou ph VII, 153, 434.
91	+ 12 4432	— 1.0	— 7	BoVI, BoVI*, RC ₃ , LpzI, BordII.
95	+ 15 4304	— 0.1	— 4	Lal, Par ₂ , Q, BerlA, LpzI, Rbg, Kü.
99	+ 15 4320	+ 0.1	— 5	Mü ₁ , Au, Par ₂ , BerlA, Par ₃ , Mü ₂ , Bm ₁ .
104	+ 15 4342	— 0.6	— 5	W, Mü ₁ , BerlA, BordII.
111	+ 17 4549	— 0.1	— 7	Lal, Pi 21h, TayD, RüH, Mü ₁ , Rob, Par ₂ , WPal, Kli, BerlA, Bm ₁ , Ci ₃ , Abb, Bgdf ₁ .
116	+ 18 4800	0.0	— 4	Mü ₁ , BerlA, Mü ₂ , Abb.
118	+ 18 4810	0.0	0	Mü ₁ , BerlA, Bm ₁ , Abb.
122	+ 18 4821	— 0.3	— 3	Mü ₁ , BerlA, Mü ₂ , Abb.
125	+ 18 4845	— 0.5	— 9	RüH, Mü ₁ , BerlA, WPal, Par ₃ , Abb, Bgdf ₁ .
129	+ 21 4665	0.0	— 4	Lal, Par ₂ , Arm ₂ , BerlB, Abb.
142	+ 22 4645	+ 0.3	— 2	StrPM, BerlB, Ni, Abb.
143	+ 23 4555	+ 0.3	0	Lal, RüH, Par ₂ , BerlB, Par ₀₀ .
148	+ 23 4597	— 0.2	— 5	BoVI*, BerlB, Abb, Bm ₁ .
151	+ 23 4605	+ 0.6	?	BerlB, Abb, Par ₀₀ .
184	+ 22 4838	+ 0.4	+ 2	Lal, Mü ₁ , RüH, Par ₁ , Par ₂ , Par ₃ , BerlB, Rbg ₂ , Abb
185	+ 22 4839	— 0.4	— 7	Mü ₁ , RüH, Par ₂ , BerlB, Rbg ₂ , Kü, Abb.
186	+ 22 4844	— 0.3	— 8	Mü ₁ , RüH, Par ₁ , BerlB, Ni, Gl ₂ , Abb.
193	+ 19 5127	+ 0.4	— 8	Lal, WPal, BerlA, Mü ₂ , Bm ₁ , Abb.

No.	B. D.	100 μ_α	100 μ_δ	Gebruikte catalogi.
201	+ 19° 5132	— 0.2	— 3"	Mü ₁ , BerlA, Mü ₂ , Abb.
214	+ 17 4959	— 0.5	— 9	RüH, BerlA, Abb, Mü ₄ .
216	— 3 5688	— 0.2	— 5	Lal, Mü ₁ , San ₂ , Berl, Par ₃ , WiB, Strb, EdZ, Wa ₀₀ , Abb.
219	+ 4 5039	+ 0.4	— 5	Lal, Par ₂ , Q, Kli, Alb, Tou ph VI, 178, 60, Abb.
223	+ 5 5210	+ 0.8	+ 8	Lal, LpzII*, LpzII, Tou ph. VI, 178, 5.
225	+ 17 4962	— 0.3	— 3	BerlA, BordII, Abb.
235	+ 16 4968	— 0.1	— 7	BerlA, BordII, Abb.
245	+ 17 4968	— 0.3	— 5	BerlA, Abb, Mü ₄ .
254	+ 5 5213	— 0.3	— 6	Par ₁ , Sj, Alb, LpzII, Kü, PulkSj, Tou ₂ , Abb.
270	— 3 5696	+ 1.3	+ 2	Par ₃ , Strb, RC ₉₀ , Rbg ₂ , Abb.
279	+ 7 5082	+ 1.0	— 1	StrPM, Par ₂ , Kli, Par ₃ , Gl, WPal, LpzII, Rbg ₂ , Ni, Tou ph IV, 178, 13.
289	+ 2 4708	+ 0.8	+ 2	Mü ₁ , Kli, Alb, Abb.
295	+ 3 4894	+ 0.4	— 4	RüH, Alb, Abb.
307	— 8 6205	0.0	— 9	Herz ₁ , SF, Ott, SF ph VII, 4311, 122.
309	— 8 6222	0.0	— 12	Lal, KüBl, Herz ₂ , Ott, Abb.

De gebruikte catalogi zijn aangeduid met afkortingen, ontleend aan de „Geschichte des Fixsternhimmels”, of met de volgende, ten deele uit Schorr's E. B. Lexikon overgenomen.

Abb = de drie zonecatalogi van de sterrenwacht te Abbadia, Hendaye (Catalogue d'étoiles comprises entre + 5° 15' et — 3° 15'; idem entre + 16° et + 24°; idem entre — 2° 45' et — 9° 15').

All = Allegheny, Catalogue of stars — 2° to + 1° (*Trans. Yale Obs.* Vol 5); Catalogue of stars between + 1° and + 2° idem Vol 3, 135).

Bgdf₁ = Erstes Bergedorfer Sternverzeichnis 1925.0.

Bocc = Boccardi, Osservazioni di ascensioni rette 1905.

BordII = Second Catalogue de l'Observatoire de Bordeaux.

Brux₁₀ = Catalogue d'étoiles de repère de la zone + 21°, + 22°. *Ann. Obs. Royal de Belgique* N. S. XIII, 1; Ascensions droites d'étoiles de repère, idem p. 141.

Ci18, Ci19, Ci20 = Catalogi gepubliceerd in *Publications of the Cincinnati Observatory* No 18, No 19 en No 20.

CollRom = Catalogo di 313 stelle lucenti, 1900.0, *Mem. Oss. Astr. Collegio Romano Serie III* Vol. V Parte 1, 206.

KopPubl 17 = Kopenhagen, Meridianbeobachtung von 304 B. und M. Sternen, *Publ. Kopenhagen* No 17.

LpzII* = Leipzig, Ergänzungen zum Kat. A. G. LpzII, *Veröffentl. Leipzig* I, 15.

MtHam = Mt Hamilton, Catalogue of Zodiacal Stars for 1900, *Publ. Lick Obs.* X, 149.

Mü₄ = Parallaxenbestimmung am Meridiankreise, München, *Neue Ann.* V 1, 11 en Bestimmung der Deklinationen der Parallaxsterne, idem V 3, 28.

Par₀₀ = Catalogue d'étoiles de repère (Zone + 16° à + 24°) observées à Paris (éq. 1900.0).

PulkSj = Pulkowa, Mittlere Oerter der Sterne des Schjellerup-Katalogs, *Publ. Serie II Vol. XXX.*

Viaro = Posizioni medie per il 1900.0 di 1645 stelle fatte al Piccolo Meridiani di Arcetri.

SF = Catálogo de posiciones medias para 1892.0, 1893.0, *Anales del inst. y obs. de San Fernando.*

Wa₀₀ = Washington, Catalogue of 4526 Stars 1900.0 *Publ. U. S. Naval Obs. Sec. Series Vol IX Part I, A 383.*

Wilh = Wilhelmshaven, Beobachtungen von 562 Sternen, *A. N.* 5141—42 (1922).

Bij de graphische bepaling der E. B. bleek, dat het in het algemeen niet verantwoord was meer dan één bepalend cijfer te geven. Dikwijls kon, zonder eenigszins met de gegevens in strijd te komen, de rechte lijn zóó door de punten getrokken worden, dat het bedrag der E. B. een eenheid grooter of kleiner zou geworden zijn. Ter contrôle heb ik van de volgende sterren de E. B. met kleinste quadraten berekend. Zij zijn, met uitzondering van de derde, zóó gekozen, dat een kleine middelbare fout te verwachten viel.

B. D. + 10°4290:	$100\mu_{\alpha} = + 0^s.75 \pm 0^s.15,$	$100\mu_{\delta} = + 3''.5 \pm 0''.6, \text{ (m.f.)}$
+ 15 4342:	$= - 0.57 \pm 0.22,$	$= - 4.8 \pm 1.9,$
+ 17 4549:	$= - 0.10 \pm 0.08,$	$= - 7.2 \pm 3.3,$
+ 22 4839:	$= - 0.40 \pm 0.05,$	$= - 7.1 \pm 1.5,$
+ 17 4959:	$= - 0.51 \pm 0.01,$	$= - 9.1 \pm 0.9.$

De met kleinste quadraten berekende E. B. van B. D. + 17°4549 berust alleen op BerlA, Bm₁, Ci₃, Abb en Bgdf₁. De onzekerheid blijkt uit deze voorbeelden.

De E. B. van de ster B. D. + 3°2686 heeft Prof. Wolf differentiëel (stereoscopisch) bepaald uit twee platen, genomen met een tijdsverschil van 16.870 jaren. De meting leverde op $s = 0''.0736$, $\varphi = 236^\circ$, welke waarden ik tot μ_{α} en μ_{δ} herleid heb.

B. D. + 18°4810 heeft volgens den A. G.-catalogus Berlin A een E. B., berekend met de plaats van W₂ (Weisse-Bessel), maar de waarnemingen van Battermann en te Abbadia hebben deze niet bevestigd.

Gedurende de bewerking is gebleken, dat het van meer belang is goed na te gaan, welke van de vergelykingssterren een E. B. hebben en deze toe te passen, dan nieuwere catalogi te gebruiken. Indien evenwel de ster in een catalogus met een epoche dicht bij den waarnemingstijd van de komeet gevonden wordt, is het gewenscht deze te gebruiken, omdat een mogelijke E. B. dan geen of weinig invloed kan hebben. Het kan voor het aan iederen waarnemer toe te kennen gewicht (zie hoofdstuk VI) van beteekenis zijn om hierop te letten. In verschillende gevallen werd de fout van een waarneming aanzienlijk kleiner door het aanbrengen van een correctie voor de E. B.

HOOFDSTUK V.

De waarnemingen.

Behalve de waarnemingen, in verschillende tijdschriften gepubliceerd, heb ik de volgende gebruikt. Zij zijn mij op vriendelijke wijze door de directeurs der desbetreffende sterrenwachten toegezonden of door de waarnemers verschaft:

Photographische waarnemingen.

A. Schwassmann, Bergedorf, Lippert-Astrograph.

Datum	M. Z. Grw.	α 1916.0	δ 1916.0	Platte
1916				
Apr. 29	9h 19m.8	12h 39m 20s.90	+ 2° 34' 31".7	La 418
Mai 2	9 21 .8	12 37 57 .91	+ 2 48 51 .4	La 428

M. Wolf, Königstuhl-Sternwarte, Heidelberg, Bruce Fernrohr.

Datum	M. Z. Kgst.	α 1916.0	δ 1916.0	Platte	Vergl. Sterne
1916					
Apr. 3	12h 52m.6	12h 52m 51s.39	+ 0° 12' 21".2	B 3725	Nic. 3490, 3497
„ 27	10 28 .7	12 40 17.39	+ 2 24 48 .4	B 3733	Alb. 4542, 4565

Messing gut. Ausgemessen von K. Reinmuth.

idem, Reflektor 71 cm.

Apr. 30	10 46.0	12 38 51.60	+ 2 39 35.8	D 1389	Alg ph 2410, 160, 174
„ 30	11 27.0	12 38 50.79	+ 2 39 44.8	D 1390	„ „ „ „
Mai 18	9 43.1	12 31 57.52	+ 3 52 32.2	D 1397	„ 2437, 74, 28
1918		α 1918.0	δ 1918.0		
Jan. 29	6 54.0	1 5 10.04	— 4 50 50.0	D 1629	SF ph 1364, 148, 1370, 16.

1918 29 Jan. Messung ziemlich gut.

Gemessen von Wolf, gerechnet von Mündler.

Visuele waarnemingen.

R. G. Aitken, Mt Hamilton, 36 inch refractor.

Date	Mt Ham. M.T.	α app.	δ app.
1916			
May 27	10h 55m 47s	12h 29m 47s.39	+ 4° 18' 30".0
1917			
Jan. 24	17 22 8	16 50 43.86	— 5 30 52 .3
„ 25	17 4 14	16 52 45.05	— 5 27 40 .8

J. Gallo, Observatorio Astronómico Nacional, Tacubaya.

G. M. T.	Comp. star	$\Delta\alpha$	$\Delta\delta$	α 1916.0	δ 1916.0
1916					
Dec. 29.9821	Ott. 5589	— 1 ^m 9. ^s 2	— 0'28".0	15 ^h 59 ^m 48 ^s .8	— 6°4'14".5
29.9821	Strb. 5574	— 1 42.7	— 9 30 .1	15 59 48 .8	— 6 4 14 .7

E. Pettit, Washburn College Observatory, Topeka.

G. M. T.	Comp. star	$\Delta\alpha$	$\Delta\delta$	α apparent	δ apparent
1917					
Jan. 22.958	Strb. 5772	— 1 ^m 22 ^s .66	+ 1'44".4	16 ^h 46 ^m 27 ^s .01	— 5°37'20".6
24.979	Strb. 5782	+ 0 15 .77	+ 3 13 .0	16 50 33 .67	— 5 31 30 .1
28.993	Strb. 5828	— 5 36 .00	— 12 20 .6	16 58 49 .19	— 5 17 37 .5
31.971	Strb. 5828	+ 0 36 .11	— 0 15 .1	17 05 01 .40	— 5 05 32 .3
Feb. 2.987	Strb. 5840	+ 0 20 .75	+ 6 55 .9	17 09 15 .61	— 4 56 22 .3
25.944	Strb. 6048	+ 0 41 .34	— 10 28 .3	17 59 20 .95	— 2 24 05 .4
25.976	Strb. 6048	+ 0 45 .80	— 10 04 .2	17 59 25 .41	— 2 23 41 .3
Mar. 24.962	Alb. 6511	+ 1 33 .80	+ 0 49 .6	19 02 09 .45	+ 2 41 03 .5
Apr. 20.934	LpzII 9900	— 0 56 .42	— 3 06 .5	20 07 36 .68	+ 9 38 37 .3
22.928	Lpz I 7804	+ 1 35 .10	— 1 07 .6	20 12 30 .39	+ 10 11 55 .4
24.9300	Lpz I 7874	— 0 07 .93	+ 1 06 .8	20 17 32 .48	+ 10 44 39 .7
30.889	Lpz I 8021	— 0 05 .17	— 2 03 .6	20 31 59 .74	+ 12 25 56 .5
May 4.915	Lpz I 8107	+ 0 35 .08	+ 14 35 .7	20 41 20 .41	+ 13 29 48 .1
16.838	BerlA 8648	+ 0 43 .11	— 6 11 .1	21 10 39 .14	+ 16 46 50 .6
22.7900	BerlA 8767	— 1 29 .80	+ 4 21 .5	21 24 46 .95	+ 18 17 14 .0
25.879	BerlA 8822	— 2 32 .20	+ 4 58 .0	21 31 22 .14	+ 19 01 38 .0
Sept. 13.646	LpzII 11751	— 0 04 .96	+ 0 29 .4	23 39 42 .48	+ 6 48 21 .5
14.690	LpzII 11749	— 0 06 .22	+ 1 52 .5	23 39 35 .36	+ 6 21 46 .6
15.677	LpzII 11747	— 0 04 .91	+ 6 03 .7	23 39 23 .00	+ 5 31 43 .2
Oct. 9.589	Strb. 8108	+ 3 31 .25	— 3 53 .3	23 38 43 .56	— 2 40 16 .3
12.648	Strb. 8125	— 1 15 .20	+ 7 44 .1	23 39 06 .24	— 3 29 54 .4

May 16 The comparison star was B. D. 16°.4400 which was connected to A. G. Berlin A 8648 with the micrometer.

Sept. 13 Primary component of double star.

De volgende tabel bevat een overzicht der waarnemers, die plaatsen van de komeet bepaald hebben. Verder zijn vermeld de sterrenwacht, de opening van het objectief van het gebruikte instrument, het tijdschrift, waarin de waarnemingen gepubliceerd zijn (meestal in de jaren 1916, 1917 of 1918) en het gewicht, dat ik toegekend heb. Het eerste cijfer heeft betrekking op de rechte klimming, het tweede op de declinatie. De gronden, waarop de gewichtsbepaling berust, vindt men op blz. 51 en 52.

Sterrenwacht	Waarnemer	Instr. cm	Bron	Gew.
1 Algiers	J. Renaux	32.0	<i>J. O.</i> 2, 210	3,3
2 Arcetri	A. Abetti	28.4	<i>A. N.</i> 205, 169 en 207, 129 (<i>Ook Arc. Publ.</i> 36, 30)	2,2
3 Babelsberg	E. Bernewitz	65.0	<i>A. N.</i> 203, 159, 205, 215 en 206, 145	4,4
4 "	H. Fuss	65.0		4,4
5 "	F. Kepinski	65.0		4,4
6 "	F. Pavel	65.0		3,3
7 "	H. Struve	65.0		4,4 ¹⁾
8 Bamberg	C. Hoffmeister	26.4	<i>A. N.</i> 204, 165 en 208, 261	2,3
9 Barcelona	I. Pólit	38.0	<i>Fabra Bol.</i> I 1, 9 ²⁾	0,2
10 Bergedorf	A. Schwassmann (phot.)	30.0	per brief (zie blz. 31)	3,3
11 "	H. Thiele (phot.)	100.0	<i>A. N.</i> 217, 290	3,3 ³⁾
12 Düsseldorf	W. Luther	18.6	<i>A. N.</i> 209, 87	1,1
13 Heidelberg	M. Mündler	32.5	<i>A. N.</i> 204, 409 en 207, 49	2,3
14 "	M. Wolf (phot.)	41.0 71.0	per brief (zie blz. 31)	4,4
15 Kazan Engelhardt	A. A. Jakowkin	30.6	<i>A. N.</i> 216, 353	3,3
16 "	V. Zlatinsky	30.6	<i>A. N.</i> 216, 353	3,2
17 " Univers.	M. K. Hrabak	24.3	<i>A. N.</i> 216, 357	0,0
18 Kopenhagen	E. Strömberg	36.0	<i>A. N.</i> 205, 77	2,2
19 Lyon	J. Guillaume	32.0	<i>C. R.</i> 164, 782	3,3
20 Mt. Hamilton	R. G. Aitken	91.4	per brief (zie blz. 31)	4,4
21 "	A. F. Sanford (phot.)	91.4	<i>Lick Bull.</i> IX, 66	4,4
22 Nice	A. Schaumasse	40.0	<i>J. O.</i> 2, 29 en 154	2,2
23 Padua	B. Viaro	18.7	<i>Mem. dell. Soc. Astr. Ital.</i> I, 192 (1920)	2,2 ⁴⁾
24 Pulkowa	A. Wyssotsky	45.	<i>Bull. Pulk.</i> VIII2, 30	0,0
25 "	L. Okoulitsch	45.	<i>Bull. Pulk.</i> VIII2, 30	4,4
26 Rome (Coll. Rom).	E. Millosevich	38.	<i>J. O.</i> 1, 198 en 2, 35 en 57 (<i>Ook Mem. ed Oss.</i> III Vol VII 1, 56 en 67)	3,3
27 Stockholm	K. Bohlin	19.	<i>A. N.</i> 210, 403	2,0
28 Tacubaya	J. Gallo	38.0	<i>Bol. Tac.</i> 6, 205	2,3
29 Topeka	E. Pettit	28.	per brief (zie blz. 32)	2,2
30 Uccle	H. Vanderlinden	38.0	<i>Ann. Brux.</i> N. S. XIV III, 288	3,3
31 Utrecht	G. van Biesbroeck	26.1	<i>M. N.</i> 78, 177	2,2
32 "	J. van der Bilt	26.1	<i>M. N.</i> 78, 174	2,3
33 Washington	E. C. Bower	66.0	<i>A. J.</i> 30, 207 en 31, 82	4,4
34 "	H. E. Burton	66.0	<i>A. J.</i> 30, 13, 180 en 207, 31, 82	4,4
35 Weenen	J. Palisa	68.0	<i>A. N.</i> 204, 259 en 207, 149	3,3
36 Williamsbay	E. E. Barnard	101.6	<i>A. J.</i> 30, 17 en 40, 93	4,4
37 "	G. van Biesbroeck	30.5	<i>A. J.</i> 29, 186 en 32, 89	3,3
38 "	"	101.6	<i>A. J.</i> 32, 89	4,4
39 "	G. van Biesbroeck en E. P. Hubble (phot.)	59.5	<i>A. J.</i> 40, 96	4,4

In het geheel zijn 533 waarnemingen mij volledig bekend geworden, zoodat dit aantal in de berekening verwerkt is.

¹⁾ Gewicht in de maanden October en November 1917 3,3.

²⁾ Van de photographische waarnemingen, ter plaatse vermeld, kon J. Comas Solá mij geen nauwkeurige plaatsen meer verschaffen.

³⁾ Dit gewicht is bij vergissing gegeven in plaats van 4,4.

⁴⁾ Gewicht 1,1, indien het aantal vergelijkingen kleiner was dan 10 in α , 6 in δ .

HOOFDSTUK VI.

De ephemeride, vergelijking met de waarnemingen.

De ephemeride is berekend met de volgende aequatorconstanten, zooals die volgen uit de elementen van Crawford en Alter (zie blz. 4).

	1916.0	1917.0	1918.0
$\sin a'$	9.999 8663	9.999 8652	9.999 8640
$\sin b'$	9.999 6850	9.999 6851	9.999 6852
$\sin c'$	8.657 504	8.658 009	8.658 518
A'	272°57'35".62	272°58'21".10	272°59' 6".58
B'	183 0 50 .68	183 1 36 .96	183 2 23 .24
C'	329 53 59 .4	329 47 50 .2	329 41 42 .5

De berekening is gedaan over de tijdvakken 2.5 — 8.5 April, 20.5 April — 21.5 Juli, 22.5 — 34.5 December 1916, 17.5 Januari — 8.5 Maart, 20.5 — 26.5 Maart, 1.5 April — 23.5 November, 29.5 November — 17.5 December 1917, 6.5 — 10.5 Januari 1918 M. T. Greenwich, telkens om de twee dagen. Alleen zijn van 20.5 April tot 21.5 Juli 1916 de heliocentrische rechthoekige coördinaten van de komeet om de vier dagen berekend, omdat deze toch langzaam veranderden en dus zonder bezwaar met tweede verschillen op het midden geïnterpoleerd konden worden. Hierna zijn de rechthoekige zonscoördinaten en de storingsbedragen voor iedere twee dagen erbij opgeteld. Van de zoo verkregen ware middelbare plaatsen zijn de bedragen van de gewone aberratie afgetrokken¹⁾ en deze waarden zijn dan weer met tweede verschillen op het midden geïnterpoleerd. Men heeft dan een ephemeride van dag tot dag over de tijdvakken, waarin de komeet waargenomen is (Verg. Stracke, Bahnbestimmung, blz. 206, 212).

Als tafel van Barker is gebruikt die van von Oppolzer, Bahnbestimmung, Deel I, 1882, tafel IV, die met intervallen van 10" oploopt.

De voor een goede interpolatie noodige plaatsen op 1.5 en 3.5 Januari 1917 zijn voor 1916.0 bepaald. Het is dan nodig de zonscoördinaten van 1917.0 op 1916.0 te herleiden met behulp van de correcties, die het *B. J.* geeft om ze op 1925.0 over te brengen. Dit

¹⁾ Verg. G. Merton, The Reduction and Publication of Observations of Minor Planets and Comets (*M. N.* 85, 513, 1925).

kan zonder bezwaar, want de verandering is over korten tijd evenredig met den tijd, zooals volgt uit von Oppolzer l. c. I, blz. 236.

De berekening is gedaan in 7 decimalen wat betreft $\log r$ en v en verder voor zoover de nauwkeurigheid dit leek te vereischen, die van het overige in 6 decimalen. Ik heb evenwel steeds de heliocentrische rechthoekige coördinaten van de komeet, waarvan de logarithmen berekend worden, als getallen in 7 decimalen neergeschreven bij kleine waarden van deze, daar de erbij op te tellen zonscoördinaten in het *B. J.* toch ook in 7 decimaalcijfers gegeven zijn. Laat men dit na, dan wordt de nauwkeurigheid noodeloos verminderd.

Ter besparing van ruimte heb ik de berekende ephemeride niet opgenomen.

Vervolgens moesten de afwijkingen, die de afzonderlijke waarnemingen van de ephemeride vertoonden, gevonden worden. Zooals ik boven vermeld heb, zijn van dag tot dag ware middelbare ephemerideplaatsen, gecorrigeerd voor de gewone aberratie, berekend. Deze zijn geïnterpoleerd voor den met den aberratietijd verminderden tijd van waarneming. Voor de twee geïsoleerde waarnemingen van 29 December 1917 en 29 Januari 1918 zijn de voor de aberratie verbeterde ware middelbare plaatsen direct berekend op de waarnemingstijden, verminderd met den aberratietijd.

Den aberratietijd heb ik bepaald met behulp van de tafel in *Bull. Inst. Astr. Leningrad* n° 13 (1926). Voor groote waarden van q ($\log q > 0.20$) is deze echter niet meer zoo gemakkelijk in het gebruik, daar door de groote verschillen de interpolatie minder aangenaam wordt.

De interpolatie van de ephemerideplaats is uitgevoerd met de formule:

$$f(na + x) = f(na) + x f'(na + \frac{1}{2}) + \frac{x(x+1)}{2} f''(na + x),$$

waarin f' en f'' de 1ste en 2de verschillen zijn. Om een afdoende contrôle te hebben, heb ik tegelijkertijd berekend $f\} (n+1) a - (1-x)\{$, welke grootheid gelijke waarden als $f(na + x)$ moet opleveren.

Om de zoo gevonden ephemerideplaatsen met de waargenomene te vergelijken, moet bij de plaats der vergelijkingster (aequinoctium voor het begin van het jaar, waarin waargenomen is) opgeteld worden

de gemeten Δa en $\Delta \delta$ (komeet minus ster), de parallaxis en de differentiële praecessie, nutatie en aberratie. De parallaxfactoren zijn alle herberekend; eenige fouten zijn hierin gevonden en verbeterd. Voor zoover dit mogelijk was, heb ik hierbij de tafels in Valentiner, Handwörterbuch der Astronomie, Deel IV gebruikt. De differentiële praecessie, nutatie en aberratie is in de gevallen, waarin dit noodig bleek te zijn, bepaald met de formules, die Merton in zijn boven aangehaald artikel geeft. Zij bedroegen nooit meer dan $0^s.03$ in rechte klimming en $0''.2$ in declinatie. Bij de photographische waarnemingen behoeft alleen de parallaxis bij de gegeven plaats voor het begin van het jaar (door Stracke „Astrographischer Ort” genoemd) opgeteld te worden, om het verschil met de ephemerideplaats te vinden.

Het resultaat van de vergelijking vindt men in de volgende tabel. De eerste kolom geeft de waarnemingstijden, gecorrigeerd voor den aberratietijd in M. T. Greenwich, kolom 2 den naam van den waarnemer, afgekort als op blz. 5 aangegeven, kolom 3 de correcties voor de parallaxis in a en δ , kolom 4 het nummer van de vergelijkingster (zie blz. 19 tot 26), bij photographische waarnemingen vervangen door „ph”, de kolommen 5 en 6 de waargenomen geocentrische rechte klimming en declinatie, kolom 7 de verschillen tusschen de waargenomen en de ephemerideplaatsen $W - B$ in a en δ , voor de bovengenoemde en de systematische correcties verbeterd, terwijl de laatste kolom de gewichten bevat. De bepaling van de systematische fouten en gewichten is behandeld op blz. 48 tot 52.

Over alle grootere afwijkingen in de reeks der grootheden $W - B$ heb ik nadere inlichtingen gevraagd aan de waarnemers. Verschillende reken- en andere fouten konden daardoor verbeterd worden. Deze zijn door cursief schrift aangeduid. Alle verschillen $W - B$, die wegens onverklaarde groote fout of om aan het eind van dit hoofdstuk vermelde redenen verworpen zijn, zijn tusschen haakjes geplaatst.

Datum M.T.G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1916.0	δ 1916.0			
1916 April								
3.4881	Wo	+ 0 ^s .02 + 1 ["] .6	ph	12 ^u 52 ^m 51 ^s .41	+ 0°12'22".8	— 0 ^s .17 + 2 ["] .8		4.4
6.48024	Pl	+ 0 .03 + 1 .6	41	51 15 .09	29 49 .4	— 0 .23 + 5 .3		4.4
7.42356	Pl	0 .00 + 1 .6	41	50 44 .64	35 16 .7	— 0 .18 + 4 .3		3.3
22.43405	Pl	+ 0 .03 + 1 .5	40	12 42 45 .65	+ 1 59 19 .7	— 0 .53 + 7 .1		3.3
22.48075	Pl	+ 0 .06 + 1 .6	40	42 44 .31	59 33 .8	— 0 .44 + 6 .3		3.3
24.61290	Ba	— 0 .03 + 1 .4	39	41 39 .36	+ 2 10 43 .9	— 0 .47 + 6 .5		3.3 ¹⁾
27.3889	Wo	0 .00 + 1 .6	ph	40 17 .39	24 50 .0	— 0 .40 + 4 .4		4.4
27.46743	Pl	+ 0 .06 + 1 .6	38	40 15 .09	25 19 .9	— 0 .66 + 10 .7		3.3
28.34373	Mü	— 0 .02 + 1 .6	38	39 50 .15	29 35 .2	— 0 .08 + 4 .5		2.3
29.36524	Sw	0 .00 + 1 .7	ph	39 20 .90	34 33 .4	— 0 .22 + 1 .9		3.3
30.37453	St	+ 0 .01 + 1 .6	37	38 52 .31	39 31 .0	— 0 .48 + 6 .7		4.4
30.39661	Mü	+ 0 .01 + 1 .6	37	38 51 .95	39 35 .0	— 0 .23 + 4 .4		2.3
30.39898	Pv	+ 0 .02 + 1 .6	37	38 51 .66	39 35 .9	— 0 .45 + 4 .5		3.3
30.4009	Wo	+ 0 .02 + 1 .6	ph	38 51 .62	39 37 .4	— 0 .44 + 5 .5		4.4
30.41176	Be	+ 0 .03 + 1 .6	37	38 51 .33	39 41 .5	— 0 .42 + 6 .5		4.4
30.4293	Wo	+ 0 .07 + 1 .6	ph	38 50 .86	39 46 .4	— 0 .41 + 6 .3		4.4
30.48427	Pl	+ 0 .07 + 1 .6	37	38 49 .59	40 1 .5	— 0 .40 + 5 .6		3.3
Mei								
1.36404	St	0 .00 + 1 .6	36	38 24 .95	44 12 .7	— 0 .49 + 5 .5		4.4
1.37919	Pv	+ 0 .01 + 1 .6	36	38 24 .60	44 15 .9	— 0 .43 + 4 .4		3.3
2.36663	Sw	0 .00 + 1 .7	ph	37 57 .91	48 53 .1	— 0 .27 + 3 .8		3.3
4.39385	Pv	+ 0 .02 + 1 .7	34	37 3 .90	58 10 .8	— 0 .63 + 5 .0		3.3
4.42676	Pl	+ 0 .05 + 1 .5	35	37 3 .61	58 21 .6	— 0 .32 + 6 .8		3.3
4.44009	Be	+ 0 .05 + 1 .6	34	37 2 .66	58 24 .5	— 0 .68 + 6 .2		4.4
4.64831	BY	+ 0 .01 + 1 .4	ph	36 57 .45	59 18 .8	— 0 .50 + 4 .5		4.4
4.76847	BY	+ 0 .08 + 1 .4	ph	36 54 .42	59 52 .5	— 0 .43 + 6 .0		4.4
4.83297	BY	+ 0 .10 + 1 .4	35	36 52 .80	+ 3 0 9 .3	— 0 .48 + 5 .5		3.3
5.36979	Be	+ 0 .01 + 1 .6	33	36 39 .00	2 31 .2	— 0 .45 + 4 .4		4.4
6.39067	Be	+ 0 .03 + 1 .6	32	36 13 .28	7 1 .7	— 0 .46 + 7 .0		4.4
6.40805	Mü	+ 0 .03 + 1 .6	32	36 24 .50	7 7 .1	(+ 11 .19) + 7 .9		0.3
6.63235	Ba	+ 0 .01 + 1 .4	32	36 7 .29	8 3 .6	— 0 .44 + 6 .2		4.4
6.66104	Bu	+ 0 .05 + 1 .3	35	36 6 .58	8 10 .1	— 0 .44 + 5 .3		4.4
7.49629	Th	+ 0 .07 + 1 .7	ph	35 46 .17	11 47 .7	— 0 .36 + 8 .6		3.3
8.66536	BY	+ 0 .03 + 1 .4	ph	35 18 .04	16 36 .1	— 0 .45 + 3 .0		3.3
9.46607	Pl	+ 0 .07 + 1 .5	31	34 59 .49	19 55 .8	— 0 .51 + 5 .5		3.3
10.60209	Ba	— 0 .01 + 1 .4	31	34 33 .14	24 29 .2	— 0 .66 + 4 .8		4.4
10.61696	Ba	0 .00 + 1 .4	31	34 32 .88	24 33 .0	— 0 .59 + 5 .1		4.4
10.63258	BY	+ 0 .01 + 1 .4	ph	34 32 .51	24 37 .4	— 0 .60 + 5 .8		4.4
11.64603	BY	+ 0 .03 + 1 .4	29	34 10 .08	28 34 .2	— 0 .65 + 4 .1		3.3
18.3570	Wo	+ 0 .02 + 1 .5	ph	12 31 57 .54	+ 3 52 33 .7	— 0 .77 + 6 .7		4.4
18.37127	Pv	+ 0 .03 + 1 .6	24	31 57 .56	52 38 .6	— 0 .51 + 8 .8		2.2
18.64432	BY	+ 0 .04 + 1 .3	22	31 52 .80	53 27 .0	— 0 .61 + 4 .1		3.3
19.34526	Mi	+ 0 .03 + 1 .3	22	31 40 .98	55 43 .	— 0 .38 + 6 .		3.2
19.38961	Mü	+ 0 .04 + 1 .5	22	31 40 .26	55 49 .5	— 0 .36 + 3 .9		2.3
19.41361	Be	+ 0 .06 + 1 .6	22	31 39 .65	55 56 .6	— 0 .56 + 6 .5		4.4
22.64831	Ba	+ 0 .05 + 1 .3	21	30 49 .17	+ 4 5 36 .4	— 0 .53 + 5 .1		4.4
23.68970	BY	+ 0 .07 + 1 .3	11	30 34 .52	8 30 .4	— 0 .63 + 5 .2		3.3
26.40287	Pl	+ 0 .07 + 1 .5	12	30 0 .24	15 32 .5	— 0 .66 + 4 .5		3.3
27.66545	Ba	+ 0 .06 + 1 .3	18	29 45 .92	18 34 .1	— 0 .61 + 4 .6		4.4

¹⁾ Van een plaat genomen, voordat het bericht der ontdekking ontvangen was (zie A. J. 30, 17).

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1916.0	δ 1916.0			
1916 Mei								
27.7694	Ai	+ 0 ^s .08 + 1 ["] .2	?	12 ^u 29 ^m 44 ^s .71	+ 4°18'47".1	— 0 ^s .71 + 3".0		4,4
28.62967	BY	+ 0 .05 + 1 .3	12	29 36 .15	20 44 .8	— 0 .54 + 3 .0		3,3
29.39176	Be	+ 0 .06 + 1 .6	16	29 28 .61	22 27 .5	— 0 .62 + 5 .1		4,4
29.43497	Pv	+ 0 .07 + 1 .6	16	29 28 .46	22 30 .7	— 0 .38 + 2 .8		3,3
30.67696	BY	+ 0 .07 + 1 .3	12	29 17 .24	25 7 .2	— 0 .71 + 3 .4		3,3
Juni								
3.61356	Bu	+ 0 .07 + 1 .2	30	28 50 .73	32 22 .6	— 0 .35 + 7 .1		2,2
4.69561	BY	+ 0 .09 + 1 .3	19	28 45 .32	34 3 .9	— 0 .68 + 6 .2		3,3
6.36706	Pl	+ 0 .07 + 1 .5	15	28 39 .42	36 30 .0	— 0 .58 + 8 .3		3,3
17.62474	Ba	+ 0 .07 + 1 .3	13	12 28 56 .74	+ 4 45 27 .2	— 0 .40 + 6 .0		3,4
17.74968	Sa	+ 0 .09 + 1 .2	ph	28 57 .61	45 29 .1	— 0 .29 + 6 .1		4,4
21.64619	Ba	+ 0 .08 + 1 .3	14	29 27 .63	45 42 .2	— 0 .47 + 4 .4		4,4
22.39998	Pl	+ 0 .09 + 1 .5	15	29 35 .24	45 33 .1	— 0 .35 + 2 .2		2,2
23.37806	Pl	+ 0 .08 + 1 .5	15	29 45 .47	45 23 .0	— 0 .20 + 5 .6		3,3
24.61200	Ba	+ 0 .07 + 1 .3	17	29 58 .93	44 58 .3	— 0 .29 + 5 .5		4,4
26.59246	Bu	+ 0 .08 + 1 .2	27	30 23 .74	44 0 .4	— 0 .17 + 4 .2		4,4
28.61505	Ba	+ 0 .08 + 1 .3	20	30 51 .83	42 40 .5	— 0 .50 + 3 .7		3,4
Juli								
1.60689	Ba	+ 0 .08 + 1 .3	23	31 39 .87	40 3 .9	— 0 .39 + 3 .6		4,4
1.63081	Ba	+ 0 .09 + 1 .3	23	31 40 .38	40 3 .5	— 0 .30 + 4 .6		4,4
2.35370	Pl	+ 0 .09 + 1 .4	25	31 56 .45	38 58 .8	(+ 2 .88) (— 15 .4)		0,0
5.61436	Ba	+ 0 .08 + 1 .3	26	32 54 .96	35 24 .1	— 0 .39 + 4 .0		4,4
6.62951	Bu	+ 0 .10 + 1 .2	30	33 16 .11	34 1 .0	— 0 .21 + 4 .3		4,4
8.62580	Ba	— + 1 .3	28	—	31 1 .5	— + 3 .1		3,3
8.63140	Ba	+ 0 .09 —	28	33 59 .18	—	— 0 .75 —		3,3
17.68395	Sa	+ 0 .09 + 1 .1	ph	37 53 .14	13 44 .4	— 0 .63 + 1 .0		4,4
18.68962	Sa	+ 0 .09 + 1 .1	ph	38 22 .94	11 29 .7	— 0 .41 + 2 .9		4,4
Dec.								
25.9732	Ga	— 0 .15 + 0 .9	42	15 52 30 .58	— 6 1 43 .1	(+ 2 .12) + 1 .9		0,3
27.9648	Ga	— 0 .15 + 0 .9	43	56 7 .65	3 15 .1	+ 0 .22 — 4 .1		2,3
29.9626	Ga	— 0 .15 + 1 .0	44	59 48 .66	4 12 .9	— 0 .13 — 2 .1		2,3
29.9626	Ga	— 0 .15 + 1 .0	45	59 48 .78	4 14 .3	— 0 .01 — 3 .5		2,3
29.9626	Ga	— 0 .15 + 1 .0	46	59 48 .62	4 13 .8	— 0 .17 — 3 .0		2,3
30.98346	Ba	— 0 .10 + 1 .9	45	16 1 42 .37	4 21 .5	— 0 .02 — 2 .4		4,4
1917								
Jan.				α 1917.0	δ 1917.0			
20.72567	BU	— 0 .07 + 2 .4	47	16 41 57 .23	— 5 42 49 .6	+ 0 .25 — 1 .7		2,2
22.941	Pe	— 0 .14 + 2 .0	48	46 26 .36	37 10 .5	+ 0 .4 (— 15 .)		2,0
24.70484	Re	— 0 .11 + 2 .0	49	50 1 .14	31 50 .0	— 0 .21 + 3 .3		2,2
24.962	Pe	— 0 .12 + 2 .0	49	50 33 .02	31 19 .0	+ 0 .2 (— 24 .)		2,0
25.0448	Ai	— 0 .12 + 2 .0	?	50 43 .28	30 41 .9	+ 0 .27 — 2 .3		4,4
25.92895	Bu	— 0 .11 + 2 .0	49	52 32 .10	27 52 .2	+ 0 .30 — 3 .2		3,3
26.0325	Al	— 0 .13 + 2 .0	?	52 44 .44	27 30 .3	+ 0 .11 — 1 .6		4,4
28.977	Pe	— 0 .11 + 2 .1	50	58 48 .53	17 26 .3	0 .0 (— 22 .)		2,0
31.955	Pe	— 0 .13 + 2 .1	50	17 5 0 .64	5 21 .0	+ 0 .2 (— 13 .)		2,0
Febr.								
2.72273	BU	— 0 .07 + 2 .6	51	8 42 .46	— 4 57 21 .5	— 0 .11 — 1 .3		2,2
2.971	Pe	— 0 .12 + 2 .1	51	9 14 .77	56 14 .8	+ 0 .6 — 3		2,2
8.96170	Ba	— 0 .10 + 2 .4	52	21 58 .40	25 37 .8	+ 0 .06 — 1 .8		4,4
10.92317	Ba	— 0 .13 + 2 .4	53	26 11 .92	14 11 .0	+ 0 .21 + 1 .9		4,4

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B	Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0		
1917 Febr.							
10.93111	Ba	— 0 ^s .12 —	53	17 ^u 26 ^m 12 ^s .88	—	+ 0 ^s .13 —	4 _{,-}
10.93512	Ba	— + 2 .4	53	—	— 4° 14' 8".2	— + 0".3	4 _{,-}
17.94903	Ba	— 0 .11 + 2 .5	54	17 41 31 .86	— 3 27 41 .5	+ 0 .03 + 1 .2	4.4
22.93369	Ba	— 0 .12 + 2 .5	55	52 21 .72	— 2 48 26 .1	(— 14 .23) (+ 42 .9)	0.0
24.91219	Bu	— 0 .12 + 2 .4	56	57 2 .28	32 34 .8	+ 0 .07 — 2 .0	4.4
25.930	Pe	— 0 .15 + 2 .4	57	59 19 .69	23 55 .1	+ 0 .3 (— 11)	2.0
25.962	Pe	— 0 .12 + 2 .4	57	59 24 .18	23 31 .0	(+ 0 .5) — 5	0.2
Maart							
1.95998	Ba	— 0 .10 + 2 .6	58	18 8 27 .00	— 1 46 50 .7	+ 0 .06 — 0 .8	4.4
3.95508	Ba	— 0 .10 + 2 .7	59	13 0 .15	27 26 .7	+ 0 .11 — 0 .8	4.4
6.92832	Bu	— 0 .10 + 2 .5	60	19 49 .87	— 0 57 7 .2	+ 0 .16 0 .0	3.3
21.67107	BU	— 0 .10 + 3 .4	61	18 54 20 .95	+ 1 57 13 .4	(+ 1 .08) (— 12 .3)	0.0
23.64360	VI	— 0 .13 + 3 .4	63	59 1 .92	+ 2 23 46 .5	+ 0 .23 + 3 .3	3.3
23.65933	BU	— + 3 .4	62	—	24 17 .2	— (+ 21 .3)	0.0
23.66647	BU	— 0 .10 —	62	59 4 .87	—	+ 0 .22 —	1 _{,-}
24.62946	VI	— 0 .14 + 3 .4	65	19 1 22 .79	37 0 .8	+ 0 .07 — 5 .2	3.3
24.65547	BU	— 0 .11 + 3 .4	65	1 26 .29	37 23 .8	+ 0 .15 — 3 .5	2.2
24.89254	Ba	— 0 .16 + 2 .9	64	2 0 .48	40 41 .7	+ 0 .09 — 0 .1	4.3
24.90958	Ba	— 0 .14 —	64	2 2 .93	—	+ 0 .10 —	3 _{,-}
24.91580	Ba	— + 2 .9	64	—	41 0 .5	— — 0 .5	0.3
24.951	Pe	— 0 .13 + 2 .7	64	2 7 .78	41 14 .9	(— 1 .0) (— 15)	0.0
April							
1.62214	BU	— 0 .14 + 3 .6	66	20 33 .29	+ 4 31 5 .0	— 0 .15 — 4 .6	2.2
3.67303	Re	— 0 .13 + 2 .6	68	25 31 .14	+ 5 1 54 .9	+ 0 .06 0 .0	3.3
3.83110	Bu	— 0 .20 + 2 .8	67	25 54 .33	4 17 .9	+ 0 .10 — 0 .6	4.4
4.67002	Re	— 0 .13 + 2 .5	69	27 56 .06	17 5 .7	+ 0 .15 + 1 .9	3.3
5.87797	Ba	— 0 .18 + 3 .0	70	30 51 .80	35 36 .5	+ 0 .18 + 1 .7	4.4
7.91962	Ba	— 0 .13 + 3 .0	71	35 49 .53	+ 6 7 19 .2	+ 0 .43 + 2 .1	3.4
9.84945	Bu	— 0 .18 + 2 .8	72	40 31 .21	37 42 .6	+ 0 .14 + 1 .2	4.4
16.61373	Re	— 0 .21 + 2 .6	73	19 57 2 .13	+ 8 27 8 .6	+ 0 .16 + 1 .4	3.3
18.61878	Re	— 0 .20 + 2 .6	74	20 1 56 .47	+ 9 0 17 .8	+ 0 .03 + 2 .6	3.3
20.925	Pe	— 0 .15 + 2 .7	75	7 34 .82	38 45 .8	(— 0 .5) + 7	0.2
21.86745	Ba	— 0 .19 + 3 .1	77	9 54 .10	54 27 .3	+ 0 .30 + 2 .9	4.4
22.919	Pe	— 0 .16 + 2 .7	76	12 28 .43	+ 10 12 5 .3	+ 0 .08 + 3 .7	2.2
24.9208	Pe	— 0 .16 + 2 .7	?	?	?	?	?)
25.62987	Re	— 0 .19 + 2 .6	78	19 7 .09	57 39 .5	+ 0 .41 + 3 .6	3.3
26.56021	Mü	— 0 .21 + 3 .7	82	21 23 .76	+ 11 13 18 .1	+ 0 .42 + 2 .3	2.3
26.60096	Ho	— 0 .16 + 3 .6	80	21 29 .97	14 1 .2	+ 0 .64 + 4 .3	2.3
26.63775	Gu	— 0 .14 + 3 .3	79	21 35 .04	14 37 .2	+ 0 .31 + 3 .1	3.3
26.88037	Ba	— + 3 .0	81	—	18 43 .4	— + 4 .0	0.3
26.88843	Ba	— 0 .16 —	81	22 12 .03	—	+ 0 .48 —	4 _{,-}
27.55834	Gu	— 0 .23 + 3 .5	83	23 50 .25	30 10 .1	+ 0 .34 + 5 .6	3.3
28.56725	Gu	— 0 .23 + 3 .5	84	26 18 .34	47 10 .2	+ 0 .32 + 6 .0	3.3
30.60976	VI	— 0 .17 + 3 .7	85	31 18 .40	+ 12 21 30 .5	+ 0 .74 + 3 .3	3.3
30.880	Pe	— 0 .21 + 2 .8	86	31 57 .57	26 3 .8	+ 0 .3 + 4	2.2

1) Het was niet mogelijk een goede vergelijkingsster te vinden; de opgegeven rechte klimming en declinatie kloppen niet met het vermelde nummer. Correspondentie erover kon geen opheldering geven.

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Mei								
1.58779	VI	— 0 ^s .19 + 3 ["] .8	87	20 ^a 33 ^m 41 ^s .63	+12°37'59".7	+ 0 ^s .62 + 6 ["] .3		3,3
1.59381	Ho	— 0.17 + 3.7	87	33 42 .73	38 2.1	+ 0.84 + 2.7		2,3
1.59660	BU	— 0.17 + 3.9	87	33 42 .29	38 9.7	+ 0.29 + 7.4		2,2
1.79410	Bu	— 0.26 + 3.0	91	34 11 .80	41 26.7	+ 0.46 + 5.5		4,4
2.56865	BU	— 0.20 + 4.0	88	36 5 .02	54 25.2	+ 0.63 + 4.3		2,2
2.57817	Gu	— 0.22 + 3.4	88	36 6 .55	54 33.9	+ 0.46 + 3.3		3,3
2.58935	Ho	— 0.17 + 3.7	88	36 8 .38	54 46.4	+ 0.66 + 4.6		2,3
2.59667	VI	— 0.18 + 3.8	88	36 9 .39	54 56.8	+ 0.60 + 7.6		3,3
3.57521	BU	— 0.19 + 3.9	92	38 32 .49	+13 11 11.1	+ 0.75 (— 1.4)		2,0
3.57654	VI	— 0.20 + 3.8	89	38 32 .95	11 18.3	+ 0.72 + 4.5		3,3
4.52639	Be	— 0.22 + 4.1	90	40 51 .47	27 8.5	+ 0.27 + 2.5		4,4
4.906	Pe	— 0.17 + 2.7	93	41 47 .83	33 37.2	(+ 1.1) (+ 11)		0,0
9.79005	Bu	— 0.27 + 2.9	94	20 53 39 .74	+14 54 17.3	+ 0.72 + 8.7		4,4
10.60193	Re	— 0.23 + 2.5	95	55 37 .29	+15 7 30.2	+ 0.38 + 6.4		3,3
11.51952	VI	— 0.25 + 4.2	97	57 51 .07	22 27.3	+ 0.98 + 9.1		3,3
11.55908	Ab	— 0.23 + 3.3	97	57 57 .36	23 0.8	+ 1.19 + 4.1		3,3
11.55908	Ab	— 0.23 + 3.3	99	57 57 .41	22 59.4	+ 1.24 + 2.7		3,3
11.59037	Ab	— 0.19 + 3.1	97	58 1 .50	23 38.0	+ 0.80 + 11.0		3,3
11.59037	Ab	— 0.19 + 3.1	99	58 1 .56	23 37.5	+ 0.86 + 10.5		3,3
12.51110	Mü	— 0.26 + 4.0	98	21 0 14 .40	38 28.6	+ 0.61 + 9.4		2,3
12.57150	Sm	— 0.23 + 3.3	98	0 23 .21	39 22.9	+ 0.68 + 5.3		2,2
12.57410	Ab	— 0.21 + 3.2	96	0 24 .15	39 26.5	+ 0.90 + 6.4		3,3
12.57410	Ab	— 0.21 + 3.2	98	0 24 .23	39 24.4	+ 0.98 + 4.3		3,3
12.58709	Re	— 0.25 + 2.6	100	0 25 .53	39 42.2	+ 0.73 + 9.5		3,3
12.82104	Ba	— 0.25 + 3.3	101	0 59 .54	43 27.1	+ 0.89 + 8.7		4,4
13.53496	Ab	— 0.26 + 3.4	102	2 43 .07	54 51.0	+ 0.81 + 5.6		3,3
13.53496	Ab	— 0.26 + 3.4	103	2 43 .12	54 49.7	+ 0.86 + 4.3		3,3
13.53872	BU	— 0.23 + 4.1	102	2 41 .50	55 10.1	(— 0.66) (+ 21.1)		0,0
14.46336	Mi	— 0.31 —	105	4 56 .90	—	+ 0.90 —		3,-
14.48593	Mü	— 0.27 + 4.2	104	4 59 .98	+16 10 2.2	+ 0.73 + 6.9		2,3
14.56865	Sm	— 0.24 + 3.2	107	5 11 .87	11 20.3	+ 0.69 + 6.2		2,2
16.45033	Sg	— 0.24 + 4.8	106	9 42 .73	40 59.4	+ 0.66 + 4.9		2,2
16.60961	Sm	— 0.17 + 3.0	109	10 5 .97	43 30.3	+ 1.03 + 6.3		2,2
16.830	Pe	— 0.28 + 3.0	109	10 42 .02	47 30.7	(+ 5.4) (+ 40)		0,0
17.55953	Sm	— 0.25 + 3.3	108	12 21 .83	58 16.7	+ 0.63 + 5.7		2,2
17.85203	Ba	— 0.21 + 3.0	110	13 4 .03	+17 2 51.7	+ 0.93 + 9.0		4,4
19.80413	Bu	— 0.25 + 2.7	111	21 17 43 .05	+17 32 47.4	+ 1.02 + 10.4		4,4
19.84123	Ba	— 0.23 + 3.0	112	17 48 .24	33 19.4	+ 1.02 + 8.7		4,4
20.50148	PI	— 0.26 + 3.9	113	19 22 .28	43 18.6	+ 1.10 + 9.4		3,3
20.56616	BU	— 0.21 + 4.0	113	19 31 .08	43 55.6	+ 1.01 (— 12.0)		2,0
21.57507	Re	— 0.27 + 2.6	114	21 54 .55	59 24.0	+ 0.95 + 10.5		3,3
22.53267	Ab	— 0.27 + 3.4	115	24 10 .33	+18 13 37.9	+ 0.86 + 14.1		3,3
22.53267	Ab	— 0.27 + 3.4	117	24 10 .46	13 35.5	+ 0.99 + 11.7		3,3
22.7821	Pe	— 0.33 + 3.3	117	24 44 .37	17 16.6	(0.00) + 12.9		0,2
23.56012	Ab	— 0.23 + 3.2	115	26 35 .59	28 38.2	+ 1.15 + 12.9		3,3
23.56012	Ab	— 0.23 + 3.2	116	26 35 .59	28 38.2	+ 1.15 + 12.9		3,3
24.40425	Ja	— 0.23 + 4.5	118	28 34 .54	40 52.4	+ 1.71 + 15.2		2,2
24.52058	VI	— 0.26 + 4.2	118	28 50 .47	42 26.0	+ 1.30 + 8.6		3,3
24.54896	Ab	— 0.25 + 3.2	118	28 54 .90	42 49.6	+ 1.41 + 7.7		3,3
24.54896	Ab	— 0.25 + 3.2	120	28 54 .98	42 49.1	+ 1.49 + 7.2		3,3

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Mei								
24.82247	Bu	— 0 ^s .22 + 2 ["] .6	122	21 ^h 29 ^m 32 ^s .89	+18°46'47".3	+ 1 ^s .27 + 10 ["] .4		4,4
24.84829	Ba	— 0 .22 + 3 .0	119	29 36 .41	47 10 .8	+ 1 .24 + 11 .8		4,4
25.53744	VI	— 0 .25 + 4 .1	120	31 13 .07	56 58 .0	+ 1 .37 + 11 .1		3,3
25.54365	Ab	— 0 .25 + 3 .2	120	31 14 .17	56 59 .1	+ 1 .26 + 6 .9		3,3
25.54365	Ab	— 0 .25 + 3 .2	121	31 14 .24	57 3 .7	+ 1 .33 + 11 .5		3,3
25.871	Pe	— 0 .22 + 2 .6	124	31 19 .91	+19 141 .0	(—38.4) + 12		0,2
26.50573	VI	— 0 .27 + 4 .3	125	33 28 .28	10 33 .6	+ 1 .31 + 10 .1		3,3
26.50762	Re	— 0 .35 + 3 .1	123	33 28 .15	10 37 .0	+ 0 .92 + 12 .0		3,3
27.50114	VI	— 0 .28 + 4 .3	123	35 47 .06	24 20 .0	+ 1 .53 + 9 .2		3,3
29.60140	Re	— 0 .22 + 2 .2	126	40 37 .43	52 45 .3	+ 1 .31 + 10 .4		3,3
Juni								
2.80985	Ba	— 0 .27 + 3 .1	127	21 50 12 .37	+20 46 41 .4	+ 1 .66 + 13 .4		4,4
4.50272	Ke	— 0 .25 + 4 .2	128	54 0 .33	+21 7 7 .9	+ 1 .67 + 12 .9		4,4
6.44928	Ke	— 0 .29 + 4 .7	129	58 20 .18	29 45 .0	+ 1 .88 + 14 .5		4,4
6.80456	Ba	— 0 .28 + 3 .1	130	59 7 .27	33 45 .7	+ 1 .87 + 14 .3		4,4
8.46521	Ke	— 0 .29 + 4 .6	131	22 2 46 .14	52 2 .9	+ 1 .91 + 13 .9		4,4
9.77248	Ba	— 0 .33 + 3 .4	132	5 36 .87	+22 5 55 .8	+ 1 .93 + 15 .6		4,4
13.48566	Bi	— 0 .30 + 4 .6	133	13 34 .27	42 37 .6	+ 2 .51 + 23 .0		1,2
13.81404	Ba	— 0 .26 + 3 .0	134	14 15 .59	45 33 .5	+ 2 .26 + 17 .0		4,4
14.49026	Re	— 0 .39 + 3 .1	136	15 40 .78	51 41 .2	+ 2 .20 + 17 .0		3,3
14.49340	Bi	— 0 .29 + 4 .5	137	15 41 .49	51 41 .6	+ 2 .51 + 15 .5		2,3
14.50901	VI	— 0 .29 + 4 .2	138	15 43 .53	51 50 .7	+ 2 .58 + 16 .3		3,3
15.53021	VI	— 0 .26 + 4 .0	135	17 51 .29	+23 0 49 .7	+ 2 .45 + 17 .2		3,3
15.83215	Bo	— 0 .17 + 2 .2	135	18 28 .81	3 24 .2	+ 2 .36 + 16 .5		4,4
16.52121	VI	— 0 .27 + 4 .1	139	19 54 .54	9 11 .0	+ 2 .60 + 16 .0		3,3
16.82372	Bu	— 0 .19 + 2 .2	142	20 31 .78	11 43 .8	+ 2 .36 + 19 .2		4,4
17.41531	Be	— 0 .32 + 5 .1	141	21 44 .68	16 27 .2	+ 2 .56 + 15 .6		4,4
17.45017	Ke	— 0 .30 + 4 .7	141	21 49 .05	16 44 .6	+ 2 .64 + 16 .4		4,4
17.45985	Ho	— 0 .32 + 4 .5	140	21 50 .15	16 50 .7	+ 2 .56 + 17 .8		2,3
18.44026	Sm	— 0 .38 + 4 .3	141	23 50 .08	24 28 .3	+ 2 .70 + 16 .6		2,2
18.47776	Re	— 0 .40 + 3 .2	141	23 54 .42	24 46 .7	+ 2 .48 + 17 .8		3,3
19.47152	Ho	— 0 .31 + 4 .3	143	25 55 .08	32 10 .9	+ 2 .84 + 18 .2		2,3
20.71899	Bu	— 0 .37 + 3 .2	144	22 28 24 .55	+23 40 58 .2	+ 2 .76 + 18 .0		4,4
21.80823	Bo	— 0 .22 + 2 .2	146	30 33 .55	48 10 .9	+ 2 .83 + 17 .6		4,4
22.41601	Be	— 0 .33 —	147	31 45 .07	—	+ 2 .99 —		4,-
23.39587	Be	— 0 .33 —	147	32 39 .11	—	+ 2 .91 —		4,-
23.41055	Be	— + 5 .2	147	—	58 0 .5	— + 17 .9		4,-
23.41723	Ho	— 0 .35 + 4 .9	145	33 41 .63	58 4 .0	+ 2 .90 + 19 .2		2,3
24.48667	Ho	— 0 .30 + 4 .2	145	35 44 .96	+24 4 2 .9	+ 3 .02 + 17 .3		2,3
25.42071	St	— 0 .33 + 5 .0	151	37 31 .55	8 57 .9	+ 3 .16 + 18 .3		4,4
27.43267	Be	— 0 .32 + 4 .9	148	41 17 .15	18 22 .6	+ 3 .29 + 18 .9		4,4
27.45997	Ke	— 0 .30 + 4 .6	148	41 20 .23	18 30 .5	+ 3 .34 + 19 .7		4,4
28.41919	Sm	— 0 .40 + 4 .5	148	43 6 .13	22 25 .8	+ 3 .68 + 20 .6		2,2
28.52436	Vi	— 0 .26 + 3 .2	150	43 17 .07	22 44 .5	+ 3 .12 + 15 .0		2,3
28.52436	Vi	— 0 .26 + 3 .2	152	43 16 .97	22 44 .8	+ 3 .02 + 15 .3		2,3
29.46686	Re	— 0 .42 + 3 .3	153	45 5 .53	26 16 .1	(+ 9 .20) + 20 .1		0,3
29.72935	Bu	— 0 .36 + 3 .0	149	45 28 .16	27 9 .6	+ 3 .44 + 19 .9		4,4
29.80204	Bo	— 0 .22 + 2 .2	154	45 35 .78	27 23 .8	+ 3 .33 + 19 .5		4,4
Juli								
1.85103	BY	— 0 .16 + 2 .5	ph	49 14 .21	33 21 .9	(+ 4 .64) (+ 21 .2)		0,0
2.43487	Sm	— 0 .40 + 4 .3	154	50 14 .21	34 40 .9	+ 3 .62 + 17 .8		2,2

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Juli								
4.38266	Mi	— 0 ^s .42 + 4 ["] .6	155	22 ^h 53 ^m 33 ^s .70	+ 24°38'15".6	+ 3 ^s .83	+ 19".8	3,3
6.40727	St	— 0 .34 + 5 .2	155	56 54 .87	40 14 .2	+ 3 .97	+ 20 .9	4,4
6.51644	Re	— 0 .35 + 2 .5	156	57 5 .44	40 18 .7	+ 3 .89	+ 22 .1	3,3
7.48288	Re	— 0 .40 + 2 .9	157	58 39 .05	40 35 .8	+ 3 .97	+ 23 .8	3,3
7.75124	Ba	— 0 .35 + 3 .4	158	59 4 .94	40 32 .4	+ 4 .15	+ 20 .4	4,4
8.43842	Sm	— 0 .40 + 4 .2	158	23 0 10 .25	40 23 .9	+ 4 .18	+ 20 .9	2,2
8.81404	BY	— 0 .23 + 2 .8	159	0 45 .51	40 13 .6	+ 4 .08	+ 21 .1	3,3
9.41859	Sm	— 0 .41 + 4 .5	160	1 42 .25	39 50 .3	+ 4 .41	+ 22 .5	2,2
10.48505	Re	— 0 .39 + 2 .9	161	23 3 19 .94	+24 38 40 .7	+ 4 .07	+ 20 .8	3,3
10.78038	BY	— 0 .29 + 3 .1	162	3 46 .87	38 17 .5	+ 4 .20	+ 22 .0	4,4
11.35705	Mi	— 0 .44 + 5 .0	163	4 38 .91	37 23 .3	+ 4 .33	+ 22 .4	3,3
11.40611	Be	— 0 .35 + 5 .2	163	4 43 .17	37 17 .9	+ 4 .21	+ 22 .1	4,4
11.43281	Fu	— 0 .33 + 4 .9	163	4 45 .44	37 14 .6	+ 4 .09	+ 21 .7	4,4
11.48288	Be	— 0 .26 + 4 .4	163	4 50 .09	37 9 .3	+ 4 .27	+ 21 .6	4,4
11.51081	Fu	— 0 .22 + 4 .1	163	4 52 .52	37 6 .7	+ 4 .21	+ 21 .9	4,4
11.52413	Re	— 0 .32 + 2 .4	163	4 53 .79	37 5 .7	+ 4 .29	+ 22 .4	3,3
12.42160	Sm	— 0 .41 + 4 .4	163	6 13 .49	35 15 .0	+ 4 .62	+ 19 .3	2,2
13.42898	Fu	— 0 .33 + 4 .9	163	7 40 .76	32 51 .3	+ 4 .50	+ 23 .8	6,6
13.42898	Fu	— 0 .33 + 4 .9	165	7 40 .80	32 49 .8	+ 4 .54	+ 22 .3	3,3
13.43296	Re	— 0 .46 + 3 .7	165	7 40 .92	32 48 .6	+ 4 .32	+ 21 .6	2,3
13.47053	Mü	— 0 .32 + 4 .3	165	7 44 .37	32 44 .6	+ 4 .54	+ 23 .7	4,4
13.47593	Be	— 0 .27 + 4 .5	165	7 44 .87	32 42 .5	+ 4 .58	+ 22 .5	3,3
13.50732	Vi	— 0 .26 + 3 .4	164	7 47 .13	32 38 .8	+ 4 .15	+ 23 .9	3,2
13.50732	Vi	— 0 .26 + 3 .4	165	7 47 .28	32 38 .5	+ 4 .30	+ 23 .6	3,3
14.40357	Ja	— 0 .21 + 4 .6	165	9 3 .70	30 0 .8	+ 4 .62	+ 23 .9	4,4
14.41492	St	— 0 .34 + 5 .1	168	9 4 .67	29 57 .4	+ 4 .64	+ 22 .8	4,4
14.46698	Fu	— 0 .28 + 4 .5	165	9 8 .85	29 46 .3	+ 4 .44	+ 21 .5	4,4
14.52934	Vi	— 0 .31 + 3 .2	166	9 13 .66	29 32 .9	+ 4 .02	+ 20 .2	3,3
14.52934	Vi	— 0 .31 + 3 .2	167	9 13 .71	29 32 .7	+ 4 .07	+ 20 .0	4,4
14.83592	Ba	— 0 .15 + 2 .6	166	9 39 .86	28 34 .3	+ 4 .58	+ 22 .2	2,3
15.54572	Bi	— 0 .19 + 4 .0	168	10 38 .53	26 6 .1	+ 4 .57	+ 24 .7	2,2
16.39240	Sm	— 0 .43 + 4 .8	169	11 47 .61	22 46 .5	+ 4 .86	+ 24 .0	3,3
16.56091	Re	— 0 .21 + 2 .0	169	12 0 .96	22 2 .3	+ 4 .68	+ 21 .9	2,3
17.46478	Vi	— 0 .33 + 3 .8	170	13 12 .71	18 3 .3	+ 4 .74	+ 22 .9	3,3
17.46478	Vi	— 0 .33 + 3 .8	172	13 12 .75	18 2 .5	+ 4 .78	+ 22 .1	3,3
18.55676	Re	— 0 .22 + 2 .0	174	14 37 .36	12 41 .4	+ 4 .83	+ 23 .6	4,4
18.78629	Ba	— 0 .26 + 3 .0	174	14 54 .82	11 28 .4	+ 4 .80	+ 22 .9	3,3
19.55676	Re	— 0 .21 + 2 .1	175	15 52 .90	7 15 .9	+ 4 .91	+ 24 .9	2,3
19.56849	Bi	— 0 .12 + 4 .0	171	15 53 .58	7 4 .2	+ 4 .71	+ 17 .1	4,4
19.81613	BY	— 0 .18 + 2 .8	176	16 12 .29	5 45 .4	+ 5 .04	+ 24 .0	3,3
20.34747	Mi	— 0 .45 + 5 .1	177	16 51 .56	2 32 .4	+ 5 .25	+ 21 .1	3,3
22.38179	Ja	— 0 .23 + 4 .8	177	19 16 .09	+23 49 4 .8	+ 5 .27	+ 20 .9	3,3
22.40835	Ja	— 0 .18 + 4 .7	173	19 17 .99	48 55 .8	+ 5 .33	+ 23 .3	3,3
23.39419	St	— 0 .35 + 5 .4	178	20 25 .09	41 37 .2	+ 5 .35	+ 22 .3	3,3
23.42129	Vi	— 0 .37 + 5 .2	178	20 27 .04	41 25 .6	+ 5 .48	+ 23 .3	1,-
23.45929	Bi	— 0 .37 + —	179	20 28 .98	—	+ 4 .88	—	2,2
23.46259	Bi	— + 4 .9	179	—	41 4 .2	—	+ 20 .9	3,3
23.46417	Vi	— 0 .32 + 3 .8	179	20 29 .50	41 0 .0	+ 5 .07	+ 17 .5	3,3
23.46417	Vi	— 0 .32 + 3 .8	180	20 29 .60	41 0 .9	+ 5 .17	+ 18 .4	3,3
23.69679	BY	— 0 .41 + 4 .1	180	20 45 .36	39 18 .4	+ 5 .41	+ 24 .0	3,3
23.71593	Bu	— 0 .34 + 3 .0	178	20 46 .75	39 7 .6	+ 5 .43	+ 22 .3	4,4

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Juli								
24.40188	St	— 0 ^s .35 + 5 ["] .3	179	23 ^u 21 ^m 31 ^s .68	+23°33'38".2	+ 5 ^s .33	+ 22".1	4,4
24.41265	Sm	— 0.42 + 4.5	179	21 32.43	33 32.8	+ 5.36	+ 22.0	2,2
24.47566	Vi	— 0.29 + 3.7	181	21 36.49	32 59.3	+ 5.32	+ 19.5	3,3
24.47566	Vi	— 0.29 + 3.7	183	21 36.59	33 0.7	+ 5.42	+ 20.9	3,3
24.54721	Re	— 0.21 + 2.2	183	21 41.25	32 25.5	+ 5.44	+ 21.0	3,3
24.76558	BY	— 0.28 + 3.3	183	21 55.45	30 38.9	+ 5.52	+ 23.5	4,4
25.49315	Bi	— 0.26 + 4.6	182	22 41.77	24 24.8	+ 5.48	+ 22.8	2,3
27.46931	Bi	— 0.29 + 4.8	184	24 42.38	6 5.8	+ 5.44	+ 22.0	2,3
27.47782	Vi	— 0.29 + 4.6	185	24 43.28	6 0.7	+ 5.84	+ 21.9	3,3
27.48595	Vi	— 0.26 + 3.7	185	24 43.34	5 52.6	+ 5.42	+ 18.6	3,3
27.48595	Vi	— 0.26 + 3.7	188	24 43.38	5 55.6	+ 5.46	+ 21.6	3,3
27.53331	Po	— 0.23 + 3.0	184	24 45.51	5 22.3	(+ 4.80)	+ 18.6	0,2
27.71750	BY	— 0.37 + 3.8	188	24 57.14	3 40.9	+ 5.59	+ 23.6	3,3
28.47882	Vi	— 0.27 + 3.7	187	25 41.13	+22 55 55.1	+ 5.53	+ 19.5	3,3
28.47882	Vi	— 0.27 + 3.7	188	25 41.04	55 55.8	+ 5.44	+ 20.2	3,3
28.48438	Po	— 0.34 + 3.4	184	25 42.10	55 52.7	(+ 6.19)	+ 23.1	0,2
28.54455	Re	— 0.20 + 2.2	188	25 45.08	55 18.9	+ 5.73	+ 24.0	3,3
28.75815	Ba	— 0.28 + 3.4	189	25 57.39	53 4.1	+ 5.91	+ 22.5	4,4
30.46452	Bi	— 0.29 + 4.9	186	27 30.92	34 24.3	+ 5.80	+ 18.7	2,3
30.70195	Bu	— 0.35 + 3.2	192	27 43.76	31 46.1	+ 5.96	+ 23.0	4,4
Aug.								
2.41854	Zl	— 0.12 + 4.9	190	23 29 59.64	+21 58 36.5	+ 5.96	+ 20.2	3,2
3.60270	Re	+ 0.01 + 2.2	191	30 54.51	43 0.6	+ 6.09	+ 23.0	3,3
4.88646	Ba	+ 0.10 + 3.2	194	31 51.25	26 12.0	+ 6.62	+ 21.2	4,4
7.48309	Re	— 0.31 + 2.9	196	33 34.92	+20 46 37.4	+ 6.44	+ 21.7	3,3
7.76042	BY	— 0.23 + 3.5	200	33 45.41	42 16.9	+ 6.62	+ 20.9	4,4
8.38266	Vi	— 0.40 + 4.9	195	34 7.75	32 23.3	+ 6.37	+ 18.6	3,2
8.38266	Vi	— 0.40 + 4.9	198	34 7.70	32 23.5	+ 6.32	+ 18.8	3,2
9.36169	Vi	— 0.42 + 5.2	193	34 42.24	16 27.5	+ 6.80	+ 17.2	2,2
9.36169	Vi	— 0.42 + 5.2	197	34 42.24	16 28.3	+ 6.80	+ 18.0	2,2
9.47467	Po	— 0.31 + 3.7	197	34 45.20	14 36.7	(+ 5.95)	+ 20.8	0,2
10.42430	Bi	— 0.31 + 5.4	201	35 16.59	+19 58 41.2	+ 6.28	+ 19.6	2,3
10.43252	Vi	— 0.31 + 4.4	201	35 17.20	58 27.0	+ 6.62	+ 13.8	3,3
10.43252	Vi	— 0.31 + 4.4	203	35 17.10	58 27.0	+ 6.52	+ 13.8	3,3
10.43815	Po	— 0.37 + 4.1	201	35 17.03	58 25.4	(+ 6.28)	+ 20.5	0,2
11.44928	Po	— 0.35 + 4.0	215	35 47.76	40 58.0	(+ 5.83)	+ 21.9	0,2
11.47551	Sm	— 0.25 + 4.0	199	35 49.63	40 31.8	+ 6.92	+ 20.8	2,2
11.71773	Ba	— 0.31 + 4.0	207	35 56.66	36 15.8	+ 6.77	+ 20.9	4,4
11.74567	Bu	— 0.17 + 3.0	199	35 57.60	35 46.8	+ 6.80	+ 21.5	4,4
12.33013	Mi	— 0.46 + 5.1	206	36 14.46	25 19.8	+ 6.94	+ 20.0	3,3
13.43085	Wy	— 0.13 + 5.9	256	36 45.66	5 16.3	(+ 8.16)	(+ 21.5)	0,0
14.40249	Ja	— 0.08 + 5.4	222	37 9.12	+18 47 3.3	+ 7.00	+ 21.4	3,3
14.42552	Vi	— 0.31 + 4.5	222	37 9.54	46 36.7	+ 6.86	+ 21.1	3,3
14.42552	Vi	— 0.31 + 4.5	253	37 9.46	46 35.1	+ 6.78	+ 19.5	3,3
14.85069	BY	+ 0.07 + 3.6	222	37 19.61	38 22.9	+ 6.69	+ 14.1	3,3
15.39603	Vi	— 0.36 + 4.8	222	37 32.51	27 57.5	+ 6.93	+ 20.9	2,2
15.50872	Bi	— 0.13 + 5.0	228	37 34.96	25 46.8	+ 6.82	+ 21.8	3,4
15.50872	Bi	+ 0.13 + 5.0	231	37 34.95	25 46.3	+ 6.81	+ 21.3	3,4
16.38458	Vi	— 0.37 + 4.9	225	23 37 54.23	+18 8 26.4	+ 7.02	+ 16.6	3,3
16.38458	Vi	— 0.37 + 4.9	233	37 54.10	8 26.6	+ 6.89	+ 16.8	3,3
16.40823	Zl	— 0.08 + 5.4	233	37 54.70	8 3.7	+ 7.00	+ 22.2	3,2

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Aug.								
16.43194	Ja	— 0 ^s .02 + 5".4	233	23 ^u 37 ^m 55 ^s .23	+ 18° 7' 34".3	+ 7 ^s .04	+ 21".1	3,3
16.48944	Bi	— 0 .17 + 5 .1	233	37 56 .21	6 24 .1	+ 6 .81	+ 19 .7	2,3
16.69121	BY	— 0 .34 + 4 .3	225	38 0 .54	2 23 .0	+ 6 .97	+ 20 .6	4,4
17.39320	Ab	— 0 .36 + 4 .7	209	38 15 .39	+ 17 48 9 .7	+ 7 .50	+ 17 .8	3,3
17.39320	Ab	— 0 .36 + 4 .7	245	38 15 .15	48 2 .8	+ 7 .26	+ 10 .9	3,3
17.39439	Vi	— 0 .35 + 4 .8	209	38 14 .49	48 5 .5	+ 6 .92	+ 15 .1	3,3
17.39439	Vi	— 0 .35 + 4 .8	214	38 14 .43	47 4 .9	+ 6 .86	+ 14 .5	3,3
17.43362	Sm	— 0 .31 + 4 .4	209	38 15 .45	47 17 .3	+ 7 .12	+ 14 .8	1,2
17.44020	Ok	— 0 .10 + 6 .0	214	38 15 .62	46 13 .7	+ 7 .16	+ 19 .3	4,4
17.46366	VI	— 0 .23 + 5 .1	214	38 16 .27	46 45 .2	+ 7 .37	+ 19 .4	3,3
17.50802	Bi	— 0 .12 + 5 .1	209	38 16 .85	45 48 .9	+ 7 .08	+ 17 .4	2,3
18.39556	Ok	— 0 .17 + 6 .2	236	38 33 .22	27 32 .1	+ 7 .13	+ 17 .4	4,4
18.44533	Mü	— 0 .24 + 5 .0	236	38 34 .34	26 30 .3	+ 7 .37	+ 17 .7	2,3
18.44900	Ja	+ 0 .03 + 5 .5	236	38 34 .16	26 26 .5	+ 7 .12	+ 18 .5	3,2
18.46173	Ja	+ 0 .07 + 5 .5	245	38 34 .42	26 13 .2	+ 7 .16	+ 21 .0	3,3
18.47541	Bi	— 0 .19 + 5 .3	235	38 34 .88	25 52 .7	+ 7 .38	+ 17 .7	2,3
18.76364	Ba	— 0 .15 + 3 .9	237	38 39 .61	19 53 .1	+ 7 .12	+ 19 .4	4,4
18.85599	BY	— 0 .11 + 3 .8	235	38 41 .01	17 48 .6	+ 6 .94	+ 10 .9	3,3
19.38077	Ab	— 0 .37 + 4 .8	235	38 50 .29	6 52 .6	+ 7 .22	+ 19 .1	3,3
19.38077	Ab	— 0 .37 + 4 .8	263	38 50 .42	6 53 .6	+ 7 .35	+ 20 .1	3,3
19.39889	Vi	— 0 .33 + 4 .8	235	38 50 .02	6 23 .5	+ 7 .00	+ 13 .1	3,3
19.39889	Vi	— 0 .33 + 4 .8	263	38 50 .15	6 25 .7	+ 7 .13	+ 15 .3	3,3
20.31534	Mi	— 0 .45 + 5 .3	250	39 4 .23	+ 16 46 53 .5	+ 7 .14	+ 19 .9	3,3
20.36850	Ab	— 0 .39 + 4 .9	212	39 5 .44	45 46 .4	+ 7 .23	+ 21 .7	3,3
20.36850	Ab	— 0 .39 + 4 .9	250	39 5 .21	45 44 .5	+ 7 .00	+ 19 .8	2,3
20.53585	Bi	— 0 .04 + 5 .1	250	39 7 .37	42 4 .4	+ 7 .08	+ 17 .0	2,3
20.54062	Lu	— 0 .02 + 5 .0	291	39 7 .88	41 59 .4	+ 7 .53	+ 18 .2	1,1
20.73538	Bu	— 0 .13 + 3 .4	291	39 10 .66	37 47 .7	+ 7 .46	+ 20 .3	4,4
21.41104	Zl	— 0 .02 —	217	39 19 .13	—	+ 6 .01	—	2,- ¹)
21.55858	Re	+ 0 .01 + 3 .1	249	39 21 .36	19 40 .4	+ 7 .24	+ 15 .5	3,3
22.36914	Vi	— 0 .37 + 5 .1	239	39 31 .50	1 43 .2	+ 7 .53	+ 19 .4	2,2
22.36914	Vi	— 0 .37 + 5 .1	275	39 31 .41	1 42 .8	+ 7 .44	+ 19 .0	2,2
22.37989	VI	— 0 .34 + 5 .9	275	39 31 .53	1 24 .1	+ 7 .42	+ 14 .7	2,2
22.52975	Ab	0 .00 + 4 .1	239	39 33 .68	+ 15 57 57 .9	+ 7 .51	+ 10 .1	3,3
22.52975	Ab	0 .00 + 4 .1	275	39 33 .47	58 2 .1	+ 7 .30	+ 14 .3	3,3
22.53635	Re	— 0 .03 + 3 .1	258	39 33 .29	57 55 .5	+ 7 .39	+ 16 .5	3,3
22.71684	Bo	— 0 .17 + 3 .6	239	39 35 .24	53 52 .5	+ 7 .31	+ 17 .0	4,4
22.81436	Ba	+ 0 .02 + 4 .0	239	39 36 .32	51 40 .3	+ 7 .32	+ 16 .6	4,4
23.39768	Vi	— 0 .31 + 4 .9	257	39 42 .55	38 29 .2	+ 7 .40	+ 18 .3	3,3
23.39768	Vi	— 0 .31 + 4 .9	266	39 42 .44	38 27 .3	+ 7 .29	+ 16 .4	2,2
24.37003	VI	— 0 .35 + 6 .0	288	39 51 .50	16 13 .2	+ 7 .12	+ 19 .9	2,2
24.39704	Vi	— 0 .31 + 4 .9	257	39 51 .80	15 28 .1	+ 7 .18	+ 12 .2	3,3
24.39704	Vi	— 0 .31 + 4 .9	266	39 51 .54	15 26 .6	+ 6 .92	+ 10 .7	3,3
24.81946	BY	+ 0 .05 + 4 .1	265	39 55 .61	5 44 .7	+ 7 .39	+ 16 .2	3,3
25.39783	Zl	— 0 .04 + 5 .8	267	40 0 .16	+ 14 52 13 .9	+ 7 .38	+ 15 .0	3,2
25.67536	Bu	— 0 .26 + 3 .9	280	40 2 .44	45 43 .4	+ 7 .53	+ 15 .3	3,3
26.39878	Zl	— 0 .04 + 5 .8	244	40 6 .87	28 41 .8	+ 7 .21	+ 19 .1	3,3
26.39878	Zl	— 0 .04 + 5 .8	293	40 6 .98	28 41 .1	+ 7 .32	+ 18 .4	3,3
27.38536	Ok	— 0 .15 + 6 .5	284	40 12 .78	5 4 .7	+ 7 .52	+ 15 .4	4,4

¹) De declinatie is weggelaten, daar uit erover gevoerde correspondentie bleek, dat het een onvolledige waarneming was.

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Aug.								
27.54471	Re	+ 0 ^s .02 + 3".4	278	23 ^u 40 ^m 13 ^s .48	+14° 1' 12".2	+ 7 ^s .42 + 12".7		3,3
28.44274	Ok	— 0 .04 + 6 .4	276	40 17 .49	+13 39 30 .5	+ 7 .47 + 13 .8		4,4
28.49715	Bi	— 0 .08 + 5 .5	276	40 17 .90	38 12 .4	+ 7 .67 + 15 .1		2,3
28.70810	Ba	— 0 .22 + 4 .5	274	40 18 .51	33 4 .0	+ 7 .50 + 14 .8		4,4
29.63284	Re	+ 0 .28 + 3 .8	264	40 21 .37	10 22 .7	+ 7 .46 + 11 .6		3,3
30.78504	Ba	0 .00 + 4 .4	287	40 24 .08	+12 41 55 .4	+ 7 .79 + 12 .8		3,3
Sept.								
6.34070	Vi	— 0 .33 + 5 .4	247	23 40 15 .54	+ 9 55 38 .0	+ 7 .56 + 7 .7		2,2
7.41203	VI	— 0 .21 + 5 .8	240	40 11 .54	28 3 .6	+ 7 .79 + 7 .2		3,3
10.46150	Bl	0 .00 + 6 .6	271	39 56 .38	+ 8 9 20 .1	+ 7 .66 (— 2 .6)		2,0
10.48480	VI	— 0 .02 + 5 .7	268	39 56 .19	8 50 .9	+ 7 .61 + 4 .2		3,3
10.84145	BY	+ 0 .22 + 4 .9	271	39 53 .96	+ 7 59 39 .5	+ 7 .38 + 3 .4		3,3
11.28859	Ja	— 0 .16 + 6 .3	279	39 51 .53	48 4 .9	+ 7 .51 — 1 .6		3,3
11.33050	VI	— 0 .31 + 6 .1	279	39 51 .44	47 3 .0	+ 7 .65 + 1 .1		3,3
11.36519	Vi	— 0 .25 + 5 .3	224	39 51 .02	46 9 .8	+ 7 .43 + 1 .4		3,3
11.36519	Vi	— 0 .25 + 5 .3	279	39 51 .09	46 10 .2	+ 7 .50 + 1 .8		3,3
11.42218	ZI	+ 0 .10 + 6 .3	301	39 50 .91	44 44 .2	+ 7 .66 + 3 .6		3,2
12.73302	Bo	+ 0 .04 + 4 .4	252	39 43 .02	11 7 .8	+ 7 .62 + 3 .4		4,4
13.40062	Sm	— 0 .20 + 5 .1	262	39 38 .99	+ 6 54 3 .8	+ 7 .72 + 2 .6		2,2
13.51527	Bl	+ 0 .11 + 6 .7	277	39 38 .05	51 8 .4	+ 7 .50 (+ 2 .6)		2,0
13.640	Pe	— 0 .31 + 4 .7	262	39 37 .24	47 55 .3	+ 7 .47 0		2,2
13.68740	Bu	— 0 .07 + 4 .4	227	39 37 .24	46 44 .7	+ 7 .66 + 2 .1		4,4
14.35854	Ab	— 0 .26 + 5 .2	243	39 33 .07	29 39 .3	+ 7 .50 + 0 .7		3,3
14.35854	Ab	— 0 .26 + 5 .2	260	39 32 .88	29 39 .3	+ 7 .31 + 0 .7		3,3
14.39157	Vi	— 0 .18 + 5 .3	243	39 32 .71	28 46 .5	+ 7 .69 — 1 .7		3,3
14.39157	Vi	— 0 .18 + 5 .3	260	39 32 .40	28 46 .3	+ 7 .38 — 1 .9		3,3
14.684	Pe	— 0 .21 + 4 .6	260	39 30 .61	21 21 .8	+ 7 .46 — 1		2,2
15.57871	Ab	— 0 .21 + 5 .1	255	39 26 .68	3 50 .8	+ 7 .63 + 2 .0		3,3
15.57871	Ab	— 0 .21 + 5 .1	285	39 26 .59	3 50 .1	+ 7 .54 + 1 .3		3,3
15.75596	BY	+ 0 .04 + 4 .9	255	39 23 .93	+ 5 54 18 .4	+ 7 .64 + 0 .2		4,4
16.36212	Ab	— 0 .23 + 5 .2	254	39 19 .96	39 0 .7	+ 7 .22 — 3 .5		2,2
16.37781	Vi	— 0 .19 + 5 .3	254	39 19 .85	38 33 .0	+ 7 .54 — 7 .5		2,2
16.44704	Mü	— 0 .05 + 5 .7	223	39 19 .78	36 54 .4	+ 7 .92 — 2 .0		2,3
16.671	Pe	— 0 .23 + 4 .6	254	39 18 .10	31 17 .4	+ 7 .68 — 3		2,2
17.38366	Vi	— 0 .17 + 5 .3	254	39 12 .95	13 26 .1	+ 7 .07 — 6 .8		2,2
17.79675	BY	+ 0 .15 + 5 .0	204	39 10 .85	3 12 .4	+ 7 .58 — 4 .7		3,3
18.29485	Ab	— 0 .33 + 5 .3	282	39 8 .17	+ 4 50 48 .8	+ 7 .67 — 8 .7		2,2
18.36275	Pl	— 0 .17 + 5 .6	219	39 7 .48	49 15 .4	+ 7 .75 — 1 .6		3,3
18.45413	Bl	+ 0 .02 + 6 .6	219	39 6 .54	46 50 .2	+ 7 .37 (— 11 .5)		2,0
18.70456	Bo	+ 0 .01 + 4 .5	211	39 5 .21	40 49 .1	+ 7 .60 — 2 .7		4,4
19.40542	Vi	— 0 .11 + 5 .3	226	39 0 .65	23 34 .2	+ 7 .31 — 6 .5		2,2
20.40212	VI	— 0 .14 + 5 .9	295	38 55 .22	+ 3 59 20 .1	+ 7 .77 — 7 .6		3,3
21.39393	VI	— 0 .15 + 5 .9	230	38 49 .50	35 30 .0	+ 7 .67 — 5 .4		3,3
21.40980	ZI	+ 0 .12 + 6 .3	230	38 49 .23	35 7 .0	+ 7 .48 — 5 .6		3,2
22.35966	Ab	— 0 .19 + 5 .2	213	38 44 .59	12 32 .4	+ 7 .58 — 5 .0		3,3
22.35966	Ab	— 0 .19 + 5 .2	221	38 44 .43	12 31 .6	+ 7 .42 — 5 .8		3,3
22.37896	VI	— 0 .17 + 5 .9	213	38 44 .21	12 4 .0	+ 7 .65 — 6 .0		2,2
22.38079	Vi	— 0 .14 + 5 .3	213	38 44 .01	12 0 .1	+ 7 .46 — 7 .3		3,3
22.38079	Vi	— 0 .14 + 5 .3	221	38 43 .81	12 0 .1	+ 7 .26 — 7 .3		3,3
22.70434	Bo	+ 0 .04 + 4 .6	213	38 42 .45	4 21 .6	+ 7 .55 — 8 .0		4,4
23.30397	Mi	— 0 .29 + 5 .0	261	38 39 .57	+ 2 50 18 .4	+ 7 .62 — 7 .6		3,3

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Sept.								
24.28455	Ab	— 0 ^s .31 + 5 ["] .2	289	23 ^u 38 ^m 35 ^s .19	+2°27'29".4	+7 ^s .43 — 11 ["] .6		2,2
24.31099	Zl	— 0.05 + 6.2	205	38 34 .65	26 53 .6	+7 .34 — 10 .9		3,2
24.44248	Vi	+ 0.01 + 5.3	205	38 34 .24	23 56 .2	+7 .51 — 6 .8		
24.44248	Vi	+ 0.01 + 5.3	259	38 34 .33	23 56 .0	+7 .60 — 7 .0		2,2
24.47142	VI	— + 5.8	205	—	23 14 .7	— — 8 .3		—,3
25.29404	Ab	— 0.29 + 5.2	259	38 30 .97	4 23 .4	+7 .41 — 11 .9		
25.29404	Ab	— 0.29 + 5.2	220	38 31 .21	4 25 .8	+7 .65 — 9 .5		3,3
25.40762	Sm	— 0.09 + 5.1	220	38 30 .53	1 53 .0	+7 .75 — 7 .7		2,2
25.61221	Ba	— 0.22 + 5.0	238	38 29 .38	+1 57 14 .4	+7 .39 — 8 .4		4,4
27.36048	Sm	— 0.18 + 5.1	229	38 24 .05	18 11 .3	+7 .86 — 13 .3		2,2
27.45652	Zl	+ 0.21 + 6.2	229	38 23 .61	16 0 .9	(+7 .68) (— 17 .1)		0,0 ¹⁾
Oct.								
3.59417	Bu	— 0.15 + 4.6	246	23 38 17 .95	— 0 51 22 .0	+7 .15 — 15 .6		4,4
5.37892	St	— 0.04 —	281	38 21 .06	—	+6 .92 —		4,-
6.30275	Zl	+ 0.01 + 5.9	269	38 23 .99	— 1 42 18 .4	+7 .10 (— 7 .9)		3,0 ²⁾
6.37943	Vi	— 0.05 + 5.1	232	38 24 .32	44 5 .6	+7 .17 — 15 .9		2,2
6.59563	Bu	— 0.12 + 4.6	210	38 25 .15	48 3 .2	+7 .16 — 16 .3		4,4
7.26844	Ab	— 0.25 + 4.9	232	38 27 .88	— 2 0 14 .9	+7 .06 — 17 .7		
7.26844	Ab	— 0.25 + 4.9	241	38 27 .74	0 14 .8	+6 .92 — 17 .6		3,3
7.28524	Zl	— 0.02 + 5.9	232	38 27 .70	0 32 .3	+7 .15 — 17 .0		3,2
7.35381	Vi	— 0.09 + 5.1	232	38 28 .10	1 51 .2	+7 .26 — 22 .1		
7.35381	Vi	— 0.09 + 5.1	241	38 28 .07	1 52 .5	+7 .23 — 23 .4		2,2
7.35581	Be	— 0.07 —	232	38 27 .70	—	+6 .85 —		4,-
7.36564	Be	— + 5.6	232	—	1 59 .2	— — 17 .4		—,2
8.29030	Hr	— 0.01 + 5.8	208	38 30 .46	18 24 .2	(+5 .32) (— 20 .2)		0,0
8.34304	Zl	+ 0.08 + 5.8	208	38 32 .37	19 18 .8	+6 .97 — 19 .4		3,2
9.34214	Vi	+ 0.10 + 5.0	202	38 38 .25	36 35 .2	+7 .40 — 21 .4		
9.34214	Vi	+ 0.10 + 5.0	248	38 38 .21	36 35 .6	+7 .36 — 21 .8		3,3
9.582	Pe	— 0.23 + 4.5	202	38 38 .74	40 40 .7	(+6 .45) — 23		0,2
10.26892	Ab	— 0.23 + 4.8	270	38 44 .08	52 15 .5	+6 .96 — 25 .9		
10.26892	Ab	— 0.23 + 4.8	283	38 44 .07	52 19 .8	+7 .05 — 30 .2		3,3
11.32222	Ja	+ 0.05 + 5.7	283	38 51 .38	— 3 9 24 .4	+7 .17 — 19 .0		3,3
11.35041	Ja	+ 0.10 + 5.7	216	38 51 .45	9 59 .8	+7 .03 — 27 .0		3,3
12.21251	Hr	— 0.11 + 5.7	216	38 57 .73	23 35 .9	(+6 .38) (— 17 .9)		0,0
12.28574	Zl	0.00 + 5.7	216	38 58 .74	24 51 .3	+6 .77 — 24 .1		3,2
12.640	Pe	— 0.10 + 4.4	272	39 1 .56	30 19 .0	(+6 .52) — 19		0,2
13.27751	Ja	+ 0.01 + 5.6	251	39 7 .44	40 11 .6	+6 .59 — 21 .6		3,3
13.30721	Ja	+ 0.08 + 5.6	272	39 8 .02	40 38 .8	+6 .89 — 21 .6		3,3
14.27838	Zl	0.00 + 5.6	234	39 17 .35	55 15 .5	+6 .61 — 20 .9		3,2
14.31204	Zl	+ 0.05 + 5.6	292	39 18 .00	55 46 .4	+6 .91 — 21 .9		3,2
16.18162	Hr	— 0.13 + 5.5	242	39 39 .10	— 4 22 45 .1	(+6 .96) (— 23 .8)		0,0
16.25375	Zl	— 0.03 + 5.5	297	39 39 .88	23 47 .8	+6 .86 — 26 .0		3,2
16.32315	Be	— 0.08 + 5.3	290	39 40 .62	24 41 .9	+6 .75 — 22 .0		4,4
16.37676	Be	+ 0.01 + 5.3	297	39 41 .42	25 28 .1	+6 .88 — 23 .4		4,4
18.40106	Sm	+ 0.03 + 4.7	218	40 8 .36	3 8 .8	(+6 .29) (— 12 .4)		0,0
19.22628	Hr	— 0.06 + 5.4	298	40 19 .89	— 5 52 48 .0	+6 .88 — 27 .5		1,1
19.24980	Ja	— 0.02 + 5.4	298	40 20 .62	3 36 .2	+6 .66 — 22 .0		3,3

1) Uit hierover gevoerde correspondentie bleek, dat de waarneming onzeker was en het beter was deze te verwerpen.

2) Declinatie verworpen om dezelfde reden.

Datum M. T. G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B		Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0			
1917 Oct.								
19.30026	Ja	+ 0 ^s .05 + 5".4	302	23 ^u 40 ^m 21 ^s .38	— 5° 4'16".0	+ 6 ^s .65 — 23".4	3.3	
19.36301	Zl	+ 0 .13 + 5 .4	302	40 22 .25	5 0 .1	+ 6 .57 — 20 .1	3.2	
20.19236	Hr	— 0 .10 + 5 .3	273	40 34 .95	15 19 .2	(+ 6 .29) (— 20 .7)	0.0	
20.29119	Vl	— 0 .15 + 5 .0	286	40 37 .04	16 37 .5	+ 6 .79 — 26 .6	3.3	
20.63217	Bu	+ 0 .04 + 4 .2	299	40 42 .60	20 44 .2	+ 6 .68 — 24 .9	4.4	
21.21781	Ja	— 0 .06 + 5 .3	273	40 52 .25	27 41 .1	+ 6 .63 — 22 .3	3.3	
21.25076	Ja	— 0 .01 + 5 .3	299	40 52 .68	28 6 .1	+ 6 .49 — 24 .0	3.3	
21.34505	Zl	+ 0 .11 + 5 .2	273	40 54 .38	29 26 .2	+ 6 .58 (— 37 .5)	3.0	
21.37501	Sm	0 .00 + 4 .6	273	40 55 .08	29 33 .6	+ 6 .77 — 23 .8	2.2	
21.37911	Zl	+ 0 .16 + 5 .2	299	40 55 .07	29 39 .6	+ 6 .68 — 26 .8	3.2	
22.23034	Zl	— 0 .04 + 5 .2	300	41 10 .11	39 31 .8	+ 6 .72 — 28 .5	3.2	
22.68565	Bo	+ 0 .15 + 4 .1	296	41 18 .32	44 34 .8	+ 6 .63 — 23 .0	4.4	
24.30982	Zl	+ 0 .08 + 5 .1	294	41 49 .30	— 6 2 15 .6	+ 6 .32 — 25 .7	3.2	
24.35451	Zl	+ 0 .13 + 5 .1	305	41 50 .39	2 44 .4	+ 6 .52 — 26 .2	3.2	
24.38781	Be	+ 0 .05 + 4 .9	305	41 51 .13	3 4 .4	+ 6 .59 — 25 .5	4.4	
Nov.								
2.27332	Ab	— 0 .10 + 4 .1	304	23 45 27 .04	— 7 20 54 .7	+ 6 .06 — 28 .3	1.1	
3.28410	Ab	— 0 .07 + 4 .1	304	45 56 .37	27 47 .3	+ 6 .24 — 21 .2	1.1	
4.17751	Zl	— 0 .06 + 4 .6	304	46 22 .55	33 49 .5	+ 6 .23 — 30 .2	3.2	
4.27243	St	— 0 .07 + 4 .5	304	46 25 .30	34 21 .7	+ 6 .12 — 25 .7	4.4	
5.25809	Zl	+ 0 .04 + 4 .6	308	46 55 .41	40 26 .8	+ 6 .07 — 22 .1	3.2	
5.66090	Bu	+ 0 .14 + 3 .6	308	47 8 .21	42 55 .6	+ 6 .21 — 25 .8	4.4	
6.30033	Zl	+ 0 .09 + 4 .5	303	47 28 .39	46 38 .2	+ 6 .25 — 24 .7	3.2	
8.27017	Sm	— 0 .09 + 3 .9	306	48 33 .00	57 17 .9	+ 6 .33 — 26 .1	1.1	
8.37034	Be	+ 0 .07 + 4 .3	303	48 36 .34	57 49 .3	+ 6 .30 — 27 .0	3.3	
8.64254	Bu	+ 0 .12 + 3 .6	303	48 45 .44	59 12 .1	+ 6 .10 — 28 .1	4.4	
12.24836	Vl	— 0 .10 + 4 .1	309	50 52 .71	— 8 15 10 .2	+ 5 .81 — 31 .7	2.2	
12.32042	Be	+ 0 .02 —	307	50 55 .52	—	+ 5 .97 —	4.4	
12.33262	Be	— + 4 .2	307	—	15 26 .1	— — 28 .1	— 3	
15.36832	Mü	+ 0 .07 + 3 .9	309	52 51 .73	25 53 .3	+ 5 .93 — 34 .3	2.2	
16.62301	BY	+ 0 .07 + 3 .5	ph	53 41 .46	29 20 .7	+ 5 .80 — 29 .7	3.3	
16.63300	Bo	+ 0 .13 + 3 .3	1	53 42 .00	29 20 .2	+ 5 .83 — 27 .5	4.4	
17.56939	Bu	+ 0 .04 + 3 .3	1	54 20 .28	31 44 .3	+ 5 .93 — 29 .9	4.4	
18.59426	BY	+ 0 .03 + 3 .5	ph	55 2 .37	34 0 .2	+ 5 .79 — 26 .4	4.4	
19.41188	Re	+ 0 .14 + 3 .0	310	55 36 .75	35 39 .2	+ 5 .68 — 25 .7	3.3	
19.56161	Bu	+ 0 .04 + 3 .3	1	55 43 .41	35 58 .6	+ 5 .89 — 28 .0	4.4	
20.43166	Re	+ 0 .16 —	310	56 20 .33	37 31 .3	— — 27 .4	3.3	
20.43421	Re	— + 3 .0	310	—	—	+ 5 .72 —	— 3	
20.55867	Ba	— 0 .01 + 3 .4	311	56 25 .62	37 42 .7	+ 5 .53 — 26 .4	3.3	
21.33208	Be	+ 0 .06 + 3 .8	310	56 59 .32	38 56 .2	+ 5 .64 — 27 .8	4.4	
Dec.								
1.53753	Ba	0 .00 + 3 .1	2	0 4 59 .30	— 8 42 31 .1	+ 5 .53 — 26 .6	4.4	
1.56456	Bu	+ 0 .07 + 2 .9	2	5 0 .57	42 31 .3	+ 5 .35 — 27 .9	3.3	
4.31341	Re	+ 0 .04 + 2 .7	3	7 20 .41	39 56 .8	+ 5 .40 — 24 .6	3.3	
4.31607	Be	+ 0 .06 + 3 .3	2	7 20 .73	39 55 .7	+ 5 .58 — 23 .7	4.4	
8.48282	Ba	— 0 .05 + 2 .8	5	11 0 .31	33 40 .3	+ 5 .48 — 23 .3	3.3	
8.52445	Ba	0 .00 + 2 .9	5	11 2 .58	33 36 .4	+ 5 .52 — 24 .0	4.4	
10.25013	Mü	0 .00 + 3 .1	6	12 36 .00	30 15 .3	+ 5 .36 — 26 .6	2.2	
10.51324	Bu	+ 0 .03 + 2 .7	6	12 50 .66	29 38 .7	+ 5 .53 — 23 .2	4.4	
12.35071	Re	+ 0 .10 + 2 .4	6	14 30 .12	25 37 .1	(+ 3 .64) (— 31 .1)	0.0	
14.48975	BY	— 0 .02 + 2 .7	ph	16 32 .11	20 5 .5	+ 5 .69 — 22 .3	4.4	

Datum M.T.G.	Waarn.	Parallaxis	No. vgl. ster	Geocentrische plaats		W — B	Gew.
				α 1917.0	δ 1917.0		
1917 Dec. 29.49426	Ba	+ 0 ^s .01 + 2".4	8	0 ^h 31 ^m 25 ^s .52	— 7°27'19".0	+ 5 ^s .68 — 18".7	4,4
1918 Jan. 7.49094	BY	+ 0 .03 + 2 .2	ph	α 1918.0	δ 1918.0		
8.51671	Ba	+ 0 .05 + 2 .1	9	40 58.10	— 6 46 5.2	+ 5 .25 — 17 .0	4,4
				42 4.69	38 16 .9	+ 5 .41 — 18 .1	4,4
29.24279	Wo	+ 0 .06 + 2 .0	ph	1 5 10.10	— 4 50 48.0	+ 5 .34 — 13 .2	4,4

Om de afwijkingen der afzonderlijke waarnemingen van hun gemiddelde te vinden, heb ik de grootheden W — B op millimeterpapier uitgezet en door de verkregen punten zoo goed mogelijk een kromme getrokken, die de afwijking van de aan den hemel waargenomen baan van de door de ephemeride gegevene moet voorstellen. Met behulp van deze kromme, waarvan de punten in honderdste tijd- en tiende boogseconden konden afgelezen worden, is het bedrag bepaald, waarmee iedere waarneming van het gemiddelde, door de kromme voorgesteld, afwijkt. De zoo gevonden getallen zijn als fouten te beschouwen, samengesteld uit een systematische fout van den waarnemer en een toevallige van de waarneming. Voor de nauwkeurigheid, waarmee de kromme getrokken is, zie men hoofdstuk VII.

De systematische fouten worden gevonden als arithmetisch gemiddelde van de totale fouten. Deze zijn voor elk van de tijdvakken April—Juli 1916, December 1916—April 1917, Mei—Augustus 1917 en September 1917—Januari 1918 bepaald. In de volgende tabel staan ze opgegeven, evenals de gemiddelden van de absolute waarden der totale fouten voor iederen waarnemer en elk tijdvak afzonderlijk. Bij een te gering aantal waarnemingen zijn de tijdvakken gecombineerd.

Rechte klimming

Waarnemer Tijdvak	Systematische fout				Gem. der fouten				Aantal waarn.			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Abetti	^s —	^s + 0.38	^s + 0.40	^s + 0.27	^s —	^s 0.14	^s 0.14	^s 0.12	—	16	8	17 ¹⁾
id. na corr.	—	+ 0.04	+ 0.06	— 0.07	—	0.14	0.14	0.12	—	—	—	—
Aitken	— 0.05	—	—	—	0.10	—	—	—	3	—	—	—
Barnard	— 0.13	+ 0.05	+ 0.03	0.00	0.13	0.07	0.08	0.10	14	13	18	7
Bernewitz	— 0.10	—	0.00	— 0.01	0.10	—	0.08	0.12	6	—	8	8
van Biesbroeck	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utrecht	—	— 0.24	—	—	—	0.36	—	—	—	9	—	—
id. na corr.	—	+ 0.03	—	—	—	0.17	—	—	—	—	—	—
Yerkes 30cm	+ 0.01	—	— 0.08	—	0.05	—	0.12	—	7	—	8 ²⁾	—

¹⁾ De onder tijdvak 2 vermelde waarnemingen zijn in Mei 1917 gedaan.

²⁾ Na de hieronder genoemde herleiding op de waarnemingen van Barnard wordt in tijdvak 1 de systematische fout + 0^s.11, het gemiddelde 0^s.11.

Waarnemer Tijdvak	Systematische fout				Gem. der fouten				Aantal waarn.			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
id. 100cm	s	s	s	s	s	s	s	s				
photogr.	—	—	—	+ 0.04	—	—	—	0.06	—	—	6	
van der Bilt	—	—	—	—	—	—	0.14	—	—	8		
Bohlin	—	—	—	—	—	—	0.18	—	—	16	—	
Bower	—	—	—	—	—	—	—	0.12	—	—	3	
Burton	+ 0.10	+ 0.22	+ 0.12	+ 0.11	—	—	0.04	—	—	9		
id. na corr.	—	+ 0.02	+ 0.02	+ 0.01	0.11	0.22	0.13	0.12	4	5	12	10
Fuss	—	—	+ 0.02	—	—	—	0.09	—	—	6	—	
Gallo	—	+ 0.13	—	—	—	0.13	—	—	—	4	—	
id. na corr.	—	+ 0.04	—	—	—	0.10	—	—	—	—	—	
Guillaume	—	0.00	—	—	—	0.01	—	—	—	4	—	
Hoffmeister	—	—	+ 0.14	—	—	—	0.17	—	—	7	—	
Hrabak	—	—	—	—	—	—	—	0.36	—	—	4	
Jakowkin	—	—	+ 0.09	+ 0.03	—	—	0.09	0.09	—	8	9	
Kepinski	—	—	+ 0.01	—	—	—	0.06	—	—	5	—	
Millosevich	—	—	+ 0.08	—	—	—	0.10	—	1	—	7	
Mündler	+ 0.20	—	+ 0.04	—	0.20	—	0.16	—	3	8	—	
Okoulitsch	—	—	+ 0.04	—	—	—	0.05	—	—	4	—	
Palisa	+ 0.15	—	—	—	0.15	—	—	—	12	—	1	1
id. na corr.	— 0.06	—	—	—	0.09	—	—	—	—	—	—	
Pavel	— 0.04	—	—	—	0.12	—	—	—	5	—	—	
Pettit	—	+ 0.04	—	— 0.07	—	—	0.13	0.12	—	8	3	
Pólit	—	—	— 0.48	—	—	—	0.64	—	—	5	—	
id. na corr.	—	—	0.00	—	—	—	0.38	—	—	—	—	
Renaux	—	— 0.03	— 0.07	— 0.11	—	0.09	0.09	0.11	—	6	23	3
Sanford	— 0.04	—	—	—	0.08	—	—	—	3	—	—	
Schaumasse	—	+ 0.03	+ 0.14	+ 0.22	—	0.16	0.14	0.22	—	5	8	6 ¹⁾
Schwassmann	+ 0.12	—	—	—	0.12	—	—	—	2	—	—	
Struve	— 0.11	—	+ 0.07	— 0.18	0.11	—	0.09	0.18	2	—	5	2
Vanderlinden	—	+ 0.19	+ 0.07	+ 0.07	—	0.20	0.12	0.13	—	7	12	8
Viaro	—	—	— 0.12	— 0.04	—	—	0.16	0.11	—	37	17	
Wolf	— 0.04	—	—	—	0.09	—	—	—	5	—	1	
Zlatinsky	—	—	— 0.08	— 0.02	—	—	0.08	0.10	—	6	19	

Declinatie

	"	"	"	"	"	"	"	"				
Abetti	—	1.3	1.2	1.0	—	3.5	3.4	2.7	—	16	8	17 ¹⁾
Aitken	— 0.6	—	—	—	0.6	—	—	—	3	—	—	
Barnard	0.0	+ 0.6	+ 0.1	+ 0.1	0.5	0.9	0.6	1.0	14	13	18	7
Bernewitz	0.0	—	— 1.2	— 0.2	1.0	—	1.3	0.5	6	—	7	8
van Biesbroeck	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Utrecht	—	2.0	—	—	—	2.8	—	—	—	7	—	
Yerkes 30 cm	— 0.2	—	— 1.6	—	1.0	—	2.4	—	7	—	8	
id. 100 cm	—	—	+ 1.0	—	—	—	1.0	—	—	6	—	
photogr.	—	— 0.4	—	—	—	—	1.2	—	—	8	—	
van der Bilt	—	—	0.0	—	—	—	1.9	—	—	16	—	
Bohlin	—	—	—	— 4.3	—	—	—	5.4	—	—	3	
Bower	—	—	— 0.1	—	—	—	0.8	—	—	9	—	
Burton	+ 0.6	— 0.3	+ 0.6	— 0.2	1.0	1.0	0.8	1.3	4	5	12	10
Fuss	—	—	— 0.4	—	—	—	0.8	—	—	6	—	
Gallo	—	— 1.6	—	—	—	1.6	—	—	—	5	—	
Guillaume	—	+ 0.3	—	—	—	1.5	—	—	—	4	—	
Hoffmeister	—	—	— 0.1	—	—	—	1.0	—	—	7	—	

¹⁾ De onder vaktijd 2 vermelde waarnemingen zijn in Mei 1917 gedaan.

Waarnemer Tijdvak	Systematische fout				Gem. der fouten				Aantal waarn.			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Hrabak	—	—	—	+ 2.9	—	—	—	2.9	—	—	—	3
Jakowkin	—	—	+ 1.4	— 1.3	—	—	1.7	1.7	—	—	8	9
Kepinski	—	—	— 0.4	—	—	—	0.5	—	—	—	5	—
Millosewich	—	—	—	— 0.1	—	—	—	0.9	1	—	—	6
Mündler	— 0.7	—	— 1.5	—	1.6	—	2.1	—	4	—	8	—
Okoulitsch	—	—	— 0.1	—	—	—	0.7	—	—	—	4	—
Palisa	+ 0.6	—	—	—	1.4	—	—	—	12	—	1	1
Pavel	— 0.4	—	—	—	2.1	—	—	—	5	—	—	—
Pettit	—	+ 0.2	—	— 1.2	—	2.4	—	1.2	—	7	—	4
Pólit	—	—	— 2.6	—	—	—	2.6	—	—	—	5	—
id. na corr.	—	—	— 0.1	—	—	—	1.3	—	—	—	—	—
Renaux	—	+ 0.8	— 0.1	+ 0.6	—	0.8	1.2	1.1	—	6	24	3
Sanford	+ 0.4	—	—	—	1.0	—	—	—	3	—	—	—
Schaumasse	—	— 1.8	— 0.8	+ 0.1	—	2.0	2.0	2.1	—	5	8	6 ¹⁾
Schwassmann	— 3.6	—	—	—	3.6	—	—	—	2	—	—	—
Struve	— 0.4	—	— 0.4	—	0.5	—	0.4	—	2	—	5	1
Vanderlinden	—	+ 0.1	— 0.5	— 0.9	—	2.3	1.4	1.7	—	7	12	9
Viaro	—	—	— 2.1	— 1.7	—	—	2.7	2.4	—	—	37	17
Wolf	— 0.6	—	—	—	1.4	—	—	—	5	—	—	1
Zlatinsky	—	—	+ 0.6	— 0.4	—	—	2.4	2.2	—	—	5	17

1) De onder tijdvak 2 vermelde waarnemingen zijn in Mei 1917 gedaan.

Omdat Luther, Strömgren, Thiele en Wyssotsky slechts éénmaal de komeet waargenomen hebben, zijn hun namen niet in bovenstaande tabel opgenomen. De bovengenoemde fouten van Pettit, zijn bepaald, nadat de waarnemingen met een grootere totale fout dan $0^s.35$ resp. $6''$ verworpen waren; anders was het gemiddelde der fouten van alle waarnemingen $0^s.36$ en $11''.6$ geweest.

Zooals uit bovenstaande tabel volgt, zijn de systematische fouten van Barnard klein, op die in rechte klimming van 1916 na. Ze bedraagt dan $-0^s.13$ met als gemiddelde der absolute waarden 0.13 ; zij worden $-0^s.10$ en $0^s.10$, als men de waarneming van 8 Juli 1916 buiten beschouwing laat. Daar in 1916 de waarnemingen van Bernewitz en Struve, beiden te Babelsberg, en de photographische te Yerkes slechts $+0^s.03$, $+0^s.02$ en $+0^s.02$ van die van Barnard afwijken, die van Wolf, Heidelberg, en Pavel, Babelsberg, systematische fouten met hetzelfde teeken hebben en de waarnemingen, die fouten met tegengesteld teeken hebben, weinig in aantal (waaronder die van Burton, Washington; zie hieronder) of van kleiner gewicht zijn, leek herleiding van de waarnemingen, die systematische afwijkingen van de kromme vertoonden, op die van Barnard gewenscht. Dergelijke afwijkingen kunnen toegeschreven worden aan verschil van opvatting van de kern der komeet door de waarnemers.

In het algemeen is een systematische correctie aan de waarnemingen slechts aangebracht in de gevallen, waarin deze door een voldoende aantal waarden bepaald was en het gemiddelde der absolute waarden van de fouten na de correctie een belangrijk bedrag kleiner zou zijn. Bij de herleiding van de waarnemingen van 1917 is gerekend, dat de kromme met het gemiddelde van die van Barnard samenviel.

De volgende correcties zijn aangebracht:

Abetti, Arcetri,	— 0 ^s .34	aan alle waarnemingen,
van Biesbroeck, Utrecht,	+ 0.30	" " "
idem, Williamsbay,	— 0.10	aan de waarnemingen van 1916,
Burton, Washington,	— 0.20	" " " van Dec. 1916—Mei 1917
	— 0.10	" " " van Mei 1917 af,
Gallo, Tacubaya,	— 0.20	en + 12" aan alle waarnemingen,
Palisa, Weenen,	— 0.25	aan de waarn. van 23 April—23 Juni 1916,
Pólit, Barcelona,	+ 2 ^s .5	aan alle waarnemingen.

Een correctie van $-0^s.20$ of $-0^s.10$ had dus zonder bezwaar ook in 1916 aan de waarnemingen van Burton aangebracht kunnen worden. De herleiding op Barnard was derhalve des te meer gerechtigd. Achteraf kan gezegd worden, dat voor de rechte klimming in 1916 de kromme waarschijnlijk minder juist getrokken is.

Over de correctie aan de waarnemingen van Abetti kan nog vermeld worden, dat M. S. Kasakov in zijn berekening van de definitieve baan van de komeet 1904I (*Ann. Obs. Astr. Moskou* Serie 2, Vol. VIII. Livr. 1, 44) $-0^s.29$ vindt als gemiddelde waarde van correcties door baanberekenaars aan de waarnemingen van Abetti aangebracht. De door mij gevonden correctie van $-0^s.34$ is hiermee goed in overeenstemming. Als merkwaardigheid zij nog vermeld, dat ook G. van Biesbroeck, *Definitive orbit of Comet Delavan 1913f = 1914V*, blz. 7, aan de waarnemingen van Abetti een correctie van $-0^s.20$ aanbrengt en F. Zagar, *Orbita definitiva della cometa 1913II* (Schaumasse), blz. 37, er een van $-0^s.51$ vindt.

Om niet te zeer uiteenlopende gewichten toe te kennen, heb ik a priori daarvoor gekozen de getallen 2, 3 en 4. Het gewicht 1 bleef gereserveerd voor de waarnemingen, die om de een of andere reden minder zeker te noemen waren, zonder dat er aanleiding was deze geheel te verwerpen.

De gewichten zijn in het algemeen gegeven naar het gemiddelde van de absolute waarden der fouten, als volgt:

Gemiddelde kleiner dan $0^s.07$ en dan $1''.0$	gewicht 4,
$0^s.07$ tot $0^s.12$ en $1''.0$ tot $1''.8$	„ 3,
grooter dan $0^s.12$ en dan $1''.8$	„ 2.

De gewichten, die de waarnemingen der afzonderlijke waarnemers op deze wijze kregen, zijn vermeld op blz. 33.

De vergelijking met de gewichten, die in eenige andere definitieve baanberekeningen gevonden worden en het nagaan van de overeenstemming met de opening van het objectief van het gebruikte instrument gaf geen aanleiding de oorspronkelijk bepaalde te herzien.

Bij het toekennen van de gewichten aan iedere waarneming afzonderlijk zijn de opmerkingen van den waarnemer en de omstandigheden, waaronder de komeet waargenomen is, in aanmerking genomen. In de gevallen, waarin op hetzelfde tijdstip de komeet met twee sterren was vergeleken, is aan de twee samen een gewicht toegekend anderhalf maal dat, hetwelk bij aansluiting aan één ster zou gegeven zijn. De waarnemingen van Abetti en Viaro laten duidelijk zien, dat zulke waarnemingen meestal twee correcties op de baan van ongeveer gelijk bedrag opleveren.

De waarnemingen van Pólit, Barcelona, in rechte klimming hebben gewicht 0 gekregen, omdat na correctie voor de systematische fout nog een gemiddelde fout van $0^s.38$ overbleef; als gewicht der declinaties, die na correctie een gemiddelde fout van $1''.3$ overlieten (vóór de correctie bedroeg de gemiddelde fout $2''.6$), is daarom 2 aangenomen. Zoo hebben ook gewicht 0 gekregen de declinaties van Bohlin, Stockholm, die slechts drie waarnemingen met een klein instrument gedaan heeft (objectief 19 cm). Dit aantal was te klein, om een systematische correctie te bepalen of er een goed oordeel over te vormen. Het was misschien beter geweest ook de rechte klimmingen te verwerpen. De waarnemingen van Hrabak, Universiteitssterrenwacht, Kazan, komen slecht overeen en zijn ten deele onder ongunstige omstandigheden gedaan. Er konden, zooals het antwoord op een navraag hierover vermeldde, geen fouten in de berekening ontdekt worden, zoodat er niet anders overbleef dan ze te verwerpen. De waarneming van Wyssotsky, Pulkowa, de eenige van deze komeet door hem gedaan, is wegens slechte overeenstemming met de overige weggelaten, ook, omdat de waarnemer zelf haar onzeker noemde.

HOOFDSTUK VII.

Afleiding van de normaalplaatsen, bepaling en oplossing van de voorwaardevergelijkingen, definitieve baanelementen.

Op de graphische voorstelling van de waarnemingen (blz. 48) was het gemakkelijk te zien, hoe de waarnemingen het beste in normaalplaatsen te verdeelen waren. Zoowel een snelle verandering in de bedragen van de verschillen $W - B$, als hiaten in de reeks konden aanleiding zijn om in een normaalplaats de waarnemingen van een kleiner tijdvak dan het gewone van 20 à 30 dagen op te nemen. In het geheel zijn er 23 gevormd, de meeste door eerst subnormaalplaatsen te vormen, die de waarnemingen van één of enkele dagen bevatten. De waarden van deze zijn gevonden als het gemiddelde van de afzonderlijke correcties, ieder met haar gewicht in rekening gebracht. De normaalplaatsen zijn uit subnormaalplaatsen gevormd met behulp van vergelijkingen van den vorm $W - B = x + yt$, of, indien de gedaante der kromme daar aanleiding toe gaf, van den vorm $W - B = x + yt + zt^2$, opgelost volgens de methode der kleinste quadraten. De grootheden t worden bepaald uit de waarnemingstijden als de verschillen daarvan met het tijdstip, als datum der normaalplaats gekozen. Voor dit laatste is dus $t = 0$. Behalve t zijn bekend de grootheden $W - B$, gegeven in de tabel van blz. 37 tot 48. Omdat het slechts noodig is $W - B$ op het tijdstip $t = 0$ te kennen, behoeft alleen x berekend te worden.

Als gewicht van een subnormaalplaats heb ik de som der gewichten g van de afzonderlijke waarnemingen, waaruit zij is samengesteld, genomen. De grootheden g zijn vermeld in de laatste kolom van bovengenoemde lijst met de waarnemingen.

De normaalplaatsen zijn vereenigd in de volgende tabel:

No.	Datum M. T. Grw.	Tijdvak der waarnemingen	da	$d\delta$	Verschil met de kromme		Σg in $a \quad \delta$	
	1916							
1	Apr. 6.5	Apr. 3—Apr. 7	—0 ^s .198	+ 4 [″] .47	0 ^s .00	— 0 [″] .5	10	10
2	Mei 2.5	Apr. 22—Mei 11	—0.461	+ 5 .65	+ 0.09	— 0 .8	116	121
3	„ 26.5	Mei 18—Juni 6	—0.574	+ 5 .09	0.00	— 1 .1	57	57
4	Juli 1.5	Juni 17—Juli 18	—0.358	+ 3 .83	+ 0.05	+ 0 .4	54	56
5	Dec. 28.5	Dec. 25—Dec. 31	—0.004	— 2 .11	—	—	10	16

No.	Datum M. T. Grw.	Tijdvak der waarnemingen	da	$d\delta$	Verschil met de kromme		Σg in $\alpha \quad \delta$	
1917								
6	Jan. 31.5	Jan. 20—Feb. 10	+ 0 ^s .171	— 0 ^m .92	+ 0 ^s .06	— 0 ^m .7	39	31
7	Feb. 26.5	Feb. 17—Mrt. 6	+ 0.102	— 0.93	— 0.03	— 0.1	21	21
8	Mrt. 24.5	Mrt. 21—Mrt. 24	+ 0.130	— 1.04	— 0.01	+ 0.7	16	15
9	Apr. 5.5	Apr. 1—Apr. 9	+ 0.146	+ 0.59	+ 0.02	— 0.5	23	24
10	" 27.5	Apr. 16—Mei 4	+ 0.408	+ 3.98	0.00	— 0.2	67	76
11	Mei 13.5	Mei 9—Mei 17	+ 0.806	+ 7.14	+ 0.03	+ 1.3	46	45
12	" 25.5	Mei 19—Mei 29	+ 1.279	+ 10.51	+ 0.02	0.0	56	58
13	Juni 14.5	Juni 2—Juni 19	+ 2.362	+ 16.23	+ 0.01	0.0	68	72
14	" 30.5	Juni 20—Juli 9	+ 3.512	+ 19.61	— 0.02	+ 0.7	70	72
15	Juli 20.5	Juli 10—Juli 30	+ 5.048	+ 22.49	— 0.02	+ 0.1	163	174
16	Aug. 9.5	Aug. 2—Aug. 15	+ 6.599	+ 20.28	+ 0.08	+ 0.3	54	60
17	" 21.5	Aug. 16—Aug. 30	+ 7.245	+ 16.94	0.00	+ 0.6	137	139
18	Sep. 16.5	Sep. 6—Sep. 27	+ 7.565	— 1.85	+ 0.05	0.0	123	118
19	Oct. 14.5	Oct. 3—Oct. 24	+ 6.836	— 22.08	— 0.01	+ 0.9	118	101
20	Nov. 11.5	Nov. 2—Nov. 21	+ 6.005	— 27.27	+ 0.05	— 0.5	67	63
21	Dec. 7.5	Dec. 1—Dec. 14	+ 5.510	— 24.42	— 0.03	+ 0.9	31	31
1918								
22	Jan. 6.5	Dec. 29—Jan. 8	+ 5.387	— 17.75	+ 0.01	0.0	12	12
23	" 29.2	Jan. 29	+ 5.34	— 13.2	—	—	4	4

Uit de kolommen „verschil met de kromme” kan men zien met welke nauwkeurigheid de kromme, vermeld op blz. 48, door de afzonderlijke normaalplaatsen getrokken is. De getallen geven de verschillen tusschen de normaalplaatsen en de kromme op de tijden van de normaalplaatsen.

Indien aan de normaalplaatsen de gewichten van bovenstaande tabel gegeven waren, zouden de baanelementen vrijwel uitsluitend bepaald worden door de plaatsen met groot gewicht en de andere nagenoeg niet meetellen. Als gewicht van een normaalplaats zou ook kunnen genomen worden het gewicht van de x , zooals dat volgt uit de oplossing van bovengenoemde vergelijkingen met de methode der kleinste quadraten. Daartoe is het echter noodig, dat de berekening op uniforme wijze geschiedt, maar dit was niet het geval.

Het leek daarom het beste de gewichten volgens een schaal van bijv. 1 tot 10 te geven. Ik heb daartoe gesteld

$$G^3 = \left(\frac{1}{4} \Sigma g\right)^2,$$

waarin G het gewicht van een normaalplaats, g dat van één waarneming is. De gewichten liepen nu van 1 tot 12.

Bij de declinatie van normaalplaats 5 is 2.5 afgerond op 2 en niet op 3, omdat anders het gewicht groter zou geworden zijn, dan te verantwoorden was. Zoo ook de rechte klimming van normaalplaats 8.

De voorwaardevergelijkingen zijn opgesteld naar de voorschriften van Bauschinger, Bahnbestimmung (1928) blz. 460.

De 46 vergelijkingen, die de normaalplaatsen opleveren, volgen hieronder. Er zijn nog drie kolommen aan toegevoegd, waarvan de eerste de gewichtsgetallen, de tweede de afwijkingen, die na substitutie der onbekenden in de oorspronkelijke, en de derde de afwijkingen, welke in de homogeen gemaakte vergelijkingen (zie hieronder) overblijven, bevat. De logarithmen der coëfficiënten en van den bekenden term zijn gegeven.

Rechte klimming

	dT	dq	de	ds	dp	dq	l	gew.	$d\alpha \cos \delta$	$\delta \sqrt{G}$
1	2.4751n	9.7544	9.6321	0.0925	8.6950	8.2624n	0.4728n	2	—0s .072	—0.0043
2	2.4436n	9.7500	9.6460	0.0805	8.6799	8.2024n	0.8393n	9	—0 .006	—0.0007
3	2.4063n	9.7295	9.6255	0.0509	8.6517	8.1248n	0.9338n	6	+0 .033	+0.0034
4	2.3822n	9.6912	9.5436	9.9937	8.6064	7.9838n	0.7286n	6	—0 .116	—0.0119
5	2.9051n	9.6913	8.7943n	9.8947	8.5031	7.8944	8.7758n	2	+0 .187	+0.0111
6	3.0487n	9.6872	9.1097n	9.9124	8.4246	8.0562	0.4074	5	—0 .014	—0.0013
7	3.1560n	9.6516	9.2222n	9.9306	8.2951	8.0910	0.1843	3	+0 .015	+0.0011
8	3.2539n	9.5506	9.2588n	9.9521	8.0236	7.9878	0.2896	2	—0 .007	—0.0004
9	3.2936n	9.4590	9.2473n	9.9631	7.7794	7.8286	0.3385	3	+0 .025	+0.0018
10	3.3541n	9.0767	9.1649n	9.9862	7.0990n	7.3315n	0.7780	7	+0 .016	+0.0018
11	3.3871n	8.5614n	9.0313n	0.0068	7.6336n	8.0458n	1.0655	5	—0 .003	—0.0003
12	3.4161n	9.2336n	8.8662n	0.0359	7.6759n	8.2829n	1.2588	6	—0 .017	—0.0017
13	3.4298n	9.6040n	6.8253n	0.0670	6.8576n	8.5030n	1.5139	7	—0 .126	—0.0140
14	3.4455n	9.7747n	8.6500	0.1100	7.8086	8.6163n	1.6807	7	—0 .108	—0.0120
15	3.4664n	9.9205n	9.0129	0.1747	8.2880	8.7012n	1.8399	12	—0 .018	—0.0026
16	3.4881n	0.0182n	9.1890	0.2410	8.5375	8.7335n	1.9678	6	—0 .009	—0.0009
17	3.4955n	0.0550n	9.2603	0.2720	8.6316	8.7270n	2.0182	11	+0 .024	+0.0033
18	3.4686n	0.0697n	9.3469	0.2867	8.7286	8.6400n	2.0528	10	+0 .084	+0.0112
19	3.3611n	0.0034n	9.3352	0.2200	8.7239	8.4576n	2.0099	10	+0 .018	+0.0024
20	3.2150n	9.9112n	9.2411	0.1237	8.6841	8.2367n	1.9502	6	—0 .010	—0.0010
21	3.0792n	9.8347n	9.0959	0.0453	8.6495	8.0088n	1.9124	4	+0 .027	+0.0023
22	2.9357n	9.7654n	8.8208	9.9796	8.6186	7.6683n	1.9044	2	—0 .020	—0.0012
23	2.8373n	9.7247n	8.3475	9.9461	8.6002	7.1888n	1.9020	1	+0 .075	+0.0031

Declinatie

	dT	dq	de	ds	dp	dq	l	gew.	$d\delta$	$\delta \sqrt{G}$
1	1.3701n	8.4218	7.3066	8.7249	0.0646n	9.6320	0.6503	2	— 0".20	— 0.0008
2	1.6429n	8.5115	8.3364n	8.7650	0.0589n	9.5814	0.7520	10	+ 0 .25	+ 0.0022
3	1.7566n	8.5679	8.4986n	8.8043	0.0366n	9.5097	0.7067	6	+ 1 .28	+ 0.0088
4	1.7758n	8.5611	8.4575n	8.7925	9.9896n	9.3669	0.5832	6	+ 1 .69	+ 0.0116
5	1.2315	8.6227	8.4539	8.7208	0.8879n	9.2792n	0.3243n	2	+ 2 .04	+ 0.0081
6	0.5113n	8.7360	8.2809	8.7881	9.8977n	9.5294n	9.9638n	4	+ 0 .73	+ 0.0041
7	1.4272n	8.6685	7.8319	8.7132	9.8989n	9.6948n	9.9685n	3	+ 0 .88	+ 0.0043
8	1.3949n	7.5877	7.4282n	8.0651	9.8771n	9.8413n	0.0170n	2	+ 1 .87	+ 0.0074
9	9.8633	8.4889n	7.5688n	8.3034n	9.8514n	9.9006n	9.7709	3	+ 1 .13	+ 0.0055
10	2.0599	9.0516n	6.9117	8.9910n	9.7592n	9.9917n	0.5999	7	+ 0 .67	+ 0.0050
11	2.4118	9.2387n	7.7897	9.2131n	9.6299n	0.0420n	0.8537	5	+ 0 .69	+ 0.0043
12	2.6027	9.3317n	7.9180	9.3353n	9.4744n	0.0814n	1.0216	6	+ 0 .34	+ 0.0023
13	2.7971	9.3800n	6.1824	9.4444n	8.4624n	0.1078n	1.2103	7	— 0 .74	— 0.0055
14	2.8936	9.3682n	8.1630n	9.4902n	9.3219	0.1297n	1.2925	7	— 1 .04	— 0.0077
15	2.9376	9.2929n	8.6381n	9.4819n	9.7389	0.1521n	1.3520	12	— 1 .39	— 0.0135
16	2.8805	9.1509n	8.8242n	9.3690n	9.9686	0.1646n	1.3071	6	0 .00	0.0000
17	2.7799	9.0104n	8.8359n	9.2296n	0.0644	0.1598n	1.2289	11	— 0 .11	— 0.0010
18	2.3082	7.1303	8.4849n	8.8441n	0.1750	0.0864n	0.2672n	10	+ 1 .21	+ 0.0107
19	0.2684n	8.9477	8.4305	8.9472n	0.1692	9.9029n	1.3440n	9	+ 1 .57	+ 0.0132
20	1.5379n	9.0116	8.7314	9.0589n	0.1093	9.6620n	1.4357n	6	+ 0 .82	+ 0.0056
21	1.4835n	8.9153	8.7524	9.0244n	0.0500	9.4094n	1.3878n	4	+ 0 .62	+ 0.0035
22	1.2626n	8.7345	8.6660	8.9044n	9.9928	9.0425n	1.2492n	2	— 0 .08	— 0.0003
23	0.8538n	8.5813	8.5353	8.7899n	9.9589	8.5475n	1.1206n	1	— 0 .11	— 0.0003

De coëfficiënten der differentiële correcties van de baanelementen zijn eerst met $\sqrt{G}$ vermenigvuldigd, en de zoo verkregene homogeen gemaakt door te stellen (logarithmen der getallen):

$$\begin{aligned} x &= 4.0162dT, & t &= 0.7927ds, \\ y &= 0.5757dq, & u &= 0.6750dp, \\ z &= 0.1231de, & v &= 0.6917dq, \end{aligned}$$

terwijl de bekende term in plaats van in seconden in een eenheid is uitgedrukt, waarvan de logaritmische 2.5528 is.

Uit de zoo verkregen waarden zijn op de in Bauschinger l. c., blz. 427 aangegeven wijze de coëfficiënten der normaalvergelijkingen gevormd. Het gebruik van een quadraattafel, die de quadraten van getallen van vier cijfers geeft, vergemakkelijkt de berekening zeer.¹⁾

De normaalvergelijkingen waren de volgende:

$$\begin{aligned} &+ 6.5022x + 4.0965y - 1.6960z - 6.0688t + 0.2828u - 0.8467v = -4.3933 - 2.1233 \quad \text{som der get.} \\ &+ 4.0965x + 5.3150y - 1.2021z - 3.7281t - 0.1690u + 0.8422v = -4.6989 + 0.4556 \\ &- 1.6960x - 1.2021y + 3.7134z + 3.0080t + 0.0749u + 0.2513v = +1.8309 + 5.9804 \\ &- 6.0688x - 3.7281y + 3.0080z + 6.5153t - 0.1649u + 0.5106v = +4.5708 + 4.6429 \\ &+ 0.2828x - 0.1690y + 0.0749z - 0.1649t + 5.5576u - 2.8662v = -0.0672 + 2.6480 \\ &- 0.8467x + 0.8422y + 0.2513z + 0.5106t - 2.8662u + 5.5809v = -0.6948 + 2.7773 \end{aligned}$$

¹⁾ Gebruikt is die, welke voorkomt bij F. G. Gauss, „Fünfstellige Tafeln“.

Bij de oplossing bleek, dat t het slechtste te bepalen was. Deze onzekerheid was echter niet van dien aard, dat een bepaling van haar waarde onmogelijk was, maar zij had slechts een geringere nauwkeurigheid van één decimaal ten gevolge. Om t zoo goed mogelijk te vinden, is zij op de plaats der laatste onbekende gebracht en werd toen gegeven als quotiënt van twee getallen van vier cijfers, terwijl de berekening in 5 decimalen is gedaan.

Men kan de berekening controleeren, door de normaalvergelijkingen in een andere volgorde op te lossen, met overeenkomstige verandering der kolommen. Deze contrôle, die bevredigend klopte, voorzooover de geringere nauwkeurigheid van t dit mogelijk maakte, is niet zoo effectief, als de voortdurende met de somwaarden.

De gewichten van de onbekenden zijn twee aan twee berekend (zie D. Brunt, *Combination of Observations* (1923), blz. 106). Bovengenoemde verwisseling is daar meteen dienstbaar voor gemaakt.

De oplossing der normaalvergelijkingen werd:

$$\begin{aligned}x &= + 0.9325 \pm 0.0147 \\y &= - 0.7836 \pm 0.0047 \\z &= - 0.3871 \pm 0.0080 \\t &= + 1.298 \pm 0.016 \\u &= - 0.03015 \pm 0.00134 \\v &= + 0.01840 \pm 0.00398\end{aligned}$$

Deze oplossing, waarin de vier bij de berekening verkregen cijfers behouden zijn, verminderde de som van de quadraten van de rechterleden der voorwaardevergelijkingen

voor x met	2.9685
„ y „	1.3638
„ z „	0.1143
„ t „	0.3149
„ u „	0.0202
„ v „	0.0183
totaal met	4.8000
$[II]$	4.8004
$[\delta\delta G]$	0.0004

De op blz. 55 en 56 vermelde waarden der afwijkingen $\delta \nabla G$ gaven voor $[\delta\delta G] = 0.001873$, wat een voldoende overeenstemming geacht kan worden.

Door herleiding van de grootheden x, y, z, t, u, v werden de volgende waarden van de aan de elementen aan te brengen correcties verkregen:

$$\begin{aligned}dT &= + 0^d.03208 \\dq &= - 0.0003604 \\de &= - 0.0005048 \\di &= + 0''.008 \\d\Omega &= - 6.091 \\d\omega &= + 80.22\end{aligned}$$

Hiermede werden als definitieve baanelementen met hun middelbare fouten gevonden:

$$\begin{aligned}T &= 1917 \text{ Juni } 16.56938 \pm 0.00051 \\q &= 1.6864526 \pm 0.0000022 \quad (\log q = 0.2269741) \\e &= 0.9994952 \pm 0.0000104 \\i &= 25^\circ 40' 10''.85 \pm 0''.11 \\ \Omega &= 183 \ 17 \ 44.33 \pm 0.44 \\ \omega &= 120 \ 37 \ 21.45 \pm 1.05\end{aligned} \quad \left. \vphantom{\begin{aligned}i \\ \Omega \\ \omega\end{aligned}} \right\} \text{Ecliptica } 1917.0$$

Osculatie-epoche = 6.0 Maart 1917 M. T. Greenwich.

De middelbare fouten der elementen zijn uit die van de onbekenden der normaalvergelijkingen berekend met de formules van Bessel (zie bijv. W. Chauvenet, Spherical and Practical Astronomy II, blz. 541).

HOOFDSTUK VIII.

Slotopmerkingen.

De baan is dus een ellips. De middelbare fout is slechts 2 % van het bedrag, dat de excentriciteit van de eenheid afwijkt. De elliptische vorm is derhalve goed gefundeerd. De omloopstijd van de komeet bedraagt 193000 jaar.

Nu de waarschijnlijkste baan gevonden is, kan nog iets gezegd worden over de voorloopige baanberekeningen van hoofdstuk II. Om na te gaan, waarom geen bepaalde waarde van de excentriciteit gevonden kon worden, heb ik voor de toen gebruikte normaalplaatsen de verschillen met de nu gevonden baan opgemaakt. Ook zijn de bedragen bepaald, waarmee de excentriciteit door deze verschillen zou veranderen, als de andere elementen als constanten beschouwd worden. Ten slotte zijn de gevonden storingen herleid in rechte klimming en declinatie voor de zeven normaalplaatsen van blz. 9 en 11. Een en ander vindt men in de volgende tabel vereenigd.

Datum norm. pl.	Norm. pl.-baan	Verandering excentriciteit	Storingen
1916			
April 3	+ 0 ^s .10 — 4 [″] .1	+ 0.000017 — 0.00982	— 0 ^s .29 + 4 [″] .3
Mei 31	+ 0.04 — 1.1	+ 0.000007 — 0.00171	— 0.35 + 4.5
1917			
Jan. 25	+ 0.06 — 0.9	— 0.000039 — 0.00021	+ 0.01 + 0.1
Apr. 17	— 0.20 — 3.4	+ 0.000091 — 0.00133	+ 0.05 + 0.3
Juli 14	— 0.47 + 1.5	— 0.000364 + 0.00021	+ 0.29 + 6.3
Sept. 22	+ 0.10 — 5.8	+ 0.000033 — 0.00155	+ 0.18 + 5.8
Nov. 13	+ 0.01 — 0.4	+ 0.000004 — 0.00004	— 0.07 + 5.8

Uit deze getallen blijkt duidelijk, dat de veranderingen in de excentriciteit, alleen op de afwijkingen van de normaalplaatsen gebaseerd, te groot waren om daaruit een goede waarde van deze te vinden, daar $de = -0.0005048$ is. De normaalplaats van 17 April 1917 wijkt nog al aanzienlijk van de definitieve baan af. Het slechte resultaat is wel mede hieraan toe te schrijven. Het is zonder uitvoerig onderzoek niet uit te maken, in hoever de op blz. 11 gemaakte veronderstelling, dat het verwaarloozen der storingen de oorzaak van het niet slagen was, juist is.

Ook heb ik nog nagegaan, of de komeet vóór of na haar verschijning dicht tot een der planeten Jupiter tot Pluto genaderd is. Dit bleek niet het geval te zijn. De kortste afstand was 3.4 tot Jupiter in 1918.

DEFINITIVE ORBIT OF COMET 1916b = 1917III (WOLF). SUMMARY.

Chapter I (pp. 1—7). **Discovery, apparent path, brightness and appearance.**

About the discovery of this comet, at first thought to be an asteroid and called 1916 ZK, see Wolf's notes, reprinted on p. 1 and *V. J. S.* 52, 159, 1917. The comet was observed from 1916 April 3 to July 18 and after the conjunction with the sun in October from 1916 December 23 to 1918 January 29.

Some of the observers who measured the comet's positions have made notes concerning its magnitude and general appearance. There are also separate notes about the latter; they are mentioned on p. 2. The appearance of the comet was a round not very diffused nebula with a tiny eccentric nucleus and a short faint tail during 1917. The measurements of the diameter gave values varying between 1' and 5'.

Page 4 contains a table of the observed magnitudes of the coma, reduced to unit r and unit ρ . P. 5 gives a similar table of the magnitudes of the nucleus and a table containing the abbreviations introduced for the names of the observers. The photographic measures by Wolf and Quénisset did not differ much from the visual ones. The table on p. 4 shows a regular deviation from the theoretical value to an amount of about 2 magnitudes; considering only Wolf's magnitudes at discovery and last observation, this unexpected and unexplained decrease even amounts to $3\frac{1}{2}$ magnitudes. The values of Barnard have strange fluctuations and indicate a lesser brightness of both the coma and the nucleus than those of the other observers. The small field (4') of the large refractor may be the cause, but it is not quite certain whether he also used the finder. If observers made it a habit of always exactly indicating the instrument employed, a closer study of the true physical behaviour would be possible.

The sun does not seem to have influenced the brightness appreciably (cf. also Slipher, *Nature* 100, 332, 1917).

Chapter II (pp. 8—11). **Preliminary computations of the elements.**

In consequence of the great distance (geocentric 4.19, heliocen-

tric 5.19) in the first weeks after discovery some difficulty was experienced in computing a good orbit. The table on p. 8 gives the elements obtained from arcs covering at least one month.

An ephemeris computed with the elements no. 4 (by Crawford and Alter) represents the observations within $2'$. Their orbit being based on three single observations, I first computed by successive approximations a new parabola based on three normal places (5th set of elements, p. 8). The rigid formula for the ratio of the curtate geocentric distances was used; the positions observed were corrected for aberration, parallax, and latitude of the sun. The check upon the middle place gives $d\lambda_2 = -39''.2$ and $d\beta_2 = -6''.3$ ($C - O$) and clearly showed the impossibility of representing the orbit by a parabola.

Therefore Hornstein's method was used to get a set of elements including the eccentricity. A least squares solution of 10 equations (the 5 normal places of p. 11 being used), however, yielded a value for the eccentricity with a mean error exceeding the value itself.

As both methods used in this chapter failed in giving the eccentricity, I thought it best to use the fourth set after all for a final adjustment, since these elements represented the observations best.

Chapter III (pp. 12—17). **Perturbations.**

The perturbations were computed in rectangular equatorial coordinates by Encke's method according to Stracke, *Bahnbestimmung*, p. 267. A preliminary study showed, that those of Mars, Uranus and Neptune could be omitted.

The table on p. 14 gives the values of the masses of the planets, considered by Prof. de Sitter as the most reliable. They differ but slightly from those given by C. A. van den Bosch in his *Inaugural Dissertation, De massa's der groote planeten* (Utrecht, 1927). The third column of the table gives the probable errors.

As epoch of osculation 1917 March 6.0 has been chosen. Intervals of 20 days were taken as is usual; intervals of 40 days, however, would not have given any greater difficulty in extrapolating. Except for the perturbations by Jupiter, which were computed to 5 decimal places, 4 decimal places were used throughout. By reducing the ecliptical co-ordinates referred to 1925.0 to equatorial co-ordinates referred to 1916.0, 1917.0 or 1918.0 the values mentioned on p. 16 were obtained. They were added to the

rectangular heliocentric co-ordinates of the comet in the computation of the ephemeris (Ch. VI).

Chapter IV (pp. 18—30). **Comparison stars.**

In order to get the most reliable positions of the comparison stars I consulted the *Geschichte des Fixsternhimmels* and Schorr's *Index der Sternörter*, 1900—1925; the positions of the fainter stars were taken from the photographic catalogues.

As the declination was always less than 25° , I used the method and tables of Loewy, *Bull. Carte du Ciel* IV, circ. 10 suppl., in reducing the rectangular co-ordinates to α and δ . The places of the stars have been reduced to the system of Boss; they are given on pp. 19—26.

The words "met E. B." in the last column indicate that a proper motion has been applied, either taken from the catalogues themselves or from a graphical determination by myself. The latter proper motions are given on pp. 27 and 28; the abbreviations of the names of the authorities being adopted from the *Gesch. des Fixsternhimmels* or from those given on pp. 28 and 29. As a check the proper motions of 5 stars were also determined from a least squares solution. The results with their mean errors are given on p. 29.

Chapter V (pp. 31—33). **Observational material.**

All published observations that could be found were utilized together with such unpublished observations as were communicated to the writer. The latter are mentioned on pp. 31 and 32. The table on p. 33 contains the sources.

The total number of observations is 533.

Chapter VI (pp. 34—52). **Ephemeris, comparison with the observations.**

True mean places were computed (interval as a rule of two days) and corrected for star aberration. After that interpolation was made for the intervening days. In the computation $\log r$ and v were taken to 7 decimal places; the other quantities generally to 6, but when necessary to 7 decimal places. The ephemeris was interpolated for the date of observation, the aberration time being subtracted. A good check on the interpolation was obtained by computing both $f(na + x)$ and $f \left\{ (n + 1)a - (1 - x) \right\}$.

The observations were reduced with the star places of ch. IV and compared with the ephemeris. Differential precession, nutation and aberration were applied, when necessary (Merton, *M. N.* 85, 513, 1925). The total amount of corrections did not exceed $0^s.03$ and $0''.2$, respectively.

The table on pp. 37—48 contains:

column 1	the time of observation (Gr. M. T.), corrected for the aberration time,
2	the name of the observer, abbreviated as indicated on p.5,
3	the corrections for parallax; the parallax factors have all been recomputed,
4	the number referring to the list of comparison stars, "ph" referring to photographic positions,
5 and 6	the geocentric places for the beginning of the year,
7	under the head W—B, the residuals "observation minus computation", the systematic corrections (p. 51) being applied,
8	the weight assigned to each observation.

Corrections to the published data are given in italics. Several errors could be traced through correspondence with the observers. The observations rejected from the final computation on account of unexplained large residuals or by the reasons mentioned below, have been bracketed.

The residuals were plotted on squared paper. A smooth interpolation curve was drawn on such a scale that it permitted the deviation to be read off in hundredths of a second of time and tenths of a second of arc, respectively. These deviations may be considered as resulting partly from systematic, partly from accidental errors. The arithmetic mean of the deviations for one observer has been taken as representing his systematic error. The table on pp. 48—50 contains the systematic errors, the means of the errors and the numbers of observations for each observer separately for the four periods 1916 Apr.—July, 1916 Dec.—1917 Apr., 1917 May—Aug., 1917 Sept.—1918 Jan. The periods are indicated by the numbers 1, 2, 3 and 4.

The systematic errors for Barnard are in general small, except in α during 1916. Therefore it seemed advisable to use Barnard's observations as a basis for the introduction of systematic corrections. They have only been applied, when they were based on a sufficient

number of observations and at the same time would diminish the means of the errors considerably. They are given on p. 51.

Kasakov (*Ann. Obs. Astr. Moskou*, S. 2, VIII 1, 44) draws the attention to a personal error of Abetti consisting in always observing the transit of a comet too early. The systematic error, $-0^s.34$, found in this paper, agrees very well with the mean value mentioned by Kasakov, viz. $-0^s.29$.

Weights from 2 to 4 have been assigned as follows:

mean of the errors	$< 0^s.07$	and	$< 1''.0$	weight	4,
	$0^s.07 - 0^s.12$	„	$1''.0 - 1''.8$	„	3,
	$> 0^s.12$	„	$> 1''.8$	„	2.

They are given in the list on p. 33 (last column), but in weighting the results of the individual observations the observer's notes and the circumstances of the observation were considered.

In the cases in which the comet was simultaneously compared with two stars, the weight assigned to the mean was $1\frac{1}{2}$ times that, which would have been assigned to one observation of the same value. The observations of Abetti and Viaro clearly show, that such observations often give two residuals of almost the same amount.

The observations of Pólit in α have got weight 0, while the correction for the systematic error left a mean of the errors of $0^s.38$. Weight 0 was also given to the declinations of Bohlin, who made only three observations with a small instrument (aperture 19 cm). They are too few in number to form a good judgment. The observations of Hrabak have been rejected as they show some large residuals, which could not be cleared up. They were partly made under unfavourable conditions. The only observation of Wyssotsky was evidently erroneous, and, as the observer himself has remarked, uncertain; it has been rejected.

Chapter VII (pp. 53—58). Normal places, equations of condition, final adjustment.

The observations yielded 23 normal places, mentioned on pp. 53 and 54. They were computed according to the scheme $W - B = x + yt$ or when necessary $W - B = x + yt + zt^2$. Weights were given varying between the values 1 and 12, according to the formula $G^3 = (\frac{1}{4} \Sigma g)^2$.

In computing the differential coefficients of the 46 equations of

condition, Bauschinger, Bahnbestimmung, p. 460 has been followed. Pp. 55 and 56 contain the logarithms of the coefficients. After being multiplied by the square roots of their weights, the equations have been made homogeneous by the substitutions, mentioned on p. 56, the logarithm of the unit of measurement being 2.5528.

The normal equations are given on p. 56, the last column containing the sums providing checks for the computation. The substitution of the values of the unknowns in the original and in the homogeneous equations of condition gives the residuals $da \cos \delta$, $d\delta$ and $\delta \sqrt{G}$ in the tables of pp. 55 and 56. The sum of the squares of the right sides of the homogeneous equations of condition, 4.8004, was reduced to 0.0004 in the course of the computation. The quantity $[\delta \delta G]$ as computed from the residuals is 0.001873.

P. 58 gives the final elements with their mean errors.

Chapter VIII (pp. 59 and 60). Closing remarks.

The ellipticity seems to be well founded, the mean error of $1 - e$ being 2 %. The comet has an orbit with a period of 193000 years.

Computation shows that the previous failure in getting a value of the eccentricity (Ch. II), may be ascribed either to the neglect of perturbations or to the fact that the error of the normal place of 1917 April 17 (see p. 11) was too great to serve as basis of the computation.

STELLINGEN

1. Dat Pluto op korten afstand van één der door Lowell op grond van berekeningen voorspelde plaatsen gevonden werd, moet toevallig genoemd worden.
2. Het is wenschelijk, dat de Internationale Astronomische Unie besluit eenheid te brengen in de gegevens betreffende de groote planeten, in de almanakken op te nemen.
3. Niet alleen in de, in de textboeken genoemde gevallen is het onmogelijk uit drie waargenomen plaatsen baanelementen af te leiden, maar ook is dit het geval volgens de gebruikelijke methoden, wanneer de ware anomalieën der beide uiterste plaatsen 180° verschillen.
4. De berekende omlooptijd van de komeet Wolf (1917 III) heeft, afgezien van de na de periode van waarneming ondervonden storingen, beteekenis.
5. De vorm der corona staat niet in onmiddellijk verband met het aantal zonnevlekken, dat gelijktijdig op de zon zichtbaar is.
6. Een aantal photographische intensiteitsmetingen aan multiplet-componenten zijn onbetrouwbaar, omdat niet de geheele vorm van elke lijn bestudeerd is.

W. Ende, *Ztschr. f. Phys.* 56, 503, 1929.
R. S. Seward, *Phys. Rev.* 37, 344, 1931.
G. R. Harrison, *J. O. S. A.* 17, 389, 1928.
7. Het is mogelijk de methode der kleinste quadraten voor het oplossen van een stel vergelijkingen meetkundig af te leiden, zonder gebruik te maken van de foutenwet.
8. De kalenderhervorming is voor den astronoom van geen belang.
9. De boldriehoeksmeting moet als elementaire wiskunde beschouwd worden en behoort dus deel van het middelbaar onderwijs te zijn.

